

SADRŽAJ

- Nadbiskupova riječ, 3
SVETA STOLICA
Papina poruka za Svjetski dan mira 2002., 4
Papina poruka za Iseljenički dan, 2001., 9
Papin "Urbi et orbi" 2001., 14
HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA
Priopćenje sa Stalnog vijeća HBK - 11.12.2001., 16
Priopćenje o susretu predstavnika Vlade i HBK - 12.12.2001., 16
Priopćenje sa zasjedanja HBK - 22.01.2002., 17
Apel hrv. biskupa za zaštitu prognanih - 22.01.2001., 18
Poruka za iseljenički dan Vijeća za iseljenike HBK i BK BIH, 18
ZADARSKA NADBISKUPIJA
Nadbiskupova korizmena poslanica 2002., 20
Božićna čestitka sv. Ocu i odgovor Sv. Stolice, 24
Propovijed mons. Škvorčevića na sv. Stošiju 2002., 25
V. Pozaić: Manipulacije ljudskim embrijem uime ljudskih prava (Rekolekcija u prosincu), 29
Nadbiskupova propovijed na Molitvenom bdjenju 23.01.2002., 42
ODREDBE, 45
IMENOVANJA, 49
- dekani, 49
- kanonici, 49
- članovi Vijeća i Povjerenstava, 51
STATISTIKA (VTKŠ), 55
NAŠI POKOJNICI
O. Lovro Globan, 56
VIJESTI I DOGAĐAJI, 57
IZ POVIJESTI NAŠIH ŽUPA: Dobropoljana, 71
KRONIKA, 74
Nove knjige, 79

**VJESNIK ZADARSKE
NADBISKUPIJE**

Broj 1- 2/2002

VJESNIK ZADARSKE NADBISKUPIJE - Službeni vjesnik Nadbiskupije zadarske - ISSN 1331-7016; Izdavač: nadbiskupski ordinarijat Zadar, Zeleni trg 1, HR-23000 Zadar; tel. 208-650; fax: 208-640; Odgovara: mons. Ivan Prendža, nadbiskup zadarski; Uredničko vijeće: Livio Marijan, Ivan Mustać, Rozario Šutrin, Nedjeljko Zubović; Fotografije: don Srećko Petrov ml.; Tiska: WA Graf, Nikole Tesle bb, 23000 Zadar, tel. 323-592; Datum ulaska ovog broja Vjesnika u tisk: 5. veljače 2002.

Prikaz "živih" jaslica na Forumu (zajednica "Cenacolo" iz Jankolovice)
27. i 28. prosinca 2001.

molitveno bdjenje. Bdjenje je predvodio Nadbiskup (Vidi:Vijesti).

NADBISKUP U TIRANI – Od 24. do 26. siječnja 2002., g. Nadbiskup je boravio u Tirani (Albanija) kao predstavnik Hrvatske

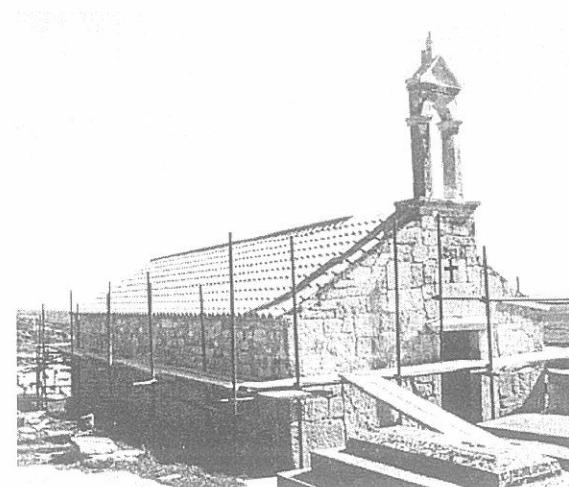
biskupske konferencije na posveti tamošnje katoličke katedrale sv. Pavla.

* * *

NOVE KNJIGE

U našoj Nadbiskupskoj knjižari, ul. Don Ive Prodana 11, mogu se nabaviti nove knjige:

1. O molitvi i razmatranju, sv. Petar Alkantarski, Verbum, Split 2001.
2. Mistična teologija Istočne Crkve, Vladimir Loski, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2001.
3. Nevidljive priče, Stjepan Lice, Zagreb 2002.

Sv. Duh u Podgrađu (župa Perušić)

tero Izaja - i nova evangelizacija. Istopredavanje dr. Šporčić održao je večer prije na vjerskoj tribini za laike u sjemeništu "Zmajević".

SUSRET S PREDSJ. ŽUPNIJSKOG SUDA - 10. siječnja 2002., u Nadbiskupskom domu, g. Nadbiskup je primio g. Benka Velčića, predsjednika Županijskog suda u Zadru.

NEOKATEKUMENSKI PRIJELAZ – 10. siječnja 2001., navečer, u crkvi Gospe od zdravlja u Zadru, g. Nadbiskup je predvodio Službu Riječi na II. prijelazu dviju zajednica Neokatekumenskog puta iz župa sv. Stošije i sv. Josipa iz Zadra.

TRODNEVNO HODOČAŠĆE U KATEDRALU – U povodu poziva Pape Ivana II. na molitvu i pripremu za Molitveni skup za mir u svijetu (Asiz, 24. 01. 02.), održana je trodnevница, ujedno i kao priprava za blgdan sv. Stošije. U subotu, 12. 01., hodočastili su mladi grada Zadra a Službu Riječi predvodio je o. Nadbiskup. U nedjelju, 13. 01., hodočastile seu obitelji; o. Nadbiskup je predvodio sv. Misu. i ujedno tom prigodom ustoličio šest kanonika Stolnoga kaptola sv. Stošije. U ponedjeljak, 14. 01., Nadbiskup je predvodio svečanu Večernju u čast sv. Stošije, kojom prigodom su hodočastili članovi crkvenih pokreta iz Zadra.

NOVI KANONICI STOLNOG KAPTOLE – 13. siječnja 2002., preko večernje svete Mise u katedrali sv. Stošije, g. Nadbiskup je uveo u službu šest novoimenovanih kanonika Stolnog kaptola sv. Stošije (vidi: Vjesti)

SVETKOVINA SVETE STOŠIJE - 15. siječnja 2002., na svetkovinu sv. Stošije, mučenice, zaštitnice Zadarske nadbiskupije i naslovnice katedrale, g. Nadbiskup je predvodio je glavnu jutarnju koncelebraciju i propovijedao. Navečer je, zajedno s drugim biskupima i svećenicima, koncelebrirao u svečanoj Euharistiji koju je predvodio mons. dr. Antun Škvorčević, požeški biskup. Na jutarnjoj

Misi pjevao je Katedralni zbor a na večernjoj Središnji gradski crkveni zbor.

ASTANAK S DEKANIMA - 16. siječnja 2002., u Nadb. domu, g. Nadbiskup je predsjedao susretu svih dekana Nadbiskupije zadarske na kojem je podnesen izvještaj o pastoralu u njihovim dekanatima i razmatran plan dekanatskih susreta Župnih ekonomskih i pastoralnih vijeća te ministranata.

PASTIRSKI POHOD: PAKOŠTANE, DRAGE I VRANA – Od 18. do 20. siječnja 2002., g. Nadbiskup je bio u pastirskom pohodu župama Pakoštane, Drage i Vrana. Pohodio je Osnovne škole u tim župama i Dječji vrtić u Pakoštanima, susreo se s članovima Župnih ekonomskih vijeća, s ovogodišnjim krizmanicima i njihovim roditeljima, s ministrami te s članovima bratovština i pokreta. U nedjelju je slavio Mise u svakoj od tih župa.

ZBORNIK O STOLJETNICI ZAVODA SV. JERONIMA - 21. siječnja 2002., u Zagrebu, dvorani "Vijenac" Nadbiskupskog bogoslovog sjemeništa, g. Nadbiskup je bio na predstavljanju Zbornika "100. godina Hrvatskog papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu".

SVEĆENIČKI TJEDAN - 22. siječnja 2002., g. Nadbiskup je bio na otvaranju XLII. Svećeničkog tjedna u Zagrebu, na kojem je ove godine bila temu: Službe u Crkvi i crkvenost služba.

IZVANREDNO ZASJEDANJE HBK – 22. siječnja 2002., poslije podne, u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu, Nadbiskup je sudjelovao na izvanrednom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije (vidi priopćenje: HBK).

MOLITVENO BDJENJE ZA MIR - 23. siječnja 2002., uoči svjetskog molitvenog skupa za mir u Asizu, na kojem je papa Ivan Pavao II. okupio poglavare svih Crkava i religija, u katedrali sv. Stošije održano je svelano

Nadbiskupova riječ

SLUŽBE U CRKVI I CRKVENOST SLUŽBI

Na teološko-pastoralnom tjednu za svećenike u Zagrebu ove godine /22-24. I./ obrađivala se bitna tema za život Crkve u nas: Službe u crkvi-crkvenost službi. Nije, dakako, to veoma važno samo za našu Crkvu. To pitanje zadire u samu bit poslanja Crkve Kristove u svakom vremenu i u svim sredinama. Kao što se iz naslova može zaključiti, postoji tjesan odnos između služenja, odnosno službi u Crkvi, i obilježja tih službi, odnosno sadržaja tih služenja.

Nema nikakve dvojbe da Crkva treba jednako i službe i njihovu crkvenost. Tako je bilo od početka Crkve, tako se kroz povijest pokazivalo, a tako je i danas s osobitom naglaskom na različitost službi i još više na njihovu duhovnu kakvoću. Stoga je hvale vrijedna inicijativa i napor Katoličkog bogoslovnog fakulteta da se baš to našlo u žarištu aktualnog teološko-pastoralnog razmišljanja. Pastoralni je tjedan je, istina, na dugo i široko, raspravlja, više o službama u Crkvi, a manje o crkvenosti službi. Meni se, međutim, čini da su te dvije teme komplementarne i da zahtjevaju uvijek zajedničko razmišljanje ili barem susljedno.

U svojoj kratkoj riječi za ovaj dvobroj našega Vjesnika želim se najprije zaustaviti pred činjenicom **službe u Crkvi**. Svako naime naše služenje u Crkvi dobiva svoj lik i svoj smisao iz ovih riječi utemeljitelja Crkve Isusa Krista: "**Sićovjeći nije došao da bude služen nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge**" /Mt 20,28/.

U svjetlu te izrečene i posvjedočene stvarnosti u Isusovu životu, smijemo tumačiti i njegov govor o vlasti koju je prenio na Crkvu i sve darove koje joj je povjerio za svijet. "On dade jedne za apostole, druge za proroke, jedne opet za evangeliste, a druge za pastire i učitelje da opremi svete za djelo služenja, za izgrađivanje Tijela Kristova" (Ef 4, 11-12).

Crkva je također razumjela da Učiteljev pogled na služenje mora prijeći na biskupa, svećenika, đakona i svakoga Kristovog vjernika-laika koji obnaša bilo koju službu u Crkvi. Velika je lepeza tih službi u Crkvi: od papinske službe čitača i akolita, prateći službi u središnjici Crkve, u biskupijskim uredima, u župi, u karitativnim ustanovama Crkve. Nisu sve jednake razine i važnosti. Temeljne su one koje su zaživjele već u prvoj Crkvi: biskupska, svećenička-prezbiterска i đakonska. No, svaka je služba, ponovimo, za izgradnju Tijela Kristova, Crkve.

Sve te službe su nastajale, umnažale se i produbljivale djelovanjem Duha Svetoga (usp. Iv 14,26). Baš zato svako služenje ima se obavljati pod utjecajem Duha (1 Kor 12,7), kao nalog primljen od Boga (1 Pt 4,11).

Stoga je svaki govor o crkvenoj službi i crkvenosti službe govor o trojstvenom odnosu između Duha Svetoga, osobe kojoj je povjerena služba i Crkve. Ta teologija službi oslanja se na poseban način na Crkvu apostolskih vremena koja je razumjela i zaživjela izvornu Kristovu volju gledom na službe u njoj. Ako se neprestano budemo vraćali k tim izvorima, tada će svi nositelji službi u Crkvi našega vremena i kandidati za te službe sutra, biti prepoznatljivi kao ljudi Duha Svetoga, kako u životu, tako i u vršenju službi. Znat će neprestano odljevati činovničkoj napasti hladnog legalizma. Oni su živa slava Božja. Blago njima i svijetu zbog njih.

Nadbiskup

SVETA STOLICA

Poruka pape Ivana Pavla II. za Svjetski dan mira, 1. siječnja 2002.

NEMA MIRA BEZ PRAVDE, NEMA PRAVDE BEZ OPROŠTENJA

1. Ove godine Svjetski dan mira slavi se u sjeni dramatičnih događaja od 11. rujna. Toga je dana počinjen strašan zločin: u kratkom vremenu tisuće nevinih osoba različite etničke pripadnosti postali su žrtve groznog krvoproliva. Tada su ljudi diljem svijeta snažno osjetili koliko su ranjivi i obuzeo ih je novi duboki strah za budućnost. U ozračju toga stanja duše, Crkva je svjedočila svoju nadu, utemeljenu na uvjerenju da zlo, mysterium iniquitatis, nema posljednju riječ u ljudskom životu. Povijest spasenja, opisana u Svetome Pismu, baca jasno svjetlo na cijelu povijest svijeta i pokazuje nam da su ljudska zbivanja uvijek praćena milosrdnom providnošću Boga, koji poznaće načine kako dotaknuti čak i najokorjelija srca i učiniti da i na suhom i neplodnom tlu urode dobri plodovi.

To je nada koju Crkva gaji na početku 2002. godine: milošću Božjom svijet u kojem kao da moć zla još jednom ima prevlast bit će preobražen u svijet u kojem će najplemenitije težnje ljudskog srca trijumfirati, u svijet u kojem će prevladati istinski mir.

Mir: djelo pravde i ljubavi

2. Nedavna događanja, uključujući upravo spomenuta strašna krvoproliva, potiču me da se vratim temi koja često izvire iz dubine moga srca dok se prisjećam povijesnih događaja koji su označili moj život, osobito moju mladost.

Silna trpljenja narodâ i pojedinaca, čak i mojih prijatelja i poznanika, koje su prouzročili nacistički i komunistički totalitarizmi, uvijek su

bili u mojim mislima i molitvama. Često sam se zadržavao u razmišljanju o pitanju: kako ponovno uspostaviti moralni i društveni poređak koji je bio izložen takvom užasnom nasilju? Uvjerenje do kojeg sam stigao u svojim razmišljanjima a koje potvrđuje i biblijska objava jest da se narušeni poređak može potpuno uspostaviti jedino savezom pravde i oproštenja. Stožeri istinskog mira su pravda i onaj osobiti oblik ljubavi koji predstavlja oproštenje.

3. Ali kako u trenutnim okolnostima govoriti o pravdi i oproštenju kao izvorima i preduvjetima mira? Možemo i moramo, bez obzira koliko to bilo teško i unatoč čestom mišljenju da su pravda i oproštenje nepomirljivi. No oproštenje se protivi mržnji i osveti, a ne pravdi. Doista, pravi mir je "djelo pravde" (Iz 32,17). Kao što je istaknuo II. vatikanski koncil mir je "plod reda što ga je u ljudsko društvo utisnuo njegov božanski Utetmeljitelj i što treba da ga ostvare ljudi, koji žđaju za sve savršenijom pravdom" (pastoralna konstitucija Gaudium et spes, 78). Već više od petnaest stoljeća Katolička crkva ponavlja nauk sv. Augustina iz Hipona koji nas je podsjetio da se mir, koji se može i mora izgraditi zajedničkim prinosom, u ovome svijetu, sastoji u tranquillitas ordinis, miru poretku (usp. De civitate Dei, 19,13).

Pravi mir je prema tome plod pravde, dakle te moralne kreposti i zakonskog jamstva koje osigurava puno poštivanje prava i odgovornosti kao i pravednu raspodjelu koristi i obaveza. No kako je ljudska pravda uvijek

"TISUĆU GLASOVA ZA BOŽIĆ" – 22. prosinca 2001., u Košarkaškoj dvorani u Jazinama, g. Nadbiskup i Nadbiskup u miru, prisustvovali su božićnom koncertu "Tisuću glasova za Božić" na kojem su sudjelovali brojni učenici, mladi i zborovi iz Zadra.

POHOD DOMU UMIROVLJENIKA - 23. prosinca 2001., g. Nadbiskup je pohodio Dom umirovljenika u Zadru, gdje je slavio Euharistiju, pohodio nemoćne i bolesne, te bio zadržan za objedu s korisnicima Doma.

POHOD DOMU STARIH I NEMOĆNIH - 24. prosinca 2001., na Badnji dan, ujutro, g. Nadbiskup je pohodio Dom starih i nemoćnih, slavio sv. Misu, pohodio bolesne i nemoćne te se susreo s osobljem Doma.

BOŽIĆ – Na Božić, svetkovinu Porođenja Gospodinova, g. Nadbiskup je u katedrali sv. Stošije slavio Ponoćku i Danju misu u 11 sati, koju je prenosio Hrv. Radio Zadar, te kon-

celebrirao s Nadbiskupom u miru na večernjoj Misi.

SV. STJEPAN - 26. prosinca 2001., na blagdan sv. Stjepana i drugi dan Božića, g. Nadbiskup je slavio večernju sv. Misu u župnoj crkvi sv. Šime u Zadru.

SV. OBITELJ - 30. prosinca 2001., na blagdan Sv. Obitelji i Iseljenički dan, g. Nadbiskup je predvodio Misu u katedrali sv. Stošije, uz sudjelovanje brojnoga puka i članova Udruge obitelji s četvoro i više djece. Prije Mise, prigodni božićni koncert izvela je Gradska glazba a poslije misnog slavlja bilo je primanje za članove Udruge obitelji s brojnom djecom u sjemeništu "Zmajević".

ZAHVALNICA - 31. prosinca 2001., na posljednji dsan 2001., godine, u katedrali sv. Stošije, g. Nadbiskup je predvodio zahvalno misnoslavljve i svečani Tebe Boga hvalimo.

SIJEČANJ, 2002.

NOVA GODINA - 1. siječnja 2002. godine, na svetkovinu Bogorodice Marije i Svjetski dan mira, g. Nadbiskup je u katedrali sv. Stošije predvodio svečano misno slavlje preko kojega je prenio Papinu poruku za taj dan. Otpjevan je, na početku nove godine i himan "O dođi, Stvorče, Duše Svet".

POSJET MILOSRDNICAMA U SPLITU - 2. siječnja 2002., g. Nadbiskup je s Generalnim vikarom i sestrama iz Nadbiskupskog doma posjetio Provincijalnu kuću Sestara Milosrdnica u Splitu.

SUSRET S BOGOSLOVIMA - 5. siječnja 2002., u sjemeništu "Zmajević", g. Nadbiskup je imao susret sa svim bogoslovima-kandidatima Zadarske nadbiskupije koji stu-

diraju u Rijeci i Zagrebu. S njima su bili i trojica bogoslova, rodom iz Zadarske nadbiskupije, iz sjemeništa Redemptoris mater u Puli.

BOGOJAVA LJENJE - 6. siječnja 2002., na svetkovinu Bogojavljenja, g. Nadbiskup je predvodio svečanu Euharistiju u katedrali sv. Stošije.

MJESEČNA SVEĆ. REKOLESKIJA - 9. siječnja 2002., g. Nadbiskup je predvodio mjesecnoj svećeničkoj rekolekciji u Nadbiskupskom sjemeništu "Zmajević". Prvi dio, klanjanje Presvetom, predvodio je don Marinko Jelečević, župnik Polače, Pristega i Radošinovaca. U drugom dijelu, prof. dr. Ivan Šporčić, iz Rijeke, održao je predavanje: Deu-

PASTIRSKI POHOD PAŠMANSKOM DEKANATU - 9. prosinca 2001., g. Nadbiskup je obavio pastirski pohod u župama Pašman i Neviđane-Mrljane na otoku Pašmanu.

STALNO VIEĆE HBK - 11. prosinca 2001., u Zagrebu, g. Nadbiskup je bio nazočan na zasjedanju Stalnoga vijeća HBK i Komisije biskupa za razgovore s Državom.

SUSRET S VLADOM RH - 11. prosinca 2001., poslije podne, g. Nadbiskup je, zajedno s poslanstvom biskupa HBK, sudjelovao u susretu s članovima užeg kabineta hrvatske Vlade, u Banskim dvorima, u Zagrebu.

KONFERENCIJA ZA TISAK - 12. prosinca 2001., u prostorijama Tajništva HBK, u Zagrebu, g. Nadbiskup je održao Konferenciju za tisak u povodu III. nedjelje Došašća - Nedjelje Caritasa.

NADBISKUP U NJEMAČKOJ - Od 12. do 14. prosinca 2001., g. Nadbiskup je boravio u posjetu biskupiji Rottenburg, u Njemačkoj, te posjetio dobrotvornu crkvenu ustanovu "Kirche in Not" u Königsteinu.

UVOĐENJE U ŽUPNIČKU SLUŽBU - 16. prosinca 2001., g. Nadbiskup je boravio u župama Lukoran i Ugljan gdje je preko nedjeljne Mise uveo u župničku službu vlč. don Ivicu Borića. Misu iz Ugljana prenosio je Hrvatski radio.

BOŽIĆNO PRIMANJE KOD ŽUPANA - 18. prosinca 2001., u Poglavarstvu Županije zadarske, g. Nadbiskup je sa suradnicima bio na božićnom primanju koje je priredio g. Šime Prtenjača, zadarski župan. Tom prigodom su izmijenjene čestitke između Nadbiskupa i Župana.

SURET DJELATNIKA ORDINARIJATA - 20. prosinca 2001., g. Nadbiskup je u svojoj kapelici u Nadbiskupskom domu, na sv. Misi,

okupio sve suradnike u Ordinarijatu te na zajedničkom doručku podijelio im božićne darove.

BOŽIĆNO PRIMANJE KOD GRADONAČELNIKA - 20. prosinca 2001., g. Nadbiskup je sa svojim suradnicima bio na božićnom primanju koje je priredio zadarski gradonačelnik gosp. Božidar Kalmeta, u zgradi Poglavarstva Grada.

BOŽIĆNI KONCERT U SV. FRANE - 20. prosinca 2001., u crkvi sv. Frane u Zadru, održan je tradicionalni božićni koncert na kojem su suejdlovali brojni crkveni i drugi zborovi, klape i solisti. Koncertu su bili nazočni g. Nadbiskup i Nadbiskup u miru.

SNIMANJE NADBISKUPOVE BOŽIĆNE ČESTITKE - 21. prosinca 2001., g. Nadbiskup je primio novinare zadarskih tiskovnih i elektronskih medija radi snimanja božićne čestitke vjernicima i javnosti koju su objavile sve redakcije.

BOŽIĆNO PRIMANJE ZA DJELATNIKE U KULTURI - 21. prosinca 2001., u podne, u salonu Nadbiskupskog doma, održano je božićno primanje za voditelje kulturnih ustanova grada Zadra (vidi: Vijesti).

SJEDNICA NASTAVNIČKOG ZBORA - 21. prosinca 2001., poslije podne, Nadbiskup je bio nazočan polugodišnjoj sjednici nastavnicičkog zbora Nadbiskupske klasične gimnazije u Zadru.

BOŽIĆNO ČESTITANJE NADBISKUPU - 22. prosinca 2001., u Nadbiskupskom domu, g. Nadbiskup je primio predstavnike gradskog klera, redovnika, radovnica, te djelatnike nadbiskupijskih ustanova i škola, kojom prigodom su izmijenjene božićne čestitke. Uime svih nazočnih čestitku je izrekao mons. Ivan Mustić, generalni vikar. Nadbiskup je nazočnima uputio svoju riječ i prigodnu čestitku. (Vidi: Vijesti).

krhka i nesavršena, podložna ograničenjima i sebičnostima pojedinaca i skupina, mora se ostvarivati i, na neki način, upotpunjavati oproštenjem koje ozdravlja rane i iz temelja ponovno uspostavlja narušene ljudske odnose. To vrijedi kako na području napetosti među pojedincima tako i na široj, čak međunarodnoj razini. Oproštenje se ni na koji način ne suprotstavlja pravdi, jer oprostiti znači odgovoriti na legitimne zahtjeve za ispravljanjem počinjene štete. Oproštenje smjera ostvarenju punine pravde koja vodi miru poretka koji je mnogo više no krhki privremeni prekid neprijateljstava i uključuje duboko ozdravljenje rana koje krvare u ljudskim srcima. Za to ozdravljenje bitni su i pravda i oproštenje. To su dvije dimenzije mira o kojima želim govoriti u ovoj poruci. Svjetski dan mira ove godine čitavom čovječanstvu, a na osobit način vođama naroda, pruža mogućnost da razmišljaju o zahtjevima pravde i pozivu na oproštenje u ozračju teških problema koji nastavljaju mučiti svijet, među kojima nije na posljednjem mjestu nova razina nasilja što ju je uveo organizirani terorizam.

Stvarnost terorizma

4. Upravo mir utemeljen na pravdi i oproštenju danas je napadnut međunarodnim terorizmom. Posljednjih godina, osobito nakon završetka hladnoga rata, terorizam se razvio u sofisticiranu mrežu spletla političkih, gospodarskih i tehničkih utjecaja koja nadilazi nacionalne granice i širi se po cijelome svijetu. Riječ je o dobro organiziranim terorističkim skupinama koje mogu računati na ogromna finansijska sredstva i razrađuju strategije na širokim razinama, kojima su pogodene nevine osobe koje nemaju ništa sa ciljevima kojima teroristi teže.

Kada terorističke organizacije koriste samé svoje sljedbenike kao oružja koja djeluju iznenađujući protiv nenaoružanih ljudi, jasno pokazuju želju za smrću koja ih hrani. Terorizam nastaje iz mržnje i rađa izolaciju, nepovjerenje i zatvorenost. Na nasilje se uzvraća nasiljem u

tragičnoj spirali kojom bivaju zahvaćeni i novi naraštaji, koji tako nasljeđuju mržnju koja je dijelila one koji su im prethodili. Terorizam se temelji na preziru prema ljudskom životu. Upravo zato što ne samo da čini nesnosne zločine, već se i služi terorom kao političkom i ekonomskom strategijom sam je po sebi istinski zločin protiv čovječanstva.

5. Postoji zato pravo na obranu od terorizma. To je pravo koje se mora, kao i svako drugo, ostvariti u poštivanju moralnih i zakonskih granica u izboru ciljeva i sredstava. Krivci se moraju pravilno identificirati, jer je krivična odgovornost uvijek osobna i ne smije se proširiti na narod, etničku skupinu ili religiju kojima teroristi pripadaju. Međunarodna suradnja u borbi protiv terorističkih djelovanja mora također uključivati hrabro i odlučno zauzimanje na političkom, diplomatskom i ekonomskom području da bi se riješili problemi eventualne potlačenosti i marginalizacije zbog kojih je došlo do tih terorističkih nauma. Novačenje terorista, naime, mnogo je lakše provoditi u društvenim sredinama u kojima se prava krše a nepravde se previše i u dugom vremenskom razdoblju toleriraju.

Treba, ipak, jasno reći da se postojeće nepravde u svijetu nikada ne smiju koristiti kao izluka za terorističke čine. Osim toga, mora se istaknuti kako su žrtve radikalnog rušenja poretka, koji teroristi nastoje ostvariti, u prvome redu milijuni muškaraca i žena koji su manje kadri oduprijeti se kolapsu međunarodne solidarnosti. Tu mislim prije svega na ljudе svijeta u razvoju, koji već žive na uskoj granici preživljavanja i koji će biti najteže pogodjeni globalnim gospodarskim i političkim kaosom. Tvrđnje terorista da djeluju u ime siromašnih očita su laž.

Ne ubij u ime Božje!

6. Oni koji ubijaju u terorističkim činima doista gaje osjećaje prezira prema čovječanstvu, životu i budućnosti. S njihova stajališta sve se mora mrziti i uništiti. Terorist smatra da

su istina u koju vjeruje ili pretrpljena patnja toliko apsolutni da opravdavaju njihove reakcije uništavanja čak i ljudskih života. Terorizam je ponekad povezan s fanatičnim fundamentalizmom, koji nastaje iz uvjerenja da se drugome može silom nametnuti prihvatanje vlastitog viđenja istine. No, istina se, čak i kada se do nje dopre – a to se može poseti samo na ograničen i nesavršen način – nikada ne smije nametati. Poštivanje tuđe savjesti, u kojoj se odražava slika samoga Boga (usp. Post 1,26-27), znači da možemo istinu samo predložiti drugima, o kojima potom ovisi hoće li je i prihvati. Pokušati drugima nasiljem nametnuti ono što se smatra istinom uvreda je ljudskom dostojanstvu i, u konačnici, uvreda Bogu, na čiju je sliku čovjek stvoren. Zbog toga je fundamentalistički fanatizam stav koji se radikalno protivi vjeri u Boga. Terorizam ne iskorištava samo ljude, već i Boga: na kraju ga pretvara u idol kojim se služi za vlastite ciljeve.

7. Zbog toga nijedan vjerski vođa ne smije opravdavati terorizam a još ga manje smije poticati. Proglasiti se teroristom u ime Božje i u to ime činiti nasilje nad drugima oskrvrenjenje je religije. Terorističko nasilje je u proturječju s vjerom u Boga, Stvoritelja čovjeka, u Boga koji brine za čovjeka i voli ga. Ono se osobito protivi vjeri u Krista Gospodina, koji je svoje učenike učio moliti. "I otpusti nam duge naše kako i mi otpustimo dužnicima svojim" (Mt 6,12).

Nasleđujući Isusov nauk i primjer kršćani su uvjereni da pokazati milosrđe znači vlastiti život živjeti u istini: možemo i moramo biti milosrdni, jer nam je ukazano milosrđe Boga koji je milosrdna ljubav (usp. 1 Iv 4,7-12). Bog koji je ušao u povijesti da nas otkupi i po drami Velikog petka pripravio pobedu Uskrsa, Bog je milosrđa i oproštenja (usp. Ps 103 [102], 3-4-10-13). A Isus onima koji su mu prigovarali što jede s grešnicima ovako govori: "Hajdete i proučite što znači: milosrđe mi je milo, a ne žrtva. Ta ne dodoh zvati

pravednike, nego grešnike" (Mt 9,13). Kristovi učenici, kršteni u njegovoj smrti i u njegovu uskrsnuću, moraju uvijek biti muškarci i žene milosrđa i opraštanja.

Nužnost oproštenja

8. Ali što, konkretno, znači oprostiti? I zašto oprostiti? Razmišljanje o oproštenju ne smije zaobići ta pitanja. Vraćajući se onomu što sam pisao u svojoj poruci za Svjetski dan mira 1997. ("Oprosti i primit ćeš mir") želim ponovno potvrditi da oproštenje ima svoje sjedište u čovjekovu srcu prije no što postane društvena činjenica. Samo u stupnju u kojem prevladavaju etika i kultura oproštenja može se nadati "politici" oproštenja, izraženoj kroz društvena vladanja i zakone, tako da po njima sama pravda poprimi čovječniji značaj.

Oproštenje je ponajprije osobni izbor, odluka srca da ide protiv prirodnog nagona vraćanja zlim za zlo. Mjera za tu odluku je ljubav Boga koji nas prihvata unatoč našim grijesima. Ona svoj savršen primjer ima u Kristovu oproštanju, koji je na križu molio: "Oče, oprosti im, ne znaju što čine!" (Lk 23,34). Oproštenje ima dakle božanski izvor i mjerilo. To ipak ne znači da je njegovo značenje nedokumentivo ljudskom razumu. Tu se u prvoj redu misli na iskustvo što ga čovjek ima kada počini neko zlo. Tada iskusi vlastitu slabost i želi da drugi budu blagi prema njemu. Zašto onda ne činiti drugima ono što želimo da oni čine nama? Svaki čovjek zamjećuje u sebi nadu da je sposoban uvijek početi iznova i ne ostati zauvijek zatočenik vlastitih pogrešaka i krivnje. Želi uzdići svoj pogled prema budućnosti i otkriti nove mogućnosti povjerenja i zauzetosti.

9. Kao ljudski čin oproštenje je nadasve osobna inicijativa. No pojedinci su bitno društvena bića, na temelju čega pletu mrežu odnosa kroz koje ispoljavaju svoju dobrotu ali, nažalost, i зло. Kao posljedica toga oproštenje je apsolutno nužno također na društvenoj razini. Obitelji, skupine,

ODBOR BOŽIĆNOG KONCERTA - 4. prosinca 2001., u Nadbiskupskom domu u Zadru, g. Nadbiskup je primio profesore Miljenka Marinovića i Antu Ivana, voditelje ovogodišnjeg Odbora božićnog koncerta "Ti suču glasova za Božić".

SJEDNICA EKONOMSKOG VIJEĆA - 4. prosinca 2001., poslije podne, g. Nadbiskup je predsjedao XLV. sjednici Ekonomskog vijeća Nadbiskupije zadarske.

PREDAVANJE DR. POZAIĆA - 4. prosinca 2001., navečer, u Nadb. sjemeništu "Zmajević", prof. dr. Valentin Pozaić DI (Zagreb) održao je predavanje o manipulacijama s ljudskim embrijem i pitanju kloniranja. Predavanju je bio nazočan g. Nadbiskup, Nadbiskup u miru te velik broj slušatelja, osobito liječničkog i medicinskog poziva (Predavanje vidi: Zad. nadbiskupija).

MJESEČNA REKOLEKCIJA - 5. prosinca 2001., u Nadbiskupskom sjemeništu "Zmajević", g. Nadbiskup je predvodio svećeničku mjesecnu rekolekciju. U duhovnom dijelu, Pokorničko bogoslužje je održao o. Nediljko Jukić, OFM, a u pastoralnom o. dr. Valentin Pozaić održao je predavanje o manipulacijama s ljudskim embrijem i pitanju kloniranja.

RAVNATELJ ŠKOLE IZ RAŽANCA - 6. prosinca 2001., u Nadbiskupskom domu u Zadru, g. Nadbiskup je primio prof. Franu Lukić, ravnatelja Osnovne škole Ražanac u svezi problema s vjerouaukom.

SV. NIKOLA - 6. prosinca 2001., na blagdan sv. Nikole, biskupa, kada Crkva slavi Mornarski dan, u katedrali sv. Stosije održano je svečano misno slavlje koje je predvodio župnik don Milivoj Bolobanić a kojem su nazočili brojni pomorci, djelatnici pomorskih ustanova i agencija, nastavnici i učenici Pomorske škole kao i obitelji pomoraca.

PREDAJA BIBLIJE NEOKATEKUMENIMA - 6. prosinca 2001., u župi Kraljice mira, Zadar-Stanovi, mons. M. Oblak, nadb. u miru, predvodio je Službu riječi preko koje je polaznicima kateheza Neokatekumenskog puta predao Bibliju.

DAN RIJEČKE TEOLOGIJE - 7. prosinca 2001., u Rijeci. g. Nadbiskup je sudjelovao na Danu Teologije u Rijeci. Na prigodnoj Misi održao je homiliju i sudjelovao kod diobe diploma završenim studentima među kojima je i đakon naše Nadbiskupije, don Josip Lisica.

BEZGRJEŠNA U SJEMENIŠTU - 7. prosinca 2001., uoči Bezgrješnog začeća bl. Djevice Marije, zaštitnice Nadb. sjemeništa "Zmajević", g. Nadbiskup, zajedno s Nadbiskupom u miru, bio je nazočan na prigodnoj akademiji koji su izveli učenici Sjemeništa. Tom prigodom izrečena je čestitka za imendan mons. Marijanu Oblaku, nadb. u miru. Na sam blagdan Bezgrješne, 8. prosinca, prije podne, g. Nadbiskup je, u koncelebraciji s Nadbiskupom u miru i svećenicima u Sjemeništu, predvodio svečanu Euharistiju u sjemenišnoj Kapeli te sa zajednicom, profesorima i gostima, bio za obiteljskim stolom u sjemenišnoj blagovaonici.

GRADONAČELNIK OBROVCA - 8. prosinca 2001., poslije podne, g. Nadbiskup je primio g. Grgu Šošu, gradonačelnika Obrovca i dr. Antu Župana, dogradonačelnika, zajedno s don Emilom Bilaverom, župnikom, radi rješavanja pitanja oduzetog crkvenog vlasništva u Obrovcu

BEZGRJEŠNA NA PUNTAMICI - 8. prosinca 2001., navečer, u župi Bezgrješnog začeća BDM na Puntamici, g. Nadbiskup je predvodio svečanu Euharistiju.

KRONIKA

STUDENI, 2001.

GOSPA OD ZDRAVLJA - 21. studenoga 2001., na blagdan Gospe od zdravlja (Prikazanja Marijina u Hramu), g. Nadbiskup je predvodio svečanu koncelebraciju u katedrali sv. Stošije.

STALNO VIJEĆE HBK - 22. studenoga 2001., g. Nadbiskup je sudjelovao na sjednici Stalnog vijeća HBK, u Zagrebu, radi provođenja odluka 23. zasjedanja HBK u Požegi, u listopadu 2001.

KOMISIJA ZA FINANSIJSKI SUSTAV – 22. studenoga 2001., Zagrebu, u prostorijama Tajništva HBK, g. Nadbiskup je predsjedao Mješovitoj komisiji za pitanja finansijskog sustava HBK.

SUSRET S PREDSJ. REPUBLIKE – 22. studenoga 2001., navečer, zajedno s drugim članovima Stalnoga vijeća HBK, g. Nadbiskup je bio primljen kod g. Stipe Mesića, predsjednika Republike Hrvatske, u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu.

BLAGDAN SV. KRŠEVANA - 23. studenoga 2001., u crkvi sv. Krševana, g. Nadbiskup je predvodio svečanu Večernju uoči blagdana sv. Krševana, mučenika, zaštitnika grada Zadra. Na sam blagdan, 24. studenoga, g. Nadbiskup je, zajedno s mons. M. Oblakom, nadbiskupom u miru, bio nazočan na

PROSINAC, 2001.

PASTIRSKI POHOD PAŠMANSKOM DEKANATU - 2. prosinca 2001., g. Nadbiskup je bio u pastrirskom pohodu župama Banj, Dobropoljana i Ždrelac na otoku Pašmanu.

SVEĆENIČKO VIJEĆE - 3. prosinca 2001., u Nadb. domu u Zadru, g. Nadbiskup je predsjedao konstitutivnoj sjednici (XI.) Svećeničkog vijeća novoga mandata od pet godina (Vidi: Zadarska nadb.)

društva, države i sama međunarodna zajednica trebaju oproštenje kako bi obnovili prekinute veze, prevladali situacije besplodnog uzajamnog optuživanja i pobijedili napast da druge isključe na dajući im mogućnost da se brane. Sposobnost oprštanja je u temelju svakog projekta budućeg društva označenog pravednošću i solidarnošću.

Nasuprot tome, izostanak oproštenja, osobito kada služi nastavku sukoba, ostavlja neizmjerne negativne posljedice na razvoj naroda. Resursi se koriste za ratne troškove namjesto za razvoj, mir i pravednost. Kolike samo patnje trpi čovječanstvo jer se nije znalo pomiriti! Koliko je samo štete naneseno napretku jer se nije znalo oprostiti! Mir je bitni preduvjet razvoja, no istinski je mir moguć samo po oproštenju.

Oproštenje, najuzvišeniji put

10. Oproštenje nije ponuda koja se može neposredno razumjeti ili lako prihvati; s različitim vidika to je paradoksalna poruka. Oproštenje naime uvijek podrazumijeva prividni kratkotrajni gubitak dok na duži rok jamči stvarni dobitak. Nasilje čini upravo suprotno: izabire prividni kratkotrajni dobitak no dugoročno donosi stvarni i trajni gubitak. Oproštenje se može činiti slabošću, no u stvari, bilo da se traži ili prihvaca, iziskuje veliku duhovnu snagu i moralnu hrabrost. Može se činiti kako ono na određeni način umanjuje osobu, no u stvari oproštenje vodi čovjeka punjem i bogatijem čovještvo, kadrom u sebi odražavati zraku Stvoriteljeve svjetlosti.

Moja služba evangelju obvezuje me, i istodobno mi daje snagu, da insistiram na nužnosti oprštanja. Činim to i danas u nadi da će moći pobuditi ozbiljna i zrela promišljanja o tome pitanju u pogledu sveobuhvatne obnove u srcima ljudi i u odnosima među narodima svijeta.

11. Razmišljajući o pitanju oproštenja, moramo spomenuti određene prilike sukoba, koji već predugo hrane duboke mržnje i razdore

uzrokujući nezaustavljivi slijed osobnih i kolektivnih tragedija. Tu osobito mislim na ono što se događa u Svetoj Zemlji, blagoslovjenom i svetome mjestu susreta Boga s ljudima, gdje je Isus, Knez mira, živio, umro i uskrsno od mrtvih.

Trenutne osjetljive međunarodne prilike potiču snažni poziv na žurnost rješavanja arapsko-izraelskog sukoba, koji sada traje već više od pedeset godina, s većim ili manjim napetostima. Neprestano pribjegavanje terorističkim činima ili ratu, koji svima otežavaju situaciju i umanjuju nade, mora konačno preputiti mjesto pregovorima. Ako i kada kod svih prevlada volja za pravdom i pomirenjem morat će se povesti primjereno računa i odmeriti na pravedan način prava i traženja svih strana. Ljubljenim narodima Svetе Zemlje iznova upućujem žurni poziv da se zauzmu za novo doba uzajamnog poštivanja i konstruktivnog sklada.

Međuvjersko razumijevanje i suradnja

12. U tome velikom nastojanju vjerske vođe imaju veliku odgovornost. Različite kršćanske vjeroispovijesti kao i velike svjetske religije trebaju međusobno surađivati na uklanjanju društvenih i kulturnih uzroka terorizma. Oni će to činiti poučavajući o veličini i dostojanstvu ljudske osobe i šireći jasniju svijest o jedinstvu ljudskoga roda. Riječ je o osobitom području ekumenskog i međureligijskog dijalog-a i suradnje, žurnom služenju koje religije mogu pružiti svjetskom miru.

Osobito sam uvjeren da židovske, kršćanske i muslimanske vođe moraju prednjačiti u javnoj osudi terorizma i uskraćivanju teroristima svakog vjerskog ili moralnog odobravanja.

13. U zajedničkom svjedočenju moralne istine prema kojoj je namjerno ubojstvo nevinoga uvijek, posvuda i bez iznimke, teški grijeh svjetske vjerske vođe pomoći će formiranju moralno ispravnog javnog mišljenja. To je nužni preduvjet za izgradnju međunarodnoga civilnog društva sposobnog težiti mirnom

poretku u pravdi i slobodi.

U vršenju te zadaće različite religije morajući putom oproštenja, koji vodi uzajamnom razumijevanju, poštivanju i povjerenju. Pomoć koju religije mogu dati miru a protiv terorizma sastoji se upravo u njihovu poučavanju opaštanju, jer oni koji opaštaju i traže oproštenje shvaćaju da postoji uzvišenija istina i da prihvaćajući tu istinu mogu nadići same sebe.

Molitva za mir

14. Upravo zato molitva za mir nije nešto što slijedi nakon zauzimanja za mir. Naprotiv ona je u samome središtu izgradnje mira u redu, pravdi i slobodi. Moliti za mir znači otvoriti ljudsko srce da u njega prodre Božja snaga koja sve obnavlja. Životvornom snagom svoje milosti Bog može otvoriti prostor za mir i tamo gdje se čini da postoje samo prepreke i zatvorenosti. On može osnažiti i proširiti solidarnost ljudske obitelji unatoč našim beskrajnim podjelama i borbama. Moliti za mir znači moliti za pravdu, za pravične odnose unutar i među nacijama i narodima. To znači moliti za slobodu, osobito za vjersku slobodu koja je temeljno ljudsko i građanskog prava svakog pojedinca. Moliti za mir znači moliti od Boga oproštenje i istodobno moliti za hrabrost da oprostimo onima koji su nam nanijeli zlo.

Zbog svih tih razloga pozvao sam predstavnike svjetskih religija da 24. siječnja iduće godine dođu u Asiz, grad sv. Franje, kako bi molili za mir. Time želimo pokazati da je istinska vjera neiscrpni izvor uzajamnog poštivanja i sklada među narodima: ona je što više glavni lijek protiv nasilja i sukoba. U ovome vremenu teške zabrinutosti, ljudsku obitelj treba podsjetiti na sigurne razloge naše

nade. Upravo to hoćemo izreći u Asizu, moći Svemogućega Boga – prema divnom izrazu samog svetoga Franje – da nas učini oruđem svoga mira.

15. Nema mira bez pravde, nema pravde bez oproštenja: to je ono što želim u ovoj poruci poručiti vjernicima i nevjernicima, muškarcima i ženama dobre volje, kojima je na srcu dobro ljudske obitelji i njezina budućnost. Nema mira bez pravde, nema pravde bez oproštenja: na to želim podsjetiti one na kojima leži odgovornost za budućnost ljudske zajednice, potičući ih da uvijek, u svojim lakim i teškim odlukama, budu vođeni svjetлом istinskog čovjekova dobra, u pogledu zajedničkog dobra.

Nema mira bez pravde, nema pravde bez oproštenja: to upozorenje neumorno će ponavljati onima koji, iz ovoga ili onog razloga, gaje u sebi mržnju, želju za osvetom ili volju za razaranjem.

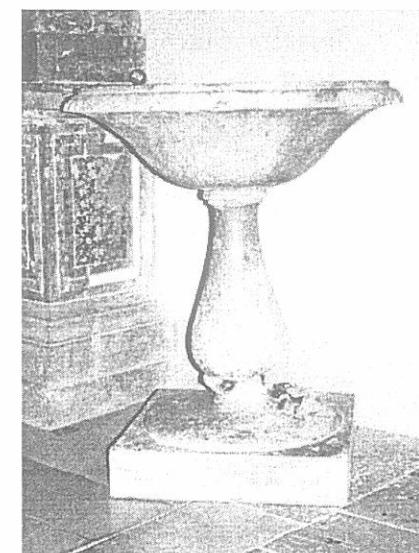
Neka se u ovome Danu mira iz srca svih vjernika uzdigne snažnija molitva za sve žrtve terorizma, za njihove obitelji pogodene tolikom tragedijom kao i za sve ljudе koje terorizam i rat nastavljaju ranjavati i potresati. Neka se svjetlo naše molitve proširi i na one koji teško vrijedaju Boga i čovjeka tim nemilosrdnim činima, da uzmognu zaviriti u svoja srca, uvidjeti zlo koje su počinili, odustati od svih nasilničkih nakana i tražiti oproštenje. Neka u ovim nemirnim vremenima cijela ljudska obitelj uzmogne pronaći istinski i trajni mir, koji jedino može izniknuti iz pravde i milosrđa.

Iz Vatikana 8. prosinca 2001.

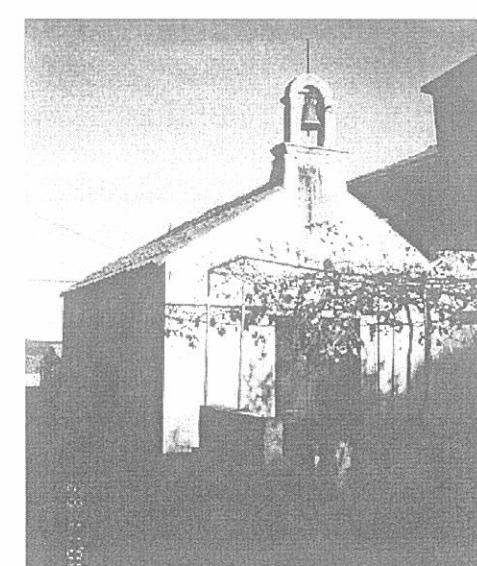
Ivan Pavao II.

Žup. Crkva sv. Tome, apostola i glavni oltar

Krstionica u župnoj crkvi

Crkvica sv. Antuna, pustinjaka

Madrikula je veoma zanimljiv kodeks o životu naših otočkih župa.

Župa posjeduje Godovnjak, knjigu upisanih godova svih preminulih župljava podanima i godini njihove smrti. Iz Godova se pri kraju nedjeljnog bogoslužja čitaju godovi (godišnjica smrti) pokojnih članova župne zajednice. Prisutni to rado slušaju.

Prof. dr. Luka Jelić, povjesničar, spominje u svojoj knjizi *Fontes (Vegliae MCMVI.)* da je do 1935. god. postojala u župi glagolska Matice mrtvih. Podatke iz nje ekscerptirao je i uveo u župni Godovnjak župnik don Blaž Cvitanović, ali je, nažalost, nestala, kako piše don Vl. Cvitanović.

Župa posjeduje pet starijih glagolskih tiskanih misala i brevijara. Malena Dobropoljana je iznjedrila Crkvi Božjoj u svojoj prošlosti 25 misnika glagoljaša.

Župnici od 1900.:

- don Ante Paleka, iz Zemunika, župnik, 1897.-1920.
- don Ante Peroš, iz Zatona, poslužitelj iz Banja, 1920.-1921.
- don Antun Ivančević, iz Zadra, župnik, 1921.
- don Marko Cvitanović iz Velog Iža, župnik, 1921.-1930.
- don Marijan Milin, iz Sali, župnik, 1930.-1932.
- don Ante Letinić, iz Zadra, župnik, 1932.-1934.
- don Marijan Zjačić, iz Šibenika, župnik, 1934.-1938.
- don Grgo Roglić, iz Župe Biokovske, župnik, 1938.-1940.
- don Blaž Bojnić, iz Tkona, župnik, 1940.-1946.
- don Toma Perina, iz Tisnoga, župnik, 1947.-1950.
- don Božo V. Mađerić, iz Pašmana, župnik, 1950.-1951.
- don Petar Vlasanović, iz Ista, posl. iz Nevid., 1952.-1958.
- don Eugen Konatić., iz Velog Iža, posl. iz Banja, 1958.-1961.
- don Joso Marcelić, iz Preka, upr. župe, 1961.-1964.
- don Josip Sanković, iz Sr. Karlovaca, upr. župe, 1964.-1967.
- don Eugen Konatić, iz Velog Iža, posl., 1967.-1969.
- don Nediljko Stulić, iz Nina, upr. ž., 1969.-1971.
- don Ante Skutarić, iz Zadra, upr. ž., 1971.-1972.
- don Stjepan Vinko, iz Selnice (Međimurje), posl., 1972.
- o. Anselmo Stulić, ofm., iz Novalje, posl. iz Kraja, 1972.-1976.
- o. Josip Peranić, ofm., iz Novalje, posl. iz Kraja, 1976.-1983.
- o. Drago Ljevar, ofm., iz Sasine, posl. iz Kraja, 1983.-1997.
- o. Matija Matošević, ofm., iz Nove Bile, posl. iz Kraja, 1997.-2000.
- o. Aleksandar Longin, ofm., iz Zadra, posl. iz Kraja, 2000.-2001.
- don Nikola Tokić, iz Popovića, župnik, 2001.-

Don Rozario Šutrin

Poruka pape Ivana Pavla II. za 87. iseljenički dan, 30. prosinca 2001.

PASTORALNA SKRB ZA ISELJENIKE – OBLIK ISPUNJENJA POSLANJA CRKVE DANAS

1. "Isus Krist jučer i danas isti je – i uvijeke" (Heb 13,8). Te riječi apostola Pavla, izabrane za geslo upravo završenog Velikoga Jubileja, dozivaju u pamet poslanje Isusa, Riječi utjelovljene za spasenje svijeta. Vjerna svojoj zadaci u službi Evanđelja, Crkva se nastavlja približavati ljudima svih narodnosti da im doneše radosnu vijest spasenja.

Ovom porukom, prigodom Svjetskoga dana iseljenika, želim se zadržati u razmišljanju o evangelizacijskom poslanju Crkve u odnosu na veliku i složenu pojavu selilaštva i kretanja osoba. Ove je godine za taj Dan izabrana tema "Pastoralna skrb za iseljenike – oblik ispunjenja poslanja Crkve danas". To je područje kojem pastoralni djelatnici posvećuju veliku pozornost, itekako svjesni mnogostrukih problema koji se tu susreću i različitim prilikama koji prisiljavaju muškarce i žene da napuste svoju zemlju. Jedno je, naime, migracija koja je rezultat slobodnog izbora, a sasvim drugo kada je prouzročena prisilom ideološke, političke ili gospodarske naravi. To se ne smije zanemariti u planiranju i ostvarivanju odgovarajuće pastoralne skrbi za različite skupine selilaca i putnika.

S ovim nazivom tijelo, čija je institucionalna zadaća izraziti skrb Crkve za osobe uključene u tu pojavu, obuhvaća u cijelosti pojavu seljenja osoba. Izrazom "migrant" misli se ponajprije na izbjeglice i prognanike u potrazi za slobodom i sigurnošću izvan granica vlastite domovine. Međutim taj se izraz odnosi i na mlade ljude koji studiraju u inozemstvu i sve one koji odlaze iz svoje zemlje da bi negdje drugdje pronašli bolje životne uvjete. Pojava selilaštva je u stalnom širenju i to postavlja pitanja i izazove pastoralnom djelovanju crkvene zajednice. Drugi vatikanski koncil u

dekretu Christus Dominus, ističe kako "posebnu brigu treba voditi o vjernicima koji zbog svojih životnih prilika nisu u mogućnosti da se dovoljno koriste redovitom i općom pastirskom službom župnika ili su posve bez nje. Ovamo možemo ubrojiti brojne emigrante, prognanike i izbjeglice" (CD br. 18). U toj se složenoj pojavi isprepliću brojne sastojnice: težnja za pospješivanjem pravnog i političkog jedinstva ljudske obitelji, znatan porast kulturnih razmjena, uzajamna ovisnost država, osobito na gospodarskom području, liberalizacija tržišta i nadasve kaptala, sve veći broj multinacionalnih tvrtki, neravnoteža između bogatih i siromašnih zemalja, razvoj sredstava komunikacije i prijevoza.

2. Splet tih sastojnica uzrokuje kretanje masa s jednoga dijela planeta na drugi. Premda u različitim oblicima i razmjerima, seljenje je tako postalo opća značajka čovječanstva, u koju je izravno uključeno mnoštvo osoba a neizravno još brojne druge. Širina i složenost te pojave pozivaju na temeljitu analizu strukturalnih promjena koje su se dogodile, poput globalizacije gospodarstva i društvenog života. Konvergencija rasa, civilizacija i kultura unutar istih pravnih i društvenih poredaka postavlja žurni problem suživota. Granice teže nestajanju, daljine se smanjuju, a posljedice pojedinih zbijanja mogu se odraziti i na najudaljenija područja.

Svjedoci smo duboke promjene u načinu razmišljanja i življjenja, koja, uz pozitivne sastojnice, sadrži i dvojake vidike. Težnja privremenom, primjerice, poziva dati povlašteno mjesto novinama, katkad na štetu postojanosti i jasne hijerarhije vrijednosti. Istodobno, duh

postaje znatiželjniji i otvoreniji, osjetljiviji i spremniji za dijalog. U takvome ozračju čovjek može biti potaknut produbiti vlastita uvjerenja, ali također može upasti u površni relativizam. Selilaštvo uvijek podrazumijeva iskorijenjenje iz prvobitne okoline, što se često pretvara u iskustvo izrazite usamljenosti sa opasnošću nestajanja u anonimnosti. Iz takvih prilika može proizići odbacivanje nove sredine, ali i njezino nekritičko prihvaćanje, u uspoređivanju s prethodnim iskustvom. Kadakad se javlja i spremnost pasivnog prihvaćanja suvremenih tekovina, koje lako može postati izvorom kulturnog i društvenog otuđenja. Seljenje ljudi podrazumijeva višestruke oblike otvaranja, susretanja i okupljanja, no ne može se zanemariti da ono također pobuđuje pojave individualnoga i kolektivnog odbacivanja, što je plod zatvorenih mentaliteta koji se sreću u društвima izmučenim neravnotežama i strahovima.

3. Crkva u svojem pastoralnom djelovanju nastoji neprestano voditi računa o tim teškim problemima. Navještaj evanđelja upravljen je cjelovitom čovjekovu spasenju, njegovu istinskom i stvarnom oslobođenju, putem dostizanja uvjeta primjerenih njegovu dostojsanstvu. Shvaćanje čovjeka, koje je Crkva stekla u Kristu, potiče je proglašavati temeljna ljudska prava i dizati svoj glas kada su ona povrijeđena. Ona stoga neumorno potvrđuje i brani dostojanstvo ljudske osobe, ističući neutuđiva prava koja iz njega proizlaze. To su, osobito, pravo na vlastitu zemlju, na slobodan život u vlastitoj zemlji, na zajednički život sa svojom obitelji, na raspaganje sredstvima nužnim za dostojanstven život, na očuvanje i razvoj vlastite etničke, kulturne i jezične baštine, na javno ispovijedanje svoje vjere, na priznanje i ophođenje primjereno dostojsanstvu čovjeka kao ljudskoga bića u svim okolnostima.

Ta prava imaju svoju konkretnu primjenu u pojmu univerzalnoga općeg dobra. Ono obuhvaća cijelu obitelj naroda, iznad svake nacionalističke sebičnosti. U tom se kontekstu mora

promatrati pravo na iseljeništvo. Crkva ga priznaje svakom čovjeku u dvostrukom vidiku mogućnosti izlaska iz zemlje i mogućnosti ulaska u drugu zemlju u potrazi za boljim životnim uvjetima. Sigurno da ostvarenje toga prava treba regulirati, kako njegova nesustavna primjena ne bi nanijela štete općem dobru zajednicama koje primaju seljaca. Pred mnogostrukim interesima koji se isprepliću usporedno sa zakonima pojedinih zemalja, potrebne su međunarodne odredbe kadre urediti prava svih, kako bi se spriječile jednostrane odluke na štetu najslabijih. U tome pogledu, u poruci za Dan iseljenika g. 1993. podsjetio sam da, premda je istina da visoko razvijene zemlje nisu uvijek u stanju primiti sve one koji emigriraju, ipak treba istaknuti kako mjerilo za određivanje praga prihvatljivosti ne može biti samo očuvanje vlastitog blagostanja, zanemarujući stvarne potrebe onih koji su iz dramatičnih razloga prisiljeni tražiti gostoprimstvo.

4. Svojim pastoralnim djelovanjem Crkva nastoji da seliocima ne uzmanjka svjetlo i potpora evangelja. Vremenom je rasla njezina pozornost prema katolicima koji su napuštali svoju zemlju. Iz Europe, nadalje krajem 19. stoljeća, bezbrojna mnoštva katolika plovila su preko oceana, našavši se katkad u uvjetima opasnim za njihovu vjeru zbog nedostatka svećenika i struktura. Kako nisu poznivali mjesni jezik i stoga se nisu mogli koristiti redovitim pastoralnom skrbi zemlje u koju su uselili, bili su prepušteni samima sebi. Migracija je tako predstavljala opasnost za vjeru, što je izazvalo zabrinutost mnogih pastira koji su, u nekim slučajevima, čak obeshrabrali njezin razvoj. Kasnije je, međutim, postalo jasno da se ta pojava ne može zaustaviti. Crkva je tada nastojala uvesti prikladne oblike pastoralnog djelovanja, naslućujući da bi selilaštvo moglo postati djehotvoran način širenja vjere u drugim zemljama. Na temelju iskustva koje je sazrijevalo kroz dugi niz godina, Crkva je potom razradila sustavnu pastoralnu skrb za selioce

IZ POVIJESTI NAŠIH ŽUPA

ŽUPA DOBROPOLJANA

Dobropoljana je župa sv. Tome, apostola, pašmanskih dekanata. Leži u istomenoj uvali sjevernog dijela otoka, između Neviđana i Banja. Mjesto je dobilo ime po ravnom i plodnom polju na kome se naselje razvilo. Mještani i susjedi redovito ga zovu Poljana. Uglavnom se bave poljodjelstvom, ribarstvom i pomorstvom. Selo se prvi put spominje 1270. godine. Znatnije je poraslo u 17. st. doseljenjem izbjeglica iz zadarskoga zaleđa.

U više povijesnih isprava mjesto se kasnije spominje 1284. (Smičiklas), a god. 1292. čitav se otok Pašman zove "insula Dobropoljana". Vizitator Mihovil Priuli je zabilježio 1603. (27. travnja) da crkva sv. Tome pripada župi Neviđane – membri ecclesiae Neviglane – jer je dotad Dobropoljana bila kapelanija. Samostalnom župom posta oko 1740. god. kad se odcepila od Neviđane. Tada se spominje njezin prvi župnik, a 1579. bio je kapelanom don Ivan Stojčić. Priuli je u župi našao 60 obitelji sa 120 članova i bratovštinom sv. Tome s 22 bratima. Od 1951. g. Dobropoljana je opet samostalna kapelacija s posebnim dušobrižnikom.

Župna crkva sv. Tome, ap., sagrađena je 1404. god. Dao ju je izgraditi zadarski plemić Šimun Kučila odredivši joj oporu kom od 6. 3. 1404. da se na njegovu zemljištu sagradi crkva u čast sv. Tome, slična onoj sv. Kuzme i Damjana u Banju (C.F. Bianchi). Izgleda da je legat ubrzo ostvaren jer se već 22. 12. 1409. spominje "svećenik Ivan kao župni upravitelj crkve sv. Tome u Dobropoljani..." (E. Hilje, Radovi F. f. u Zadru, br. 17. 1990., str. 133.). Kasnije je bila obnavljana 1717. i 1867. godine, a proširena 1741. godine.

To jednobrodno zdanje sa sakristijom ima tri mramorna oltara. Na glavnom oltaru je sve-

tohranište i Gospina slika. Pred njim je drveni oltar prema puku. Pobočni oltari Gospe Karmelske s kipom i oltar sv. Tome s oltarnom palom. Na ulazu se nalazi kamena škropionica, a na pročelju zvonik preslica s dva zvona.

Kapela sv. Ante pustinjaka iz 1628. god. privatno je vlasništvo obitelji Čosić s jednim oltarom.

Mjesno groblje je oko crkve. Župna kuća: Dobropoljana, 23263 Ždrelac. Tel. (023)269-110, opć. Pašman. Župnik: don Nikola Tokić (od 2001.).

Broj pučanstva. Zadarski kapetan Z. Vallaressa izvješće 1527. god. da naselje ima 102 žitelja. Isto svjedoči i Š. Ljubić, Commissiones..., sv. 1. Zgb 1879. God. 1854. ima 162 osobe, a god. 1890 ima 219 duša. God. 1905 u 35 obitelji živi 256 čeljadi, a 1928.-276. Godine 1939. prema Draganovićevu Šematizmu broji 346 stanovnika, a god. 1974. ima 453 stan. Danas – oko 280 duša.

Glagoljica

Kao drevna glagoljaška župa Dobropoljana je vodila odvajkada matične i sve druge svoje župne knjige glagoljicom; dakako, zajedno s neviđanskima. Sačuvana je jedina rukopisna knjiga Madrikula sv. Križa, od 1723. do 1885., ukoričena. Ima 250 str. koje su do 1808. ispisane kurzivnom glagoljicom. Njezini su pisci župnici Dobropoljane. Uz popise braće sadrži podatke o dražbama, inkantima, prokaraturima, braščinama (godišnje gozbe), kaznama (plaća se lojem, sirom, vunom, turtom, šenicom, kapulom, solju...). God 1774. platilo se 10 cekina protu Nikoli za novi mramorni oltar sv. Križa. Prije je bio drveni.

ZAJEDNIČKI MOLITVENI SUSRET ZA JEDINSTVO KRŠĆANA

U utorak, 29. siječnja 2002. godine, u Kršćanskem centru "Bethesda" (Dom milosti) u Zadru, održan je zajednički molitveni susret predstavnika i vjernika četiriju kršćanskih Crkava i zajednica: Katoličke Crkve (Zadarska nadbiskupija), Srpsko-pravoslavne crkvene općine sv. Ilike proroka, Kršćanskog centra "Bethesda" i Kršćanske zajednice baptista. Budući da je u vrijeme molitvene osmine za jedinstvo kršćana, u srijedu, 23. siječnja, u zadarskoj katedrali sv. Stošije održan molitveni skup uoči susreta u Asizu, na kojem su sudjelovali i predstavnici kršćanskih zajednica, ovaj je molitveni susret za jedinstvo kršćana održan nekoliko dana nakon same osnine.

Budući da su prethodne godine domaćin bili katolici a prošle godine pravoslavni, ove su godine domaćini susreta bili evanđeoski kršćani koji se okupljaju u zajednici "Bethesda". Susret su predvodili pastor Tomislav Čanji, voditelj Kršćanskog centra "Bethesda" i domaćin susreta, mons. Ivan Mustić, generalni vikar Zadarske nadbiskupije i otac Petar Jovanović, zadarski pravoslavni paroh. Sudjelovao je i gosp. Vinko Horak, starješina zajednice baptista.

U uvodnom pozdravu, pastor Čanji je naglasio: "Ovo je susret između nas međusobno, ali i između nas i Krista kako bi ustrajali u vjerskom zajedništvu u našem gradu. U svjetlu su danas prisutni tuga, nesreća, teror, ali kršćani imaju nadu jer je izvor života samo u Isusu Kristu. Na nama je da budemo blagosvjesnici Radosne vijesti, da razglasimo divna Gospodnja djela." istakao je pastor Čanji, pozdravljajući sve nazočne te predstavnike raznih kršćanskih zajednica. Nakon molitve u tišini, pročitana je riječ Božja, uz pjevanja psalma i duhovnih pjesama zbori Kršćanske zajednice "Be-

thesda" i članova Djela Marijina (Fokolarina). Nakon pročitanog evanđelja (Isusova blaženstva), homiliju je izrekao paroh sv. Ilike, o. Petar Jovanović. Kazao je da "ljudski napredak na području znanosti i tehnike nije donio i ljudsko zblizavanje, već naprotiv, sveprisutnu razjedinjenost u kojoj ni kršćani nisu izuzetak. Ne samo da se ljudi dijele po klasama i raznim strankama i udruženjima već se dijele međusobno roditelji i djeca, muževi i žene. To je velika opasnost za suvremenog čovjeka. Ljudi kao da su ispustili Božju ruku postajući time odgovorni za među sobne sukobe i netoleranciju. Postavlja se stoga pitanje nisu li i kršćani svojim ponašanjem doprinijeli takvom stanju. Isusova želja da 'svi budu jedno' mora se pokazati i u svjetlu našeg suvremenog života. Ponesimo stoga s ovoga susreta želju za sjedinjenje s Bogom ali i bratom čovjekom, svjesni kako je Krist najveći graditelj međuljudskih mostova. Potrebno je moliti i na neki način sebe staviti pred smotru, pitajući se: Kakvi smo u djelima, mislima, osjećajima i rijećima?"

Poziva na zajedničku molitvu izrekao je mons. Ivan Mustić. Na početku je podsjetio kako je papa Ivan Pavao II. uimje Katoličke Crkve pitao oproštenje za sve što u povijesti nije bilo dobro krivnjom ili propustom katolika prema braći kršćanima i svim ljudima. Naglasio je potrebu oprštanja i pitanja oproštenja, tj. čišćenja pamćenja. Nakon njegova uvoda, nazočni su spontanim molitvama molili na razne nakane: za mir, za jedinstvo kršćana, za obraćenje, za grad Zadar...

Susret je zaključio domaćin, pastor Tomislav Čanji, koji je i uime Crkava i zajednica reformacijske baštine pitao oproštenje za sve što nije bilo dobro prema drugima i prema braći u Kristu. Susret je završio zajedničkim moljenjem Očenaša te međusobnim znakom mira svih nazočnih i pjesmom.

Livio Marijan

te je g. 1952. objavila apostolsku konstituciju Exsul Familia Nazarethana. U njoj se tvrdilo da se iseljenicima mora zajamčiti ista pastoralna skrb i pomoć koju uživaju domaći kršćani, primjenjujući na stanje katoličkog seljaka strukturu redovitog pastoralala predviđenog za očuvanje i rast vjere krštenika. Nakon toga je Drugi vatikanski koncil razmišljaо o pojavi selilaštva pod različitim vidićima: doseljenici, selioci, izbjeglice, prognanici, strani studenti, s pastoralnoga gledišta združeni u kategoriju onih koji, boraveći izvan svoje zemlje, ne mogu se koristiti redovitom pastoralnom skrbi. Oni se opisuju kao vjernici koji, boraveći izvan svoje vlastite zemlje ili naroda, trebaju osobitu pomoć svećenika koji govori njihovim jezikom.

Od razmišljanja o vjeri u opasnosti prelazimo na primjereni osrvt na pravo seljoca da se poštuje, također u pastoralnoj skrbi, njegova kulturna baština. U tome pogledu nestaje i granica, koju je postavila Exsul Familia, pastoralne skrbi do trećeg naraštaja te se potvrđuje pravo na pružanje pomoći seliocima sve dok za to postoji stvarna potreba. Selioci ne predstavljaju neku kategoriju koja bi se mogla usporediti sa kategorijama koje čine župsku zajednicu – djeca, mladež, oženjeni, radnici, zaposleni itd. – koje imaju istu kulturu i jezik. Oni pripadaju drugoj zajednici, na koju treba primijeniti pastoral sa sastojnicama sličnim onima zemlje podrijetla s obzirom na poštivanje kulturne baštine, nužnost svećenika koji govori njihovim jezikom te zahtjev za trajnim specifičnim strukturama. Potrebno je postojano dušobrižništvo, koje će voditi brigu o osobi i zajednici, spremno pomoći katoličkim vjernicima u potrebi, sve do njihova uključivanja u mjesnu Crkvu, kada će biti u stanju koristiti redovitu službu svećenika u župi toga područja.

5. Ta su načela prihvaćena u važećim kanonskim propisima, koji su pastoral selilaca uvrstili u redoviti pastoral. Osim pojedinih uredbi, ono što karakterizira novi Zakonik, također što se tiče pastoral selilaštva, ek-

leziološko je nadahnuće Drugoga vatikanskog koncila na kojem počiva. Pastoralna skrb za iseljenike je tako postala institucionalizirana djelatnost, upravljena vjerniku, kojeg se ne smatra toliko pojedincem koliko članom određene zajednice, za koju Crkva organizira posebnu pastoralnu službu. Ipak, ta je služba, po svojoj naravi, privremena i prolazna, premda zakon ne utvrđuje konačni termin njezina prestanka. Organizacioni ustroj te službe nije zamjena, već je sastavni dio župskog dušobrižništva nekog područja, za koji je predviđeno da mu se može prije ili kasnije pridružiti. Zapravo, premda pastoralna briga za iseljenike vodi računa o činjenici da neka određena zajednica ima vlastiti jezik i vlastitu kulturu, koji se ne smiju zanemariti u svakodnevnom apostolskom radu, ipak si ne postavlja za posebni cilj njihovo očuvanje i razvoj.

6. Povijest pokazuje da tamo gdje su katolički vjernici bili duhovno zbrinuti tijekom njihova prilagođivanja u novim zemljama, ne samo da su sačuvali vjeru, nego su bili našli i plodno tlo za njezino produbljivanje, poosobljenje i svjedočenje životom. U tijeku stoljeća migracije su uvijek posredovali navještanje kršćanske poruke cijelim područjima. Danas se slika migracija korjenito mijenja: s jedne strane opada priliv katoličkih iseljenika a s druge strane raste broj nekršćanskih iseljenika koji se naseljavaju u zemlje s katoličkom većinom. U enciklici Redemptoris missio podsjetio sam na zadaće Crkve u pogledu nekršćanskih doseljenika, ističući kako oni svojim naseljavanjem stvaraju nove prigode za kulturne susreta i razmjene, koji potiču kršćansku zajednicu na prihvatanje, na dijalog, na pomoći i na bratstvo. To prepostavlja dublje posvješćivanje važnosti katoličkog nauka o nekršćanskim religijama (usp. izj. Nostra Aetate), kako bi se mogao uspostaviti pozoran i stalni međureligijski dijalog pun poštivanja kao sredstvo uzajamnog upoznavanja i bogatstva. "U svjetlu cjelokupna rasporeda spasenja", pišao sam u spomenutoj enciklici Redemptoris

missio, "Crkva ne vidi nesklad između naviještanja Krista i medureligijskog dijaloga; naprotiv, osjeća potrebu da ih uklopi unutar svoje misije ad gentes. Treba naime da ta dva elementa zadrže svoju unutrašnju povezanost i, u isto vrijeme, svoju različitost. Zato se ne smiju ni pomiješati, ni instrumentalizirati, niti smatrati istoznačnima tako da bismo ih smjeli naprsto zamjenjivati" (br. 55).

7. Prisutnost nekršćanskih iseljenika u zemljama drevnoga kršćanstva izazov je za crkvene zajednice. Ta pojava nastavlja u Crkvi odjelotvorivati ljubav s obzirom na prihvatanje i pružanje pomoći braći i sestrama u potrazi za poslom i smještajem. To je djelovanje, na stanoviti način, dosta slično onomu koji mnogi misionari ostvaruju u misijskim zemljama, skrbeći za bolesne, siromašne i nepismene. To je stil učenika: on izlazi ususret očekivanjima i potrebama bližnjemu u potrebi. Temeljni je cilj njegova poslanja ipak navještaj Krista i njegova evandelja. On zna da je naviještanje Isusa prvi čin ljubavi prema čovjeku, iznad bilo koje geste solidarnosti koliko god ona bila velikodušna. Doista, nema istinske evangelizacije "ako se ne naviještaju ime, nauk, život, obećanje, kraljevstvo i otajstvo Isusa iz Nazareta, Sina Božjega" (apostolska pobudnica Evangelii nuntiandi, br. 22).

Katkad, zbog sredine u kojoj prevladavaju sve raširenija ravnodušnost i vjerski relativizam, teško izlazi na vidjelo duhovna protega karitativnog rada. Neki se pribjavaju da bi ih njihova dobrotvorna djelatnost u pogledu evangelizacije mogla izložiti optužbama za prozelitizam. Naviještati i svjedočiti evandelje ljubavi predstavlja vezivno tkivo dušobrižništva selilaca (usp. apostolsko pismo Novo millenio ineunte, br. 56).

Tu bih želio odati počast mnogim apostolima koji su svoj život posvetili toj misionarskoj zadaći. Želim također podsjetiti na napore koje je Crkva poduzela da bi izašla ususret seliocima. Među njima s radošću spominjem Međunarodni katolički odbor za iseljenike

koji će 2001. slaviti 50-tu obljetnicu svog osnutka. Utemeljen je, naime, g. 1951. na poticaj ondašnjega zamjenika državnog tajnika mons. Giovannija Battiste Montinija. Taj je Odbor imao za cilj pružiti odgovor na potrebe selilačkih pokreta prouzročenih nužnošću ponovnog pokretanja proizvodne mašinerije uništene u ratu i dramatičnim prilikama u kojima su se našli čitava pučanstva prisiljena iseliti zbog novoga geopolitičkog poretku koji su diktirali pobjednici. Pedeset godina povijesti te udruge, s prilagodbama uvedenim radi boljeg suočavanja s promijenjenim prilikama, svjedoče koliko je njezino djelovanje bilo višestrano, pozorno i temeljito. Govoreći na inauguracijskoj sjednici održanoj 5. lipnja 1951. budući papa Pavao VI. zadržao se na potrebi rušenja zapreka koje su sprječavale migracije da bi se nezaposlenima pružila mogućnost da rade, a beskućnicima krov nad glavom, dodajući da je svrha novoutemeljenog Međunarodnog odbora za iseljeništvo istovjetna onoj Kristovoj. Te riječi su u potpunosti sačuvale svoju aktualnost.

Dok zahvaljujem Gospodinu za zauzeto služenje, želim da spomenuti Odbor može nastaviti svoje zauzimanje pozornosti i pomoći izbjeglicama i seliocima sa snagom koja će biti toliko brižnija koliko budu teži i nesigurniji uvjeti tih kategorija osoba.

8. Danas naviještanje evandelja ljubavi ogromnom i raznolikom svijetu selilaca zahtijeva osobitu pozornost prema kulturnom okruženju. Za mnoge od njih odlazak u stranu zemlju znači susret s načinima života i razmišljanja koji su im strani te pobuduju različite reakcije. Gradovi i nacije sve više postaju multietničke i multikulturalne zajednice. To je veliki izazov također za kršćane. Ozbiljno razmatranje tih novih prilika iznosi na vidjelo mnoge vrijednosti koje zaslužuju da budu visoko cijenjene. Duh Sveti nije uvjetovan etničkim skupinama ili kulturama te prosvjećuje i nadahnjuje ljude na različite tajanstvene načine. Raznim putovima on

POSVEĆENA NOVA KATOLIČKA KATEDRALA U TIRANI

U subotu, 26. siječnja 2002. godine posvećena je nova katolička katedrala sv. Pavla apostola, u glavnom gradu Albanije, Tirani. Svečanu Euharistiju je predvodio i obavio posvetu nove katedrale, kardinal Angelo Sodano, državni tajnik Svete Stolice. U svečanoj koncelebraciji sudjelovali su mons. Roko Mirdita, dračko-tiranski nadbiskup i novoimenovani metropolita, mons. Giovanni Bulaitis, apostolski nuncij u Tirani, mons. Zeff Gashi, barski nadbiskup, mons. Angelo Massafra, nadbiskup i metropolita skadarski, mons. Ilija Janjić, biskup kotorski, mons. Marko Sopi, biskup, apostolski administrator prizrenske, mons. Ille Kabashi, biskup i apost. administrator za Južnu Albaniju, mons. Ercole Lupinacci, biskup za Albance istočnog obreda u Južnoj Italiji. Hrvatsku biskupsku konferenciju je predstavljao mons. Ivan Prenda, nadbiskup zadarski. U koncelebraciji su bila i četiri administratora sjevernih albanskih katoličkih biskupija: mons. Prela Gjurashaj, Ottavio Vitale, Cristoforo Palmiere i Dod Gjergji. Oko stotinu svećenika iz cijele Albanije također je sudjelovalo u koncelebraciji.

Cijeli državni vrh države Albanije bio je prisutan na Misi: dr. Rexhep Meidani, predsjednik, Ilir Meta, predsjednik Vlade, Namik Dokle, predsjednik parlamenta i Jozefina Topali, podpredsjednica parlamenta. Bili su brojni predstavnici diplomatskog kora, znanstvenih i kulturnih ustanova, predstavnici Pravoslavnih i Muslimana u Albaniji. Nazočne su bile i brojne delegacije iz svijeta među kojima Alandska iz Newyorka gdje je nadbiskup Mirdita bio župnik, sv. Egidija iz Rima, predstavnici Malteškog reda iz Rima i Beča, brojni redovnički poglavari poglavarice čije zajednice djeluju u Albaniji od početka povijesnih promjena u Europi i pada komunističkog režima u toj zemlji.

Kardinal Sodano je u homiliji istakao da je nova katedrala znak slobode i nove kulture u Albaniji. Zahvalio je susretljivosti državnih tijela koja su djelovala brzo i odlučno u stvaranju pastoralnih uvjeta za djelovanje katoličke zajednice u Tirani. Pohvalio je duh tolerancije u građanskom životu i među vjerskim zajednicama od kojih su najbrojnije muuslimanska, pravoslavna i katolička. Ohrabrio je katolike, kler i vjernike da sa svojim biskupima doprinisu duhovnim i pastoralnim djelovanjem produbljivanju novih, pozitivnih odnosa u državi koja proživljava teško razdoblje tranzicije s drugim državama nekadašnjeg socijalističkog bloka. Istaknuo je da je posveta ove katedrale ujedinila sve društvene grupe i sve religijske denominacije.

Izgradnja nove katedrale i nadbiskupskog kompleksa uz katedralu, započela je 1995. godine. Sagrađeni su pomoću dobrovornih organizacija iz Amerike, Kanade, Njemačke, Italije i podrškom Svete Stolice.

U čast posvet katedrale, održan je navečer, u novoj katedrali, pred brojnim uglednim gostima, koncert klasične glazbe u izvođenju Albanske državne filharmonije i Zbora RTV Tirana.

Mons. Ivan Prenda, nadbiskup

MOLITVENO BDJENJE ZA MIR UOCI SUSRETA U ASIZU

U katedrali sv. Stošije u Zadru, u vecernjim satima, u srijedu 23. siječnja, održano je molitveno bdjenje za mir, po izricitoj želji i na poziv sv. Oca pape Ivana Pavla II., uoci zajednickog molitvenog susreta poglavara i predstavnika kršćanskih zajednica i drugih religija svijeta, koje će se održati u Asizu, u četvrtak 24. siječnja 2002. godine. Na tom molitvenom susretu u dupkom ispunjenoj zadarskoj katedrali sudjelovali su članovi raznih crkvenih pokreta i katoličkih udruga sa područja Zadarske nadbiskupije, a bdjenje je predvodio u zajedništvu dvadeset svecenika zadski nadbiskup mons. Ivan Prenda. Kao gosti molitvenog susreta za mir u svijetu prisustvovali su i predstavnici drugih kršćanskih zajednica koji djeluju u gradu Zadru (pravoslavni, evandeo-ski kršćani, baptisti).

U katedralu sv. Stošije organizirano se hodocastilo iz svih gradskih župnih crkava, koje su bile mjesta okupljanja crkvenih zajednica, a kolone hodocasnika pješacile su gradskim ulicama do molitvenog odredišta, glasno pjevajući svoje prepoznatljive duhovne pjesme. Tako su članovi Kursilja krenuli iz crkve Bezgrešnog zaceca na Puntamiki; Marijina legija iz crkve bl. Alojzija Stepinca na Bilom Brigu; Križari iz crkve sv. Ante na Smiljevcu; Neokatekumeni iz crkve Uznesenja Marijina na Belafuži; članovi Djela Marijina i Serra cluba iz crkve sv. Josipa na Plovaniji; Udruga hrvatskih katolickim medicinaskih sestara i tehnicara i Udruga hrvatskih katolickih liječnika iz crkve Gospe Loretske u Arbanasima; Udruga obitelj s cetvero i više djece, Pro vita, Caritas i Vjera i svjetlo krenuće iz crkve Srca Isusova na Voštarnici; a vjerucitelji laici, studenti VTKŠ-a u Zadru i sjemeništarci iz crkve sv. Ivana na Relji. Svi hodocasnici su kao vidljivi i prepoznatljivi znak mira u svojim rukama nosili maslinove grancice.

Predvoditelj molitvenog bdjenja za mir zadarski nadbiskup mons. Ivan Prenda u svojoj

rijeci naglasio je važnost vecerašnjeg svjedočenja svih nazocnih, jer smo svjedoci nutarnjih titraja koji su usmjereni prema stvaranju mira. Vi ste taj mir svjedocili ulicama našega grada i bili ste mu blagoslov. Naš grad je mnogo trpio kroz svu svoju povijest, bio je uvijek otvoren životu, jer je bio otvoren ljubavi i praštanju. Vi svjedocite veceras ovdje duboku misao i cežnu svetoga Oca pape Ivana Pavla II., koji je kao rijetko tko u svijetu citao znakove vremena i video ovaj naš nemirni svijet pun teškoca, sprotnosti i napetosti. Svijet u kome su nepravde vidljive na svakome koraku, koji ne zna praštati i u kome su sukobi svakodnevne pojave, a žrtve i smrt, nevolje i krv redovita pojava. I zato je Papa kao prorok našega vremena, u dogadaju koji se nedavno zbio preko oceana, video jednu veliku opasnost i prijetnju miru u svijetu. Ali ne samo strateškom miru među narodima, rasama i civilizacijama, već je video opasnost po mir u svakom covjeku. I zato je pozvao sve ljude svijeta i sve religije svijeta, i nije se zatvorio u našu katoličku zajednicu, već je otvorio pogled svim ljudima na vrednote mira koje su danas ugrožena. Shavtio je veliku istinu ljudskog života, a to je covjekova nemoc da ostvari mir u sebi, oko sebe, u narodu, među narodima, rasama i civilizacijama. Covjek je sam nemocan ostvariti tako veliki i plemeniti cilj kao što je mir. Covjek je sebican jer je ranjen u sebi lošim osjecajima, zlim okom, nepravdom, tvrdocom srca i nepraštanjem. Zato je Papina rijec snažno odjeknula za ovogodišnji svjetki dan mira i postavljenia kao snažan i nerazdvojivi lanac: „*Mir nije moguc bez pravde, a pravda nije moguca bez oproštenja*”, istaknuo je zadarski nadbiskup.

U slavlju bdjenja sudjelovali su brojni laci navještanjem Božje rijeci, tumacenjima, citanjem iz Papine poruke za mir, pjesmom, osobnim svjedocenjem i molitvom.

Nedjeljko Zubovic

svakoga približava spasenju, Isusu, utjelovljenoj Riječi, koja je “ispunjene čežnje prisutne u svim religijama čovječanstva: to je ispunjenje djelo Božje i nadilazi svako ljudsko očekivanje” (apostolsko pismo Tertio millennio adveniente, br. 6).

To će tumačenje sigurno pomoći nekršćanskom iseljeniku da svoju vlastitu religioznost vidi kao snažnu sastojnicu kulturnoga identiteta, a istodobno će ga moći osposobiti da otkrije vrijednosti kršćanske vjere. U tu svrhu bit će korisnija više no ikada uzajamna suradnja mjesnih Crkava i misionara koji poznavaju kulturu doseljenika. Riječ je o uspostavljanju veza između zajednice doseljenika i zajednica u njihovim matičnim zemljama, istodobno informirajući zajednice u koje dolaze o kulturama i religijama doseljenika, kao i o razlozima zbog kojih su iselili. Važno je pomoći zajednicama koje prihvataju iseljenike ne samo da se otvore karitativnom gostoprimgstvu već također suradnji i razmjeni; prikladno je, osim toga, otvoriti put pastoralnim djelatnicima koji iz matične zemlje dolaze u zemlje prihvata kako bi djelovali među svojim zemljacima. Bilo bi itekako korisno za njih utemeljiti prihvatne centre koji bi ih pripremali za njihove buduće zadaće.

9. Taj obogaćujući interkulturni i međureligijski dijalog pretpostavlja ozračje požeto uzajamnim povjerenjem i poštivanjem vjerske slobode. Stoga je upravo sloboda, osobito sloboda vjeroispovijesti – gdjekad još ograničavana i sputavana – koja je preduvjet i jamstvo svakog istinskog oblika slobode, među

područjima koje treba osvijetliti Kristovim svjetlom. U pogledu istinske vjerske slobode, pisao sam u Redemptoris Missio, “nije riječ o pitanju religije većine ili manjine, nego o neotuđivom pravu svake ljudske osobe” (br. 39). Sloboda je konstitutivna dimenzija same kršćanske vjere, budući da nije prenošenje ljudskih predaja ili polazište filozofskih postavki, već besplatni Božji dar, koji se iskaže u poštivanju ljudske savjesti. Gospodin je taj koji djeluje učinkovito svojim Duhom; On je pravi protagonist. Ljudi su oruđa kojima se služi, dodjeljujući svakome njegovu zadaću. Evangelje je za sve: nitko nije isključen iz mogućnosti sudjelovanja u radosti Božjega Kraljevstva. Poslanje današnje Crkve je upravo u tomu da svakom ljudskom biću, bez obzira na uljudbu ili rasu, pruži konkretnu mogućnost da susrete Krista. Svim srcem želim da se ta mogućnost pruži svim seliocima i za to jamčim svoju molitvu.

Povjeravam pothvate i velikodušne nakane onih koji vode brigu o seliocima Mariji, Majci Isusovoj, poniznoj službenici Gospodnjoj, koja je sama proživjela boli iseljeništva i progonstva. Neka ona u novom tisućljeću vodi selioce prema onomu koji je “svijetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka” (Iv 1,9).

S tim željama, svim djelatnicima na tome važnom području pastoralnog djelovanja od srca podjelujem posebni apostolski blagoslov.

Iz Vatikana, 2. veljače 2001.

Ivan Pavao II.

Papina poruka uz blagoslov "Urbi et orbi" na Božić 25. prosinca 2001.

KRIST JE MIR NAŠ

1. "Christus est pax nostra", "On je mir naš, on koji od dvoga učini jedno" (*Ef 2,14*). U osvit novog tisućljeća koje je započelo s tolikim nadama, no sada je izloženo prijetnji tolikih tmurnih oblaka nasilja i rata, ove riječi apostola Pavla, koje slušamo ovoga Božića, zraka su snažne svjetlosti, krik pouzdanja i optimizma. Božansko Djetešće rođeno u Betlehemu svojim ručicama donosi na dar tajnu mira za čovječanstvo. On je Knez mira! Eto radosnog navještaja, koji je one noći odjeknuo u Betlehemu, i koji želim ponoviti svijetu u ovom blagoslovljenom danu.

"Evo, javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod! Danas vam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj – Krist, Gospodin" (*Lk 2,10-11*). Crkva to danas ponavlja za anđelima i ponovno upućuje svoju izvanrednu poruku, koja je prvo iznenadila pastire na betlehemskim uzvisinama.

2. "Christus est pax nostra!" Krist, "novorođenče povijeno gdje leži u jaslama" (*Lk 2,12*), upravo on je mir naš. Slabašno novorođenče u skromnosti spilje vraća dostojanstvo svakom životu koji se rađa, daje nadu onomu koji je u sumnji i žalosti. On je došao da ozdravi one koje je život ranio i da ponovno dadne smisao čak i smrti. U tom ljupkom i nezaštićenom Djeteštu, koje plače u hladnoj i goloj spilji, Bog je uništilo grijeh, i postavio klicu novoga čovječanstva, pozvanog dovršiti izvorni naum stvaranja i nadići ga milošću otkupljenja.

3. "Christus est pax nostra!" Muškarci i žene trećeg tisućljeća, vi koji žedate za pravednošću i mirom, primite božićnu poruku, koja se danas širi svijetom!

Isus je rođen da učvrsti veze između ljudi i naroda, da ih učini braćom. Došao je srušiti "pregradu razdvojnici, neprijateljstvo" (*Ef 2,14*), i od čovječanstva učiniti jednu obitelj. Da, sa sigurnošću možemo ponoviti: Danas je s utjelovljenom Riječi rođen mir! Mir za koji se mora moliti, jer je sam Bog njegov tvorac i jamac. Mir koji se mora izgraditi u svijetu u kojem narodi i nacije, kušani tolikim raznolikim poteškoćama, nadaju se čovječanstvu koje neće biti samo globalizirano gospodarskim interesima, već i stalnim nastojanjem oko pravednijeg i solidarnijeg suživota.

4. Pohitimo poput betlehemskega pastira, zaustavimo se u klanjanju pred spiljom, promatrajući novorođenog Otkupitelja. U njemu možemo razaznati crte svakog malog ljudskog bića koje dolazi na svijet, kojoj god rasi i naciji da pripada: malog Palestinca i malog Izraelca; američko dijete i afghanstansko dijete; sina Hutua i sina Tutsija... bilo koje dijete za Krista je netko. Danas sam u mislima sa svom djecom svijeta: toliko je, previše je djece već rođenjem osuđeno trpjeti bez svoje krivnje zbog posljedica neljudskih sukoba. Spasimo djecu, da bismo spasili nadu čovječanstva! To danas snažno traži Djetešće rođeno u Betlehemu, Bog koji se učinio čovjekom, da nam vrati pravo na nadu

5. Zamolimo Krista za dar mira za sve one koji su kušani starim i novim sukobima. Svakoga dana nosim u srcu dramatične probleme u Svetoj Zemlji; svaki dan sa zebnjom mislim na sve one koji umiru od hladnoće i gladi; svaki mi dan stiže tužni vapaj onih koji, u tolikim dijelovima svijeta, pozivaju na pravedniju raspodjelu bogatstava i dostoјno plaćen rad za sve. Neka se nitko ne prestane nadati u snagu Božje ljubavi!

IMENOVANJE NOVIH KANONIKA

Zadarski nadbiskup, mons. Ivan Prenda, svojom odredbom od 28. prosinca 2001. godine, imenovao je šestoricu novih kanonika Stolnog kaptola sv. Stošije u Zadru. To su svećenici zadarske nadbiskupije: don Grgo Batur, župnik Tkona i dekan Pašmanskog dekanata; don Milivoj Bolobanić, župnik katedralne župe sv. Stošije u Zadru; don Čedomil Šupratha, župnik Benkovca i dekan Benkovačkog dekanata; don Srećko Frka-Petešić, župnik Paga i dekan Paškog dekanata; don Tito Šarin, župnik Preka i dekan Ugljanskog dekanata i don Nedjeljko Zubović, kancelar Zadarske nadbiskupije. Nakon što je generalni vikar zadarske nadbiskupije, mons. Ivan Mustać, prozvao i vjernicima predstavio nove kanonike Stolnog kaptola sv. Stošije, predajom kanoničkih znakova uveo ih je u službu zadarski nadbiskup mons. Ivan Prenda. Uvođenje u službu odvijalo se preko svečane koncelebriране svete mise, na blagdan Krštenja Gospodinova, u nedjelju 13. siječnja, u sklopu trodnevne priprave vjernika grada Zadra za svetkovinu sv. Stošije, mučenice, u utorak, 15. siječnja, kada su u katedralu sv. Stošije dočastile katoličke obitelji grada Zadra, pridružujuće se Papinoj želji u molitvi za mir. U svojoj homiliji zadarski je nadbiskup naglasio važnost zadarskog Katedralnog kaptola u povijesti te mjesne Crkve, osvrnuvši se na neke znamenite osobe, kao što su Šime Budinić i Juraj Baraković, hrvatski pjesnici; Ivan Tanzlinger, književnik i jezikoslovac; Ivan Matija Škarić, prevoditelj sv. Pisma Staroga i Novoga zavjeta; Karla Bianchia, povjesničara; Ivana Brčića, jezikoslovca i Jakova Čuke, književnika i tvorca moderne hrvatske književne kritike.

Prvi izričiti spomen Kaptola u Zadru nalazi se u ispravma pape Klementa III., iz godine 1189. Naslov "archidiacon", jedna od službi u kaptolu spominje se u Zadru već 820. godine. Isto tako naslov "archipresbyter" spominje se u Zadru po prvi puta 900. godine. A zadarski povjesničar, kanonik Karlo Bianchi, smatra da je katedralni kaptol u Zadru mogao biti ustavljeno već u 8. ili 9. stoljeću, povezujući njegovu ustanovu s imenom velikog zadarskog biskupa sv. Donata. Iz gore navedenog možemo zaključiti da zadarski katedralni kaptol spada među najstarije kod nas i u svijetu. Iz te duge i časne povijesti nemoguće je izreći koliko je dobra učinjeno za cijelokupnu povijest zadarske nadbiskupije na duhovnom, kulturnom i društvenom planu. Mnoge se povjesne isprave, rukopisi, inkunabule, rijetke knjige i umjetnine, liturgijsko ruho i posude, kojima se i danas služi u liturgiji, nose imena svojih darovatelja kanonika. Sadašnju službu i zaduženje Kaptola kanonika određuje crkveni zakonik (kan. 503.). Obraćajući se novim kanonicima, zadarski nadbiskup mons. Ivan Prenda naglasio je da su oni odsada članovi i nosioci jedne drevne, časne i veoma zaslužne crkvene ustanove u gradu Zadru, te ih pozvao da svojoj katedrali radom poklone sve svoje snage i sposobnosti, s osobitim naglaskom na njezin dostojan izgled, kao i brigom da se duhovna i liturgijska slavlja u njoj vrše u skladu s njenom bogatom drevnom tradicijom.

Nedjeljko Zubović

vjernici nastupati argumentima vjere i evanđelja Isusa Krista, a ne argumentima moći i sile. Stošija se nije mogla suprostaviti svojim progoniteljima i mučiteljima ničim osim predane vjere u Uskrslog Spasitelja, po kojoj oni koji prividno gube zapravo su istinski pobjednici, poručio je požeški biskup, dodavši da je to je zahtjev evanđelja i prihvatljiv je samo onima koji vjeruju logikom pšeničkog zrna, koje mora umrijeti da bi se rodila klica nove stabljike. Od jednog zrna izrasete novih dvadesetak zrnja. Iz smrti jednog mučenika niče nova i pročišćena u "krvi Jaganjčevoj" zajednica vjernika koja se zove Crkva. Poruka sv. Stošije je jasna, trebamo biti hrabri u kušnjama, ustrajni i postojani u vjeri. Ona je prošavši kroz put poniženja i smrti, iz koje je iznikao novi život, koji je nama izvor svijesti

kako se živi i nada u teškim vremenima, i kako se u teškim vremenima ostaje vjeran Bogu. Ohrabrujući nazočne vjernike da nastave živjeti svoje kršćanstvo polčanje u svijetu po uzoru svoje nebeske zaštitnice sv. Stošije, propovijednik je izrazio radost što je mogao biti dionik zajedničke kršćanske radosti, povezujući hrvatski sjever sa jugom. Večernju svetu misu liturgijskim pjevanjem uzveličali su članovi Središnjeg gradskog crkvenog pjevačkog zbora pod ravnjanjem mons. dr. Pavla Kera, biskupskog vikara za kulturu i umjetnost, a za orguljama je svirao don Jerko Gregov, župnik Bokanca.

Nedjeljko Zubović

GODIŠNJAK "Na križu raskrižka"

Župni ured bl. Alojzija Stepinca Bili Brig u Zadru izdao je za 2002. godinu u nakladi vlastite biblioteke "In te, Domine, speravi" godišnji kalendar pod naslovom "Na križu raskrižja". Glavni i odgovorni urednik i upnik don Igor Ikić sa suradnicima, uglavnom župljanim, 250 stranica približava osobu i djelo Blaženika. Uz uobičajeni kalendar u znaku blagdana zadarske Crkve, godišnjak ima poglavlja pod naslovima: "Meni moja, tebi tvoja Hrvatska", "Ljubav ne pamti зло", "Ne živi čovjek samo o kruhu", "In memoriam" i "Zarazmišljanje". Uz Blaženikov životopis i kronološko događanje, objavljena je njegova jedna od proročanskih pastirskih rijeci iz 1940. godine pod naslovom "Sredstva komunizma su laž, nasilje i ubojstvo", zatim razmišljanje nad Stepinčevom beatifikacijom prof. dr. Bonaventure Dude, propovijed na njegov blagdan 2001. godine u župnoj crkvi na Bilom

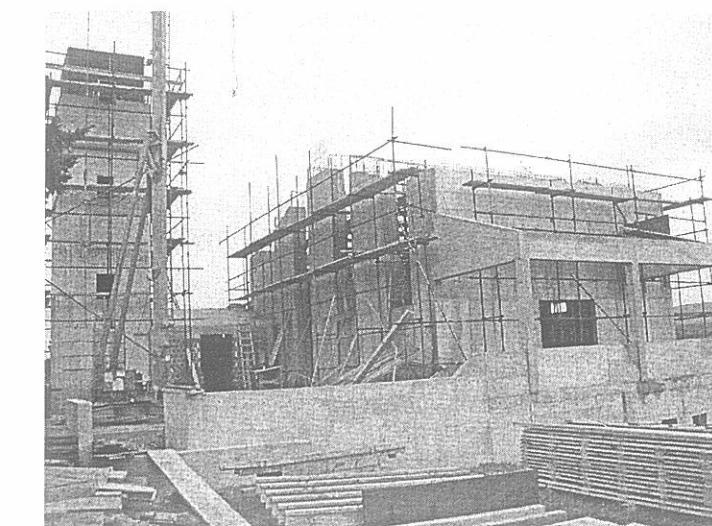
Brigu vojnog ordinarija mons. Jurja Jezerinca i slično. Druga velika tematska cjelina donosi deset domovinskih načela, Šenoino prokazivanje klevetnika Hrvatske, sjećanje na branitelje Domovinskog rata – imena darovanih branitelja u području Velebita od 1991. do 1995. godine i propovijed mons. Jezerinca u prigodi postavljanja spomen-obilježja njima u čast. Zanimljivost godišnjaku daju i duboki izričaji za meditaciju pape Ivana Pavla I. (Albina Lucianija), kardinala Franje Kuharića, o. Bonaventure Dude, dr. Josipa Turčinović, Rabindranatha Tagore, Halila Džubrana...

Ina Francuz
(*Glas Koncila* br. 3,
20. siječnja 2001.,
str. 23.)

Krist neka bude svjetlo i potpora onomu koji vjeruje i djeluje, katkad protiv struje, na susretu, dijalogu i suradnji među kulturama i religijama. Neka Krist u miru vodi korake onoga koji se neumorno zalaže za napredak znanosti i tehnike. Neka se ti veliki Božji darovi nikada ne koriste protiv poštivanja i promicanja ljudskog dostojarstva. Neka se na sveto Božje ime nikada ne udari pečat mržnje! Neka ono nikada ne bude razlogom nesnošljivosti i nasilja! Neka milo lice betlehemskog Djetešća sve podsjeti da imamo jednoga Oca.

6. "Christus est pax nostra!"
Braćo i sestre koji me sluštate, otvorite srce toj

poruci mira, otvorite ga Kristu, Sinu Djevice Marije, onomu koji je postao "mir naš"! Otvorite ga onomu koji nam ništa ne oduzima osim grijeha, a zauzvrat nam daje puninu čovještva i radosti. A ti, ljubljeno betlehemsko Djetešće, donesi mir svakoj obitelji i gradu, u svakom narodu i kontinentu. Dođi, utjelovljeni Bože! Dođi da budeš srce čovječanstva obnovljenog u ljubavi! Dođi tamo gdje je ljudski rod izložen najvećim pogibeljima! Dođi, i ne kasni! Ti si "mir naš" (*Ef 2,14*).

Izgradnja nove crkve u Pridrazi

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

PRIOPĆENJE sa sjednice Stalnog vijeća Hrvatske biskupske konferencije 11.12.2001

U Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu, Kaptol 31, održana je jučer, 11. prosinca 2001. godine, pod predsjedanjem mons. Josipa Bozanića, predsjednika Hrvatske biskupske konferencije i nadbiskupa zagrebačkog, redovita sjednica Stalnog vijeća HBK.

Uz ostale članove Stalnog vijeća, mons. Ivana Prendu, potpredsjednika HBK i nadbiskupa zadarskog, mons. Marina Barišića, nadbiskupa splitsko-makarskog i mons. Mile Bogovića, biskupa gospičko-senjskog, sjednici su prisustvovali i članovi Biskupske komisije HBK za odnose s državom: mons. Želimir Puljić, predsjednik Komisije i biskup dubrovački, mons. Ivan Milovan, biskup porečko-pulski i mons. Antun Škvorčević, biskup požeški.

Biskupi su provjerili provedbu zaključaka prošle sjednice Stalnoga vijeća HBK. Razgovaralo se o djelovanju Caritasa Katoličke Crkve u Hrvatskoj u vidu nedjelje Caritasa te o zadacima koje on ima u sadašnjim socijalnim prilikama u našem društvu.

Biskupi su razmotrili i situaciju nastalu donošenjem Zakona o izmjenama i dopuni Zakona o blagdanima, spomendanu i neradnim danima u Republici Hrvatskoj te dogovorili daljnje korake u rješavanju tog problema.

Predsjednik Biskupske komisije HBK za odnose s državom mons. Želimir Puljić, podnio je izvještaj o radu, nastojanjima i potekoćama na koje nailazi Komisija u svom djelovanju.

Tajništvo Hrvatske biskupske konferencije

PRIOPĆENJE o susretu predstavnika Vlade RH i članova HBK, 12. 12 .2001.

U sjedištu Vlade Republike Hrvatske na Markovu Trgu 2 u Zagrebu, jučer, u utorak 11. prosinca 2001. godine, održan je susret između predstavnika Vlade RH i predstavnika Hrvatske biskupske konferencije.

U ime Vlade sastanku je prisustvovao gosp. Ivica Račan, predsjednik Vlade RH, gosp. Goran Granić, potpredsjednik i zamjenik predsjednika; potpredsjednici: gosp. Slavko Linić i gđa Željka Antunović; gosp. Davorko Vidović, ministar rada i socijalne skrbi, gđa Ingrid Antičević-Marinović, ministrica pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, gosp. Igor Rađenović, predstojnik Ureda predsjednika

Vlade RH i gđa Aleksandra Kolarić, glasnogovornica Vlade RH.

Hrvatsku biskupsku konferenciju predstavljali su članovi Stalnog vijeća HBK: mons. Josip Bozanić, predsjednik HBK i zagrebački nadbiskup, mons. Ivan Prend, potpredsjednik HBK i zadarski nadbiskup, mons. Marin Barišić, nadbiskup splitsko-makarski i mons. Mile Bogović, biskup gospičko-senjski; članovi Biskupske komisije HBK za odnose s državom: mons. Želimir Puljić, biskup dubrovački, mons. Ivan Milovan, biskup porečko-pulski i mons. Antun Škvorčević, biskup požeški te mons. Vjeko-

Stošije i gradskim svećenicima. Psalme su tumačili laici predstavnici pojedinih crkvenih zajednica.

Svečanu prijepodnevnu misu na sam blagdan, u utorak 15. siječnja, predvodio je zadarski nadbiskup mons. Ivan Prend, u zajedništvu s riječkim nadbiskupom mons. dr. Ivanom Devčićem, krčkim biskupom mons. Valterom Županom, požeškim biskupom mons. dr. Antunom Škvorčevićem, kanonicima Stolnog kaptola sv. Stošije i svećenicima grada Zadra. Predsjedatelj euharistijskog slavlja, zadarski nadbiskup je u propovijedi istaknuo dvije stvarnosti koje su njezin lik učinile neprolaznim. To su Stošijina nepokolebljiva vjera u Isusa Krista Sina Božjega i u njegovu Riječ, te vrednovanje svih stvari ovoga života i svijeta prema Evanđelju. Njezino mučeništvo nam govori da je Isus Krist ušao u njezin život i da mu je potpuno povjerovala. Položiti svoj život, izvrći ga maču, vatri, zubima zvjeri, može samo čovjek koji je povjerovao Bogu, životu i istinitomu. Bogu koji je postao čovjekom i s nama dijelio naš ljudski život. On je Emanuel koji je ponio sve ljudsko: ugroženost, odbačenje, pogodenost, patnju, križ i konačno smrt. Takav je Bog neodoljiv. Takvome Bogu se vjeruje i kada govori o križu i patnji, o smrti i odbačenju. Takvom Bogu se vjeruje kad govori o neuništivom i neprolaznom životu u koji se dolazi odricanjem, što više gubitkom, naglasio je propovijednik. Tko doživi neodoljivi poziv Božji i promjeni svoj život, taj ga usmjeruje putevima velikih odricanja. Za prve kršćane nije postojalo pitanje usporedbe: muž ili Krist, žena ili Krist, položaj ili Krist, život ili Krist. Oni su znali da spasiti život znači izgubiti ga, a izgubiti život znači spasiti ga. S tim svjedočanstvima neprolaznih stvarnosti i mi danas živimo u svijetu, koji je na svoj način okutan. Težak je zbog svog nemara prema Bogu. Naš svijet i vrijeme u kojem živimo odabire svoje bogove, svoje idole, a zanemaruje duhovno i dopušta da ga zarobljava privremeno i prolazno. I kršćani podliježu tom svijetu, prih-

vačaju pogled na tijelo, na brak, na važnost probitka i užitka bez obzira na iskoristavanje i ponizavanje drugih. I danas je vjera kršćana na kušnji kao i u prva vremena kršćanstva. Bitne stvari za nas kršćane jesu: ostati na Božjem putu i nikada ne žrtvovati evanđelje Kristovo i zanijekati Boga u svome životu. Kršćani takvim držanjem postaju izvor nade za naš svijet. Ta nada, da se može biti čovjek u punini kada se ostaje uz Krista postaje vidljiva i onima koji drugačije misle i drugačije žive, zaključio je svoju propovijed zadarski nadbiskup mons. Ivan Prend. Na toj svečanoj misi pjevao je Katedrali župni zbor pod ravnjanjem gosp. Žana Morovića, a za orguljama je svirao gosp. Dragan Pejić.

Središnju blagdansku euharistiju u večernjem terminu, u prepunoj zadarskoj katedrali, predvodio je požeški biskup mons. dr. Antun Škvorčević, zajedno s nadbiskupom domaćinom, mons. Ivanom Prendom, nadbiskupom u miru mons. Marijanom Oblakom i gospičko-senjskim biskupom mons. dr. Milom Bogovićem, te kanonicima Stolnog kaptola i tridesetak svećenika. Pozdravljajući predvoditelja euharistijskog slavlja i ostale nazočnike zadarski nadbiskup je naglasio da je današnji dan ujedno i povijesni dan Republike Hrvatske, jer je točno prije deset godina priznata naša država kao samostalna i nezavisna država, i kao takva ušla u zajednicu europskih država, a potom i svijeta. Taj je događaj izuzetno značajan za našu povijest, kulturu, umjetnost, za hrvatski jezik i za Crkvu.

Obraćajući se brojnim vjernicima biskup Škvorčević je svoje razmišljanje započeo pitanjem: jesmo li mi ovdje okupljeni pogriješili kad smo došli u Stošijinu katedralu ili smo mogli negdje drugdje ugodnije provesti ovu blagdansku večer? Govoreći o progonstvu vjernika u ranim stoljećima kršćanstva propovijednik je naglasio da ni naše vrijeme u ničem ne zaostaje od onoga. Svijet suvremenog poganstva ima svoje "idole i bogove" kojima se klanja. I danas trebaju

i da sama dobiva od Krista kao svoga utemeljitelja i tvorca karakteristiku konačnosti. Potom je predavač obrazložio razloge u kojima pronalazimo Izajju kao model i nadahnuće za novu evangelizaciju Crkve i svijeta. Kad govorimo o njegovoj knjizi (40-55. pog.) onda govorimo o vrhunskom i Bogom nadahnutom teologu koji je napisao vrsnu poemu drugod izlaska, koji se smatra veličanstvenijim od prvog, i predstavlja budući navještaj o trećem izlasku, koji će se ostvariti tek u Kristovom izlasku, u eshatološkoj stvarnosti. Taj treći izlazak kojeg je Krist ostvario je konačni i središnji, i on opravdava i osmišljuje i prvi i drugi izlazak. Od Krista sve se prenosi na Crkvu. Kad se dobro iščitava Izajja onda je središnja tema njegova proročkog navještaja nada, a ona je moguća zahvaljujući tvorcu svega –Bogu. Čovjek se u Bogu može nadati, i to "u nadi protiv svake nade". Nada kod Izajje obuhvaća sve i nadilazi povjesni prostor i

poredak, a implicitno najavljuje novu temu *uskršnje*. Božje vrijeme nadilazi povijest i budućnost. Dva načina sprečavaju događanje nade u ljudskoj povijesti: nostalgično bježanje u prošlost, te negiranje novosti i budućnosti. Zalog naše nade je Božje obećanje vječnosti i spasenja, i tek tada shvaćamo da je i čovjek nada budućnosti, zaključio je svoje izlaganje predavač.

Nakon predavanje razvila se dugotrajna i plodna diskusija u kojoj je sudjelovalo dvadeset diskutanata, a na postavljena pitanja odgovarao je predavač. Zahvalivši se i svim sudionicima na prvom mjesecnom duhovno-pastoralnom susretu u novoj godini, uz neophodne informacije o predstojećim pastoralnim zadacima mjesne Crkve, zadarski nadbiskup mons. Ivan Prendić zaključio je susret.

Nedjeljko Zubović

PROSLAVA SVETE STOŠIJE: TRODNEVNA HODOČAŠĆA U KATEDRALU

Grad Zadar i čitava Zadarska nadbiskupija svečano je proslavila blagdan svoje nebeske zaštitnice i naslovnice katedrale, mučenice svete Stošije, koja je na sam Božić 304. godine u današnjoj Srijemskoj Mitrovici (Sirmium) na lomački spaljena i junački posvjeđala svoju vjeru u Isusa Krista Spasitelja. Poznato je da je Stošija od rana zauzimala časno mjesto u kršćanskoj memoriji. Njezinu se ime spominje u Rimskom kanonu, najstarijoj euharistijskoj molitvi Crkve. Kada bismo saželi njezin život možemo reći slijedeće: Stošija je po rođenju Rimljanka, po životu i smrti Srijemkinja, po svojoj vjeri i svjedočenju katolikinja neprolazne vrijednosti. Njezini se zemni ostaci čuvaju u kamenom sarkofagu u zadarskoj stolnici, što ga je "za spas svoje duše podigao zadarski biskup Donat", već tamo od početka 9. stoljeća. On je mučeničke zemne ostatke sv. Stošije dobio od

bizantskog cara Nikifora kao znak zahvalnosti za posredovanje uspostave mira između Franaka i Bizanta, u Achenu 810. godine. Od tada zadarska katedrala postaje njezinim svetištem.

Proslava svetkovine započela je svečanim trodnevnim hodočašćima u katedralu, odazivajući se Papinoj želji u molitvi za mir u svijetu. Tako su u subotu, 12. siječnja, hodočastili brojni mladi iz svih gradskih i okolnih župa, u nedjelju, 13. siječnja, hodočastile su katoličke obitelji, a u ponедjeljak, 14. siječnja, hodočastili su članovi crkvenih pokreta i udruga u Zadarskoj nadbiskupiji, kada se svečano pjevala Večernja u čast sv. Stošije. Svečanu večernju predvodio je zadarski nadbiskup, mons. Ivan Prendić, zajedno s požeškim biskupom mons. dr. Antunom Škvorčevićem, članovima Stolnog kaptola sv.

slav Huzjak, generalni tajnik HBK.

U uvodnim pozdravima Predsjednika Vlade RH i Predsjednika HBK izraženo je zadovoljstvo radi susreta koji se ostvario i koji je pokazatelj zauzetosti jedne i druge strane da se u međusobnom dijalogu doprinese općem dobru pojedinca i hrvatskog društva u cijelini.

Članovi Vlade informirali su biskupe o procesima na svim razinama u državi kojima Vlada nastoji osigurati uvjete za bolji i prosperitetniji život građana. Naglasili su da ti procesi još nisu dovršeni i da je za njihovo ostvarenje potrebno vremena kao i angažman svih sastavnica društva. Sve to iziskuje nužne reforme, odricanja, pozitivnu društvenu klimu i veću solidarnost. Naglasili su također da su spremni na suradnju i dijalog a i da su otvoreni kritikama za svoj rad.

Biskupi su istaknuli da prate rad Vlade, situaciju u državi kao i međunarodni položaj Hrvatske i njena nastojanja oko uključivanja u europske integracije. Primjetili su da bi u tom

smislu bila vrlo korisna veća međusobna informiranost, čemu će, nadaju se, doprinijeti ovaj sastanak kao i budući međusobni kontakti. Osobito im je stalo do interesa maloga čovjeka s kojim je Crkva neprestano u dodiru i koji na svojim leđima osjeća i najteže podnosi određene nedaće u državi. U tom smislu biskupi su iskazali poštovanje prema institucijama vlasti kojima je zadatak i koje se brinu se za sve, osobito za najslabije.

Obje su se strane složile da postoje neka otvorena pitanja o kojima će se raspravljati na najvišoj razini kao i na razini mješovitih komisija za pojedina područja. Predstavnici Vlade RH dali su čvrstu garantiju biskupima da će se potpisani Ugovori između Svetе Stolice i Republike Hrvatske u cijelosti poštivati što se, naravno, odnosi i na područje vjerskog odgoja u predškolskim usstanovama, oko čega je u zadnje vrijeme u javnosti izneseno više netočnih informacija i nerazumijevanja cijele problematike.

Tajništvo HBK

PRIOPĆENJE Sa zasjedanja Hrvatske biskupske konferencije, 22. siječnja 2002.

Pod predsjedanjem mons. Josipa Bozanića, nadbiskupa zagrebačkog, održano je, u utorak 22. siječnja 2002. godine u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu, zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije.

Na ovom zasjedanju podneseno je izvješće s X. Sinode biskupa održane u Rimu od 30. rujna do 27. listopada 2001. godine na temu: 'Biskup služitelj evanđelja Isusa Krista za nadu svijeta'.

Biskupi su upoznati i s dalnjim tijekom priprema oko ostvarenje inicijative 'Srednjoeuropskoga katoličkog dana' u čemu sudjeluju Biskupske konferencije Austrije, Slovenije,

Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Češke, Slovačke i Poljske. Početkom ožujka ove godine u Sarajevu će se održati susret biskupa HBK i BKBiH. U tom vidu biskupi su na ovom zasjedanju pripremali program toga susreta.

Na kraju biskupi su se osvrnuli na aktualno stanje u Crkvi i društvu te Hrvatskom Saboru, Vladi RH i javnosti uputili Apel za zaštitu ljudskih prava prognanih, izbjeglih i povratnika.

Tajništvo HBK

**APEL HRVATSKIH BISKUPA
ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA PROGNANIH, IZBJEGLIH I POV RATNIKA**

U Hrvatskom Saboru ovih je dana na dnevnom redu rasprava o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi, kojim se želi riješiti pitanje vlasništva fizičkih osoba, dodijeljenog na privremeno korištenje prognanicima i izbjeglicama. Članak 12. Prijedloga predviđa, među ostalim, i mogućnost privremenog i kolektivnog smještaja u prognanička i izbjeglička naselja.

Mi biskupi Hrvatske biskupske konferencije, poštjući pravo privatnog vlasništva, smatramo da je potrebno u ovom trenutku djelovati s posebnim osjećajem odgovornosti za dostojanstvo i prava prognanika, izbjeglica i prognanika, kako im se ne bi nanijela nova nepravda. Apeliramo, stoga, na Vladu i zastupnike u Saboru da se ne pribjegava spomenutim rješenjima jer bi se time mnoge prognanike, koji su protjerani sa svojih ognjišta, stavilo u novu i teško podnosivu neiz-

vjesnost, nakon tolikih seljenja i velikih obećanja koja su im davana, katkada i ne vodeći računa o nepovrednosti privatnog vlasništva. Smatramo da bi preseljavanje u kolektivna prognanička naselja, toliko godina nakon završenog rata, dramatično pogoršalo i onako teško stanje tih ljudi te ga stoga valja isključiti. Za one koji se ne mogu ili ne žele vratiti u mjesto iz kojega su prognani, država treba poduzeti maksimalne napore da im osigura trajni smještaj i omogući pravo stjecanja vlasništva. Teško nam je, naime, vjerovati da je predloženo novo zakonsko rješenje u skladu s kriterijima «koji se primjenjuju na razini Evropske unije», čime se, među ostalim, obrazlažu promjene u dosadašnjem Zakonu.

Biskupi Hrvatske biskupske konferencije

U Zagrebu, 22. siječnja 2002.

VIJEĆE ZA ISELJENIKE HBK I BIH

*“Složni i solidarni u novom stoljeću trećeg tisućljeća”
(Poruka u povodu Dana iseljenika 2001.)*

Dan iseljenika/seljenika sve nas ponovno podsjeća na mnoštvo koje je u pokretu, one koji mnogo toga moraju napustiti i upustiti se u neizvjesnosti povezane s traumama, rizicima, čerstvi i neuspjesima i životnim katastrofama. Osim ekonomске migracije, mnogi su prognani ili morali pobjeći spašavajući samo vlastiti život. Glaobalizacija potiče i stručnu migraciju te razmjenu studenata. Svi su oni, i još mnogi drugi, u našim mislima danas, ili smo i sami u tom broju i vrsti.

Dan iseljenika/seljenika podsjeća nas na to da svjesnije pogledamo oko sebe i zapazimo kako je velik broj onih koji su mnogo ranije ili skoro napustili svoje ognjište i savili novo. Bilo da je to u okviru vlastite domovine, bilo izvan nje. Doima se da je to fenomen koji je jednostavno posato obilježje našeg ljudskog roda, naravno na posebno izrazit način nas Hrvata.

teološko-ketehetske škole u Zadru i vjernicima laicima uopće.

U ispunjenoj dvorani, dr. Šporčić je govorio najprije o proroku općenito, o njegovu poslanju i o današnjoj opterećenosti riječi “prorok”, “proroštvo”. Princip po kojem su djelovali može se iskazati ovako: *govorili su prave riječi u pravo vrijeme a obistinilo se u naše dane*. Ideja proroštva u Izraelu prastara je i tu ideju je preuzeila Crkva. Drugi vatikanski sabor govorio o Crkvi kao o proročkoj zajednici koja je svećenička, kraljevska i proročka. Postoji proročka služba svih vjernika, a posebno i proročka služba biskupa ili hijerarhije. Obje dobivaju svoju snagu od Krista koji je prvi

prorok i nositelj potpune spasenjske službe Božje. Proroštvo s Kristom ne prestaje već se prenosi na Crkvu kao zajednicu vjernika kojoj je Krist izvor i cilj. Predavač je zatim govorio o razlozima u kojima pronalazimo proroka Izajiju kao nadahnuće za novu evangelizaciju. Dvije stvari sprečavaju događanje nade u ljudskoj povijesti: nostalgično bježanje u prošlost, te negiranje novosti i budućnosti. Zalog naše nade jest Božje obećanje spasenja i vječnosti i tek tada možemo shvatiti da je i čovjek nade budućnosti, zaključio je dr. Šporčić. Nakon predavanja razvila se i diskusija.

Livio Marijan

PRVI PASTORALNI SVEĆENIČKI SUSRET U NOVOJ GODINI

U srijedu, 9. siječnja, održan je prvi mjesечni duhovno-pastoralni susret svećenika zadarske nadbiskupije, u novoj 2002. godini, na kojemu je sudjelovao gotovo čitav pastoralno angažirani prezbitterij. Duhovni dio susreta odvijao se u sjemenišnoj kapelici, gdje je euharistijsko klanjanje s nadahnutim meditativnim promišljanjima, predvodio don Marinko Jelečević, župnik Polače, Pristega i Radošinovaca. Nakon kraće stanke susret je nastavljen u sjemenišnoj dvorani pastoralno radnim dijelom na kojemu je temeljno predavanje na temu: “Deruteroizajja – nadahnuće i usmjerenje za novu evangelizaciju” održao dr. Ivan Šporčić, profesor biblijskih znanosti na Teologiji u Rijeci.

Odmah na početku svoga izlaganja predavač je naglasio da nije lako nekoga koji je prije nas živio dvadeset i šest stoljeća uzeti danas kao nadahnuće za novu evangelizaciju. Za bolje razumijevanje središnje teme predavač je pojasnio razlaganjem potrebih specifičnosti kao što su pitanja: Što je to prorok? Što ljudi danas misle kad se govori o prorku, i što se u Crkvi govori o proroštvu? Kad se danas govori o

proroštvu onda je taj izraz potpuno opterećen prošlošću i susvremenim newageivskim zastranjenjima. Na internet stranici o proroku se govorи pod naslovom “magija.hr.”. Ti novovjekovi proroci su zanatlije i obrtnici budućnosti, koji obrću karte i zarađuju olako od lakovjernih ljudi velike novce. Često se kaže za nekoga da je bio “prorok svoga vremena”, jer se dobro drugih ljudi i svijeta ostvarivalo preko njih, a za sebe ništa nisu tražili. Princip kojim možemo počastiti takve osobe glasi ovako: *govorio je prave riječi u pravo vrijeme, a to se obistinilo u naše dane*. Ideja proroštva u Izraelu je prastara, i tu ideju preuzeima Crkva. Drugi vatikanski sabor govorio o Crkvi kao proročkoj zajednici koja je svećenička, kraljevska i proročka. Postoji proročka služba vjernika laika kao i proročka služba biskupa ili hijerarhijska. Obje dobivaju svoju snagu od Krista koji je prvi prorok i nositelj potpune spasenjske službe Božje. Proroštvo s Kristom ne prestaje, nego se prenosi na Crkvu kao zajednicu vjernika kojoj je Krist izvor i cilj. Crkva je u ovom vremenu i prostoru konačna, jer drži Krista za vrhunac Obave i sebe smatra da je ona plod te konačnosti,

SVETKOVINA BOGOJAVLJENJA
“Crkva nije jedna posebna grupa ljudi, zatvorena u sebe.
Crkva – to su ljudi za druge!”

U Zadru, u nedjelju, 6. siječnja 2002., na svetkovinu Bogojavljenja – Sveta tri Kralja, zadarski nadbiskup mons. Ivan Prendža, predvodio je svečano blagdansko misno slavlje u katedrali svete Stošije. U božićnom ozračju, uz pjevanje božićnih pjesama brojnoga okupljenog puka, nadbiskup Prendža je propovijedao o misionarskoj dimenziji Crkve.

“Crkva slavi blagdan Bogojavljenja još od najranijih dana, prije nego što se počeo slaviti Božić. Crkva je naime vrlo rano shvatila da je Kristovo otajstvo spasenja objavljeno svima i namijenjeno čitavom čovječanstvu, svim narodima i rasama, svakom čovjeku. Rijetko kada kao na Bogojavljenje se podudaraju sva tri čitanja u jedinstvenoj poruci koja očituje Bogoobjavu preko Krista-Spasitelja svim narodima svijeta” protumačio je sadržaj blagdana nadbiskup Prendža. “Crkva je zajednica onih koji su povjerivali, krstili se i postali nosioci Kristova duha. Crkva nije jedna posebna, izdvojena grupa ljudi, zatvorena u sebe. Crkva – to su ljudi za druge! Pozvani smo istinu vjere i navještaj Evangelijski ponijeti drugima, onima koji ga još nisu čuli i prihvatali. Sveti Otac već tradicionalno na ovu svetkovinu redi u Rimu nove biskupe koje onda šalje u svijet da naviještaju Božju Riječ i predvode zajednice vjernika.” Razmišljajući o misionarskom duhu Crkve, Nadbiskup je istakao: “Zadnjih tridesetak godina je oslabio

misionarski duh Crkve. Čini se kao da smo postali salonski kršćani, a upravo to ne

smijemo biti. Ne smijemo biti kršćani za sebe i trebamo obnoviti svijest o širenju vjera. Svi smo odgovorni za to. Mi, današnja Crkva, svojim životom moramo očitovati, objavljivati Krista kako ne bismo potvrdili strašne riječi filozofa Jeana Maritaine koji je kazao da su najveća zapreka širenju kršćanstva sami kršćani.” Nadbiskup je završio svoje razmišljanje pozivom vjernicima da svojim životom, to jest naslijedovanjem Blaženstava u siromaštву, jednostavnosti, čistoći srca, praštanju, pomirenju, gladi i žedi za istinom, posvemašnjom vjernošću i poniznošću – budu živo svjedočanstvo Bogojavljenja današnjem svijetu.

Nakon Evangelijske, prema staroj tradiciji na ovu svetkovinu, katedralni župnik don Milićević Bolobanić, drevnim je napjevom najavio ovogodišnje pomicne blagdane. Pjevanje je predvodio Katedralni zbor svete Stošije pod ravnateljem gosp. Žana Morovića a pjesmu *Tri Kralja jahahu i Adeste fideles* u pratinji zpora otpjevao je zadarski pjevač Đani Maršan.

Livio Marijan

**PREDAVANJE O DEUTEROIZAIJI ZA
PASTORALNE SURADNIKE I VJERNIKE LAIKE**

U utorak, 8. siječnja 2002. godine, u dvorani Nadbiskupskog sjemeništa “Zmajević” u Zadru, dr. Ivan Šporčić, profesor biblijskih znanosti na Teologiji u Rijeci, održao je pre-

davanje na temu: “Deuteroizajia – nadahnute i usmjerene za novu evangelizaciju”. Predavanje je bilo namijenjeno pastoralnim suradnicima, vjeroučiteljima, studentima Visoke

Susret različitosti

Ovaj dan nas podsjeća na činjenicu susreta svih različitosti: rasnih, vjerskih, kulturnih, civilizacijskih. U jednom te istom društvu dolazi do susreta i stapanja, ali i odražavanja različitosti i vlastitosti. Česte su napestosti i frustracije da se čovjek “mora” asimilirati i utopiti “svoje”. Kako bi se susret s različitim doživljavao i živio korektno mislimo da us potrebna dva preduvjeta: opća i religiozna zrelost i kultura. Zrelu ljudsku osobu razlike ne ugrožavaju. Naprotiv, ona ih nastoji upoznati, poštovati i otvoriti prostore da se zadrže i razvijaju. Dijalogom se međusobno obogaćuje upravo po različitostima. Isto vrijedi i za vjera. Ovdje si uzimamo slobodu upozoriti na određene nedostatke u produbljenju vjere nas Hrvata katolika bilo u domovini bilo u iseljeništvu. Stoga su upravo nužni i hitni programi koji bi nam pomogli produbiti i učvrstiti vlastitu vjeru. To je jedan od prioriteta našeg crkvenog djelovanja.

Svećenička i redovnička zvanja

Uvijek se nameće pitanje: Tko će s nama i za nas raditi na vjerskom području? Pritom pitanju mislimo ponajprije na svećenike, ali i druge pastoralne djelatnike. Poznato je da ni u domovini ne obilujemo svećeničkim i redovničkim pozivima i zvanjima. Poznato je da bi u našim misijama i župama diljem svijeta trebali više svećenika i otvarati misije na nekim kontinentima. Ovdje opet uzimamo slobodu reći da je drugi prioritet našeg crkvenog i vjerničkog djelovanja i života molitva, razmišljanje i konkretno jasno sučeljavanje s tom činjenicom potrebe svećeničkih i redovničkih zvanja. Budućnost i brojnost hrvatskih misija i župa u svijetu u velikoj mjeri ovisit će o i o crkvenim zvanjima koja niknu u iseljeništvu. Tu se traži otvoren i molitveni stav naših

obitelji, otvorenost i crkvenoj službi hrvatskih mladića i djevojaka. Svaka hrvatska katolička zajednica mora se pred Bogom pitati o potrebnim službama za naše vjersko rađanje i odrastanje.

Svehrvatska povezanost

Svaki put Dan iseljenika misaono i molitveno okuplja nas u svehrvatsku povezanost, iako smo rasuti na svim kontinentima. Ovaj dan posebno vaše misli idu ‘starom kraju’ gdje su nam naši, gdje nam je rod, prijatelji, znanci. Naše misli idu vama koji ste izvan domovine. S mislima idu i želje i to uvijek one najbolje. Na prvom mjestu je želja da Vi kao osoba rastete u sveukupnoj kvaliteti življenja, da se izgrađuje kvaliteta i čvrstoća bračne i obiteljske zajednice, da djeca uspiju u idealizmu mladosti i ne izgube se, da ne zaborave ni hrvatski ni domovinu, da se redovito i uvijek kvalitetnije okupljate oko svojih svećenika. Napokon, želja nam je da se što češće viđamo u domovini. Naravno, želja nam je da se mnogi koji to mogu odluče vratiti i pomoći u porodajnim mukama i stasanju mlade države.

U ovim mislima naše prijateljske neposrednosti želimo Vama osobno, vašim obiteljima, zajednicama te svećenicima, časnim sestrama i drugim pastoralnim djelatnicima sretan Božić i blagoslovljenu novu, 2002. godinu. “Čuao Gospodin tvoj izlazak i povratak” (Ps 121,18).

Mons. dr. Pero Sudar, biskup predsjednik Vijeća za iseljenike HBK i BK BiH

Prof. dr. Pero Aračić,
ravnatelj Hrvatske inozemne pastve

ZADARSKA NADBISKUPIJA

NADBISKUPOVA KORIZMENA POSLANICA 2002.

Broj: 364/2002
Zadar, 29. siječnja 2002.

Određujem da se Korizmena poslanica pročita vjernicima na svetoj Misi I. korizmene nedjelje, 17. veljače 2002. godine.

+ Ivan, v. r.,
Nadbiskup

ZADARSKA NADBISKUPIJA - USUSRET 1700. GODIŠNJICI MUČENIŠTVA SVETE STOŠIJE, SVOJE ZAŠTITNICE

*"Popjevkom veselom blagdan objavite,
Stošiju blaženu Zadrani častite.
Ona je obrana Zadra nam rodnoga,
Dalmacije ures uzvišen."*

Himan sv. Stošije

Draga braćo svećenici, redovnici i redovnice,
dragi Kristovi vjernici,
poštovani ljudi dobre volje!

Obraćam se ovim pastirskim pismom svima Vama o skoroj 1700. obljetnici mučeništa sv. Stošije koju slavimo 2004. godine. Obraćam se Vama, u prvom redu, članovima naše mjesne Crkve bilo kojega staleža i službe, i svojim suputnicima u hodu Nadbiskupije zadarske na početku trećega tisućljeća; Obraćam se Vama ljudima dobre volje koji ste naši sruđani, s nama baštinici duhovnog i kulturnog bogatstva obilježena, kroz duga stoljeća, Stošijinom vjerom i mučeništvom u Zadru i njegovoј okolici.

1. Vjernost Crkvi mučenika

Ovom proslavom želimo biti vjerni poštovanju i štovanju Crkve Kristove, kroz sva stol-

jeća, osobito onih svojih sinova i kćeri koji su položili svoje živote za svjedočanstvo Isusu Kristu. O njima je papa Ivan Pavao II. rekao: "Crkva prvog tisućljeća rodila se iz krvi mučenika: 'Krv mučenika-sjeme kršćana'/1. Razvoj Crkve kakav se dogodio u prvom tisućljeću zbio se zbog sjetve mučenika i baštine svetosti koja je karakterizirala prve kršćanske generacije... To se svjedočanstvo ne zaboravlja. Crkva prvih stoljeća, iako se susretala s a znatnim organizacijskim potreškoćama, nastojala je ubilježiti svjedočanstvo mučenika u poseban popis-martirologij /2/.

Iz tih prvih, slavnih, mučeničkih vremena je i naša zaštitnica, naslovница naše zadarske kate-

POGLED NA STARU GODINU I MOLITVA ZA NOVU

Na posljednji dan 2001. godine, 31. prosinca, u zadarskoj katedrali sv. Stošije, nadbiskup zadarski mons. Ivan Prendić, predvodio je svečanu misu zahvalnicu s pjevanjem "Tebe Boga hvalimo". U homiliji se nadbiskup Prendić osvrnuo na porteklu godinu, prvu u novom stoljeću. S jedne strane, što se tiče obiteljskog, društvenog i međunarodnog života, može se reći da je 2001. godina bila teška te da je ostala godinom iščekivanja, nadanja i kušnji. "Činilo nam se da naša zemlja ide još uvijek prema dolje na gospodarskom polju, na polju socijalnih prava, tragalo se mnogo za likom našeg školstva. Bila je i teška godina hrvanja s nekim krugovima u svijetu za svoj suverenitet, za čast i dostojanstvo svoga naroda, godina borbi za očitovanje naše kulture i našega doprinosa obitelji svijeta. Bilje to godina velikih patnji i poniženja pred bijelim svijetom" - kazao je Nadbiskup.

S druge strane, u životu Crkve, nastojalo se prepoznati golemo područje djelovanja i potrebu smisljene i duboke evangelizacije ljudi našega društva. Svima su nam poznati i pokušaji da se Crkvu pokuša isključiti iz javnog života i ostaviti je njenoj privatnosti. "Ipak, sve u svemu, gledamo na godinu 2001. kao na godinu milosti, godinu pohodenja Božjega... jer vrijeme koje živimo jest Kristovo vrijeme i vrijeme Crkve. U protekloj smo godini više sazreli da nas Gospodin hoće za svoje suradnike, oslonjene na njegovu ljubav i milost. Isusovo vrijeme nije prošlo, On dominira nad vremenom. U godini koja je za nama trudili smo se i kao mjesna Crkva, Zadarska nadbiskupija, revnije i organizirano otkrivati što Krist od nas očekuje u navještanju Evanđelja, u posvećivanju svoje

Crkve, u okupljanju ovoga njegova duhovnoga stada. Rasli smo u spoznaji da nam je mnogo toga činiti za Boga i ljudi koji traže smisao, Boga sreću. Bili smo protekle godine osjetljiviji za potrebne, za njihove rane i gubitke, za tjeskobe i nevolje brojnih obitelji, onih s brojnom djecom i onih čiji status u ovom kraju još nije riješen." Na kraju svoje riječi, nadbiskup Prendić je ustvrdio da je ovaj trenutak završnice stare godine i milosni čas pokajanja i poniznosti pred Bogom za sve što nije bilo po Njegovoj svetoj volji: "Znamo koliko smo ranjivi u svojoj vjeri i svome životu. Znamo kako je baš ovaj grad pogođen zlom ovisnosti, depresije, ponekad beznađa... Koliko bi trebalo moliti Gospodina da nam oprosti za sve sebičnosti, za sve nemare u molitvenom životu, za hladan pristup ljudima i njihovim nadama. Zasigurno bi i ovaj dio Crkve i svijeta izgledao drugačiji da smo mi vjernici bili drugačiji, vjerniji..." – zaključio je nadbiskup Prendić.

Na Novu godinu, 1. siječnja 2002., svetkovinu svete Bogordice Marije i ujedno Svjetski dan mira, nadbiskup Prendić predvodio je svečano misno slavlje u katedrali svete Stošije, prenijevši preko homilije ovogodišnju Papinu poruku za Svjetski dan mira, kako je to već uobičajeno na ovaj dan. Na kraju slavlja otpjevan je himan *O dođi Stvorče, Duše Svet* kao zaziv za blagoslovnu i Duhom Svetim ispunjenu Novu 2002. godinu koja je pred nama.

Livio Marijan

nadahnute vjerom, najugroženijim članovima i obiteljima bez obzira na nacionalnu, religioznu ili bilo koju drugu pripadnost."

"U Božiću otkrivamo da Bog ljubi svakoga čovjeka. Isus Krist je došao na svijet da prigriči i spasi svakoga od nas, bez razlike na njegov društveni položaj, materijalno stanje i osobna svojstva. To je temelj čovjekove radosti i nade

BLAGDAN SVETE OBITELJI U ZADRU

"Obitelj je kolijevka života, ona je škola ljudskosti i vjere!"

Blagdan svete Obitelji svečano je proslavljen u nedjelju, 30. prosinca, u katedrali sv. Stošije u Zadru, misnim slavljem kojega je predvodio zadarski nadbiskup, mons. Ivan Prendža. Prije samog slavlja, koncert božićnih i drugih duhovnih pjesama održala je Gradska glazba. Na misi su se okupili članovi Zajednice obitelji s četvero i više djece, koja je ovom prigodom proslavila petu godišnjicu svog djelovanja i rada. Ta je udruga osnovana u sklopu Caritasa Zadarske nadbiskupije u svrhu promicanja obiteljskih vrijednosti i međusobnog uzajamnog pomaganja obitelji s višebrojnom djecom na području Zadarske nadbiskupije. Udruga broji oko 1,600 članova u 250 obitelji s područja Zadarske nadbiskupije. Nakon misnog slavlja, članovi Zajednice okupili su se u Nadbiskupskom sjemeništu "Zmajević" na prigodnom domjenku gdje je Nadbiskupu uručena posebna zahvalnica od strane predsjednika, prof. Josipa Markulina, za podršku i unaprijeđenje rada ove udruge kroz proteklih pet godina.

U svojoj homiliji, zadarski nadbiskup Ivan Prendža, govorio je o obitelji i njenom posebnom mjestu u Božjem planu stvaranja. "Bog se objavljuje čovjeku po obitelji. Dijalog između Boga i čovjeka započeo je u obitelji... i u obitelji je na čovjeka prešla stvaralačka Božja moć i briga za sve stvoreno. Štогод сувремeni čovjek mislio o obitelji i pokušao izreći svoje poglеде, za nju nema zamjene. Obitelj je ko-

usprkos svemu. Božić pokreće na solidarnost koja vraća povjerenje, unosi mir, ohrabruje u poteškoćama i daje nove snage za život. Sve nam to treba u hrvatskom društvu i u novoj 2002. godini."

Livio Marijan

drale, sv. Stošija. Mi ne želimo zaboraviti njezino ime i njezinu svjedočanstva. Što više, želimo da nova pokolenja kršćana našega Zadra i cijele Nadbiskupije upoznaju njezinu vjernost i slijede njezino svjedočanstvo svojim kršćanskim životom u našem vremenu.

2. Tko je Anastazija- Stošija?

Najraniji podaci nam govore da je bila građanka Sirmiuma, prijestolnice rimskog Ilirika. Danas je na tom mjestu Srijemska Mitrovica. U tom gradu kršćanstvo je rano zasađeno. U njemu se i ona susrela s progonom cara Dioklecijana koji je bio okrutan prema kršćanima. Car je naredio je uništanje njihovih svetih Knjiga i progon vjernika. Među kršćanima bila je i Stošija. Upoznala je Isusa Krista, prihvatiла vjeru, živjela ju je i bila mučena, spaljena na lomači, na Božić 304. godine.

Stošijina se slava i štovanje iz njezina Sirmiuma, gdje joj je bila podignuta prva crkva, prenijeli najprije u Carigrad, a odatle u Rim. U tim dvama najvažnijim središtima onoga doba, mučenici Stošiji se podižu prekrasne bazilike. I danas stoji na carskom palatinu u Rimu njezina bazilika. Sami pape su kroz duga vremena dolazili u tu crkvu slaviti Misu zornicu, drugu božićnu misu na spomen Stošijina mučeništva.

Njezino je ime, uz ime najpoznatijih ranokršćanskih mučenica upisano u Rimski kanon, najstariju euharistijsku molitvu. Unešeno je i u litanije Svih Svetih.

Kada su započele provale barbarских naroda u Europu, posebno u Panoniju, kršćani su i njezine svete moći sklonili u Carigrad /3/. Prema svjedočanstvu povjesničara bizantinski car Nicefor, u znak priznanja i nagrade zadarskom biskupu Donatu za postignuti mir između Karla Velikoga i Bizanta, poklanja mu 810. godine moći sv. Stošije. On ih donosi u Zadar. Gradi sarkofag od mramora i pohranjuje ih u nj, gdje se do danas nalaze. Od tada

se razvija štovanje sv. Anastazije-Stošije u Zadru, a od XIII. stoljeća sadašnja katedrala nosi njezino ime.

3. Program obilježavanja 1700 godina mučeništa sv. Stošije

Smatram da je najbolji način obilježavanje velikog datuma njezina mučeništva ako naša mjesna Crkvu, naša Nadbiskupija zadarska postane vjernija Evanđelju Isusa Krista i zauzimanju za čovjeka na ovom prostoru.

Da bi se to ostvarilo odlučio sam da se cijeloj Nadbiskupiji predloži slijedeći pastoralni plan kroz tri godine od 2002. do 2004. godine. On će se ostvarivati u svim župama Nadbiskupije. U nj se uključuju i svi članovi naše Nadbiskupijske obitelji: svećenici, redovnice, redovnici, vjeroučitelji i svi drugi vjernici, razna nadbiskupijska pastoralna tijela, škole i ustanove, razne udruge i crkveni pokreti.

A/ Prva godina 2002. - Godina dekanata

Što su dekanati? To su skupine župa, na pojedinom dijelu Nadbiskupije koje su organizirane u jednu pastoralnu cjelinu sa svojim mjestom-središtem. To je uvijek jedna župa unutar toga područja. Na čelu je dekanata jedan od župnika i zove se dekan. Dekanat postoji zato da bi se moglo što bolje organizirati i pospješiti sav rad u naviještanju Riječi Božje, u slavljenu sakramenata i kršćanskoj djelotvornosti te vođenju župa. Ima ih trinaest u Zadarskoj nadbiskupiji: Zadar-zapad, Zadar-istok, Benkovac, Biograd, Dugoočki, Ninski, Novigradski, Paški, Pašmanski, Ražanački, Silbanski, Ugljanski i Zemunički dekanat.

Zbog nepovoljnih društvenih prilika po Crkvu a i teškoća koje je preživjela Crkva zadarska u proteklom polstoljetnom razdoblju, dekanati su bili oslabili u organizacijskom vidu Nadbiskupije. Sada je vrijeme oživjeti ih i organizirati kako traži Zakonik crkvenog prava u

Livio Marijan

korist rasta vjere. Najprije je potrebno odrediti ulogu dekana kao glavnog promicatelja pastorala u dekanatu.

U tu svrhu odredio sam da generalni vikar Nadbiskupije u svojim susretima sa župnicima pojedinih dekanata pomogne u procjeni stanja pastoralna i određivanju prvenstva rada na nekim područjima života svake župe. U isto vrijeme na razini, dakle, dekanata, planira se zajednički rad s članovima Župnih ekonomskeh i Župnih pastoralnih vijeća te rad s ministrantima. Tako bi se osnažila uloga i opdgo-vornost naših vjernika laika za život župe. Naše osnovce i srednjoškolce bi se animiralo za sudjelovanje u životu župe, u odvijanju euharistijskih slavlja i u cilju prepoznavanja duhovnog poziva u njima na koji ih Krist hoće za rast Crkve.

B/ Druga godina- 2003. - Godina kateheze odraslih

Planiramo u župama gdje stanuje svećenik i u župama posluživanja prema okolnostima, organizirati jedan oblik kateheze odraslih. One imaju za cilj uvesti kršćanina u zrelu vjeru koja prihvata Evandelje, slavi Boga u otajstvima sakramenata, moli i karitatивno djeluje. Posebno je to potrebno u onim župama Zadar-ske nadbiskupije koje su u ratu bile progname i porušene. Koji oblik evangelizacije ili kateheze? Držim da je potreban intenzivniji rad s roditeljima prvopričesnika i krizmanika, duhovne obnove za članove župnih vijeća i pjevačkih zborova, duhovne vježbe za članove bratovština, višednevne duhovne vježbe i misije za čitavu župu ili za pojedine uzraste, organiziranje pokorničkih slavlja u jakim liturgijskim vremenima, u Došašću i Korizmi i u prigodama župnih zaštitnika, upoznavati Katedralku Katoličke crkve, organizirati hodočašća, oplemeniti pučke pobožnosti krunice i križnoga puta i ohrabriti obitelji da mole u svojim domovima zajedno. Potrebno je župe otvoriti prema nastajanju neke udruge ili crkvenih pokreta, starih ili novih.

C/ Treća godina 2004. -Godina obitelji

Treću godinu posvetit ćemo obitelji pod raznim vidovima, posebno pripremi za brak. Takve priprema osim Zadra, treba organizirati u dekanatskim središtima. Uznastojat ćemo oko organiziranja duhovnih vježbi za bračne parove ili raditi s njima kroz obiteljske vikende. Još intenzivnije pomoći ćemo konkretne obiteljske programe kao što su Pro vita ili Obitelji s četvero i više djece. K tome potrebno je poraditi na jedinstvenom obliku slavlja vjenčanja. U toj godini imat ćemo jedno hodočašće obitelji. Mnogo treba poraditi na obiteljskoj molitvi i značenju nedjelje u obiteljskom životu. Planiramo pokrenuti višegodišnju akciju da svaka obitelj ima ABC – misal, Časoslov i Bibliju.

Uz pastoralni program Zadarska nadbiskupija organizirat će znanstveni simpozij o povijesti Nadbiskupije zadarske od osnivanja do danas te pripremiti monografiju o Kulturnoj baštini Nadbiskupije zadarske od početaka do XX. stoljeća.

4. Zaključak

Krist je utemeljio svoju Crkvu da se ostvaruje, kroz vrijeme i na svim prostorima svijeta, razlog njegova dolaska na svijet, njegove smrti i uskrnuća: "Da ljudi imaju život i da ga imaju u izobilju" /4 – Iv 10,10/ Mi smo pokolenje Crkve zadarske koje je pozvano danas i ovde ostvarivati Kristovu volju da svaki čovjek ostvari puninu života u Božjem konačnom Kraljevstvu. Radi toga postoje sve strukture, sva sredstva i svi načini djelovanja Crkve.

Pozivam vas sve, draga braćo i sestre, da svaki od Vas, prema dobi, staležu i darovima, i prema svojim mogućnostima, dade doprinos da naša Zadarska nadbiskupija, ostvari svoje povjesno duhovno poslanje i da tako dosto-jno obilježi visoku obljetnicu mučeništva svete Stosije.

milošću Duha Svetoga blagoslovljenu novu 2002. godinu. Poslije izmjenjenih čestitki na-

zočnici su se zadržali u ugodnom druženju.

Nedjeljko Zubović

NADBISKUPOV RAZGOVOR ZA BOŽIĆNI TROBROJ VEČERNJEG LISTA

Nadbiskup zadarski, mons. Ivan Prenda, prigodom Božića – svetkovine Rođenja Kristova, dao je interview za posebni božićni trobroj Večernjeg lista, 24. prosinca 2001. U razgovoru je Nadbiskup iznio svoja razmišljanja o događajima u protekloj 2001. godini s obzirom na Nadbiskupiju zadarsku i Crkvu u Hrvata, zatim o odnosima Crkve i države, novoj evangelizaciji, o Socijalnoj poslanici hrvatskih biskupa i djelovanju Hrvatskog Caritasa. Donosimo neke naglaske:

"Nadbiskupija koju predvodim, u godini koja je gotovo za nama, snažno je koraknula naprijed u duhovnom i pastoralnom životu. Moji suradnici u prezbiteriju, čitajući znakove vremena, otvarali su se novim nadahnućima i poticajima u evangelizaciji Crkve. Doživio sam u protekloj godini veću okrenutost svih nas prema konkretnom čovjeku, njegovim nevoljama i nadama u svakidašnjem životu. U susretima po Nadbiskupiji osjetio sam tjeskobu brojih prognanika i doseljenika zbog njihova još nerješena položaja, ovdje, u Hrvatskoj. Mnogo je učinjeno i na materijalnoj obnovi brojnih porušenih sakralnih objekata u Nadbiskupiji zadarskoj..."

"Crkva je za poštivanje procedure u demokraciji. To znači da prihvata ishod na izborima i poštuje zakonite institucije naše države. Ali u promjenama uvijek postavlja temeljno pitanje: što će to značiti za običnog, tzv. malog čovjeka? Crkva mu je naime blizu. Prati ga. Pomaže mu koliko može. Ako programi reformi poboljšavaju njegovo stanje, donose sigurnost i prosperitet, tada priznanje ne može izostati. I obratno. U tom slučaju Crkva

se osjeća pozvanom progovoriti, upozoriti, izreći sud, potaknuti. U tome smo, posebno ove godine, nailazili i na neshvaćanje, štoviše, predbacivalo nam se da se mijesamo u politiku ili da sviramo nečiju melodiju. Mislim da se u našem društvu, posebno u politici, nerijetko misli nekim kategorijama iz nedavnih vremena zbog čega nastaju nesporazumi. Pa ipak, dobro je što se trsimo razgovarati i kad šumi u telefonima. U tom smislu važno je da ima dijaloga između vlasti i Crkve. Štoviše, treba ga produbljivati radi čovjekova dobra, radi rješavanja nagomilanih teškoća u društvu, radi uloge i ugleda institucija naše države."

"Crkva se poslije Koncila otvorila pitanjima suvremenog čovjeka i obitelji. I pruža konkretne odgovore kroz novu evangelizaciju. Njezini nositelji su ponajviše novi pokreti u Crkvi... (U Zadarskoj nadbiskupiji), uz tradicionalne udruge i društva, djeluju i više različitih crkvenih stvarnosti ili pokreta... Uza sve probleme vidim kako oni pomažu svojim članovima da žive svoju vjeru, svoj brak, ljubav prema djeci, da se otvaraju duhovnim pozivima, da su aktivni u župnom životu, da su zauzeti na socijalnom i karitativnom polju, te u društveno-političkom životu. Svećenici moje Nadbiskupije su zasluzni za otvaranje toj nove evangelizaciji. Oni traže nove, svježije putove navještanja evanđelja kako djeci, tako mladima i odraslim osobama..."

"Caritas djeluje konkretno a naročito u okolnostima kad nitko drugi tu pomoći ne može preuzeti na sebe. Caritas ipak nije socijalna ustanova nego prvenstveno izraz solidarnosti,

"Iz zbilje Kristova rođenja čovječanstvo je kroz protekla dva milenija, posebno Europa a kasnije i drugi kontinenti, su crpili nadahnuta za svoju sveukupnu kulturu: materijalnu i duhovnu. Na baštini Evangelja rađala su se iskustva čovječnosti u zdravstvenim i socijalnog institucijama, i nikla veličanstvena djela umjetnosti pera, kista i dlijeta. Polazeći iz tog povijesnog iskustva o utjecaju Evangelja na ljudske civilizacije, sadašnji veliki zagovaratelj dijaloga, suživota i mira među civilizacijama papa Ivan Pavao II. je kazao: "Isus je istinska novost. On nadilazi svako iščekivanje čovječanstva. On će takav ostati kroz sve vjekove, kroz susljednja povijesna razdoblja. Utjelovljenje Sina Božjega i spasenje koje je on ostvario svojom smrću i uskršnjem istinski su kriterij kojim možemo prosvuđivati vremenitu stvarnost i svaki pothvat koji čovjekov život želi učiniti sve ljudskijim" /IM 1/. I u naše naše vrijeme imamo kriterije kako postići ono što želimo za čovjeka, za

narode i za svaku civilizaciju. Kada govorimo o sebi, o kršćanstvu, o svom odnosu prema Kristu, onda nije pretjerano reći da možemo biti nada za svijet, za dijalog, za suživot, za mir. A to nije malo. U tom neumornom dijelovanju za svijet vidimo i danas kulturu kao povlašteno mjesto zauzimanja za dobro, istinito i lijepo. A to je za nas volja Božja. Dok svijet ima to bogatstvo duha, nije izgubljen" - rekao je na kraju svoje božićne čestitke zadarski nadbiskup mons. Ivan Prenda, čestitajući svima Božić i zaželivši u ozračju mira i nade blagoslovljenu novu 2002. godinu. U ime načasnih kulturnih djelatnika na Nadbiskupovu čestitku uzvratio je svojom čestitkom i dobrim željama prof. Josip Račić, iz župnijskog poglavarstva. Tom su prigodom međusobno izmijenjeni božićni pokloni, a druženje se nastavilo za bratskim stolom.

Nedjeljko Zubović

BOŽIĆNO ČESTITANJE ZADARSKOM NADBISKUPU

Zadrarski nadbiskup mons. Ivan Prenda predio je u salonu svoga Nadbiskupskog doma u Zadru, u subotu 22. prosinca 2001., tradicionalni božićni prijem za sve svećenike, redovnike, redovnice u gradu Zadru, i za pastoralne suradnike vjernike laike koji djeluju u središnjim nadbiskupijskim ustanovama, u Ordinarijatu, Visokoj teološko-katehetskoj školi, Sjemeništu, Klasičnoj gimnaziji i Cari-tasu nadbiskupije zadarske. Prigodnu božićnu čestitku nadahnutu promišljanjima aktualnih stvarnosti u kojima živi Crkva, kako ona mjesna a tako i opća, izrekao je mons. Ivan Mustać, generalni vikar. Evocirajući misli svetoga Oca pape Ivana Pavla II. za novo tisućljeće generalni vikar je istaknuo da se zajednica Crkve izgrađuje najprije osobnim angažmanom na svetost svake posvećene osobe, da bi tako mogli posvećivati druge, tj.

one kojima smo poslani. Uzvraćajući na čestitku svoga generalnog vikara, zadarski nadbiskup, mons. Ivan Prenda, je naglasio da nam je ovoga časa više nego prije potrebna milost i mudrost odozgor kako bi zapažali stvarnosti koje su potrebne za nutarnju izgradnju svakog pojedinog vjernika da bi mogli ostvarivati zajedništvo u Crkvi i u narodu u kojemu živimo. Ali potrebno je zapažati i probleme s kojima se susreće današnji moderni svijet i pronaći prave vrijednosti kako bi se izišlo iz tih kriza i poteškoća, obnovljeni i osposobljeni za nove vrijednosti. Osvrnuvši se na događaje koji potresaju svijet, potrebno je voditi računa o mnogim poštima i zlima koji se nude mlađim ljudima pod vidom raznih zabava i rekreacija. Sve to ne mimoilazi ni naš grad i našu nadbiskupiju. Zahvalivši se Gospodinu što je u prisutnim pastoralnim djelatnicima imao vrijedne suradnike u svojoj pastirskoj službi, zaželio je svima s radošću ispunjen Božić i

Dok po njezinom zagovoru molim za sve Vas obilje milosti Božje šaljem vam svoj

natpastirski blagoslov u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Zadar, svetkovina sv. Stošije, 15. siječnja 2002.

+ Ivan, v. r.
nadbiskup zadarski

Večernja uoči Sv. Stošije, 14. 01. 2002.

Molitveno bdjenje za mir, 23. 01. 2002.

BOŽIĆNA ČESTITKA SVETOME OCU

SEGRETERIA DI STATO
Prima Sezione – Affari Generali

Sveti Oče,

U prigodi ovih svetih dana kada sva Crkva slavi i razmatra Otajstvo Učovječenja Sina Božjega, koji se “radi nas ljudi i radi našega spasenja” (Nic. carigr. vjerovanje) ponizno i skromno rodio od Djevice u betlehemskoj štalici, s molitvama se pridružujemo Vašem neumornom zauzimanju za “mir i dobru volju” (usp. Lk 2,14) među ljudima. U ovim tjeskobnim i uzburkanim danima za čovječanstvo, kada Vaša Svetost uporno poziva na molitvu Knezu Mira, da poštedi ljudski rod novih iskušenja, molimo Novorođenoga da Vas podrži u zdravlju i snazi da izvršite Njegovu svetu volju na dobro Crkve Katoličke i čitavoga svijeta.

U ime nadbiskupa u miru, mons. Marijana Oblaka, svećenika, redovnika, redovnica i svega Božjega puka Crkve zadarske, kao i u svoje osobno, želim Vam blagoslovljeno Isusovo Porođenje – Božić i milošću Duha Svetoga prožetu novu 2002. godinu Gospodnju.

U Kristu odani sin,

+ Ivan Prendja,
nadbiskup zadarski

ODGOVOR NA NADBISKUPOVU ČESTITIKU SVETOM OCU

SEGRETERIA DI STATO
Prima Sezione – Affari Generali

Br. 505.000
Vatikan, 4. siječnja 2002.

Preuzvišeni Gospodine,

Sveti Otac je primio Vašu srdačnu čestitku, koju ste mu u svoje ime i u ime nadbiskupa zadarskoga u miru preuzvišenoga gospodina Marijana Oblaka i klera te svih redovnika i redovnica i vjernika svjetovnjaka svoje Nadbiskupije poslali u prigodi svetkovine Rođenja Gospodnjega i za Mlado ljeto, jamčeći također svoju molitvu za Njegovu apostolsku službu.

Vrhovni Svećenik Vam najljepše zahvaljuje na Vašoj ponovno očitovanoj vjernosti i odanosti te uzvraća ištući za sve obilje milosti i mira, koje je Riječ utjelovljena u krilu Djevice Marije, ponizne službenice Gospodnje, donijela svemu ljudskome rodu.

VIJESTI I DOGAĐAJI**PREDAVANJA O MANIPULACIJI LJUDSKIM EMBRIJEM**

U Zadru je ovih dana gostovao prof. dr. Valentin Pozaić, Isusovac, profesor Moralne teologije na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu i voditelj Centra za bioetiku, istog Instituta. Održao je više predavanja na temu “Manipulacija ljudskim embrijem uime ljudskih prava”. Predavanje je održao u utorak, 4. prosinca 2001., u Nadbiskupskom sjemeništu “Zmajević” na redovitom mjesečnom susretu redovnika koje djeluju u Zadarskoj nadbiskupiji. Najveći odjek predavanje je imalo navečer, na istom mjestu, za vjernike laike i posebno za Udrugu katoličkih liječnika i Udrugu hrvatskih katoličkih medicinskih sestara i tehničara. U srijedu, 5. prosinca, u sjemeništu “Zmajević”, prof. Pozaić ponovio je soje predavanje na redovitom mjesečnom susretu svećenika Zadarske nadbiskupije. Prof. Pozaić temeljio je svoje na katoličkom učenju o svetosti život od njegovih

početaka, tj. od samog začeća do prirodne smrti. Naglasio je neka aktualna pitanja u svezi kloniranja ljudi danas, posebno tzv. terapijsko kloniranje o kome se danas puno govori. U diskusijama je najviše bilo pitanja vezanih uz gledište Crkve o umjetnoj oplodnji. Posebno je istaknuo gledište Crkve da je embrij pravo i jedinstveno ljudsko biće, stvoreno na sliku Božju, i po tome ima prava kao i svako ljudsko biće, a upravo je ono nesposobno da svoja prava zaštiti pa je zato postalo podložno mogućoj manipulaciji. Osim svećenika, na predavanju u srijedu bili su nazočni nadbiskup zadarski mons. Ivan Prendja te nadbiskup u miru mons. Marijan Oblak.

Livio Marijan

BOŽIĆNO PRIMANJE ZA PREDSTAVNIKE KULTURNIH USTANOVA

Zadarski nadbiskup mons. Ivan Prendja privredio je, u petak 21. prosinca, u salonu Nadbiskupskog doma u Zadru, božićno primanje za predstavnike kulturnih ustanova grada Zadra i Zadarske županije. Uz domaćina primaju su nazočili mons. Marijan Oblak, nadbiskup u miru, generalni vikar mons. Ivan Mustać, biskupski vikar za kulturu mons. Pavao Kero, kancelar don Nedjeljko Zubović i nadbiskupov tajnik prof. Livio Marijan. Zaželivši dobrodošlicu uglednim gostima, zadarski je nadbiskup istaknuo da je ovaj predbožićni susret znak povezanosti ljudi i institucija s Nadbiskupijom i obratno. “Od društvenih grupa želio sam se osobno bez posredništva susresti s djelatnicima u kulturi našega

Grada i Županije. Ovim činom izražavam svoju blizinu svijetu kulture i Vama nositeljima života i djelovanja Vaših ustanova. Želio sam vam izreći svoje čestitke za blagdan Kristova rođenja i uz početke nove građanske godine, kada smo posebno osjetljivi na kulturno-duhovne sadržaje u kojima smo ponikli i koje nosimo kroz svoj život vršeći svoje društvene uloge. U svjetlu Božićne poruke : *Ne bojte se i Javljam vam veliku radost*, kako navijesti andeo Božji kod Kristova rođenja, želio bih da budemo nositelji nade usprkos svemu. Nada svijeta u miru je ranjena u Newyorku i Washingtonu, i oslabljena i novim sukobima i ratovima” - naglasio je mons. Ivan Prendja.

NAŠI POKOJNICI

PREMINUO O. JURAJ LOVRO GLOBAN

Svećenik salvatorijanac Juraj Lovro Globan preminuo je 28. prosinca 2001. u varaždinskoj bolnici. Sprovodne obrede predvodio je, 2. siječnja 2002. god., u rodnoj župi toga svećenika u Đurđevcu, varaždinski biskup Marko Culej, zajedno s prelatom Vladimirom Stankovićem i drugim svećenicima, uz načinost i provincijala slavatorijanaca.

Svećenik Juraj Lovro Globan rođen je 1927. godine u Đurđevcu. U tijeku II. svjetskog rata bio je sudionikom Križnog puta. Godine 1946. bježi u Italiju, gdje je 15 mjeseci bio u logoru Fermo. Pristupa zajednici Salvatorijanaca te završava studij teologije na Gregorijani u

Rimu. Godine 1956. je zaređen za svećenika. Gotovo cijeli svoj život djeluje u službi za hrvatske iseljenike i to najprije u Austriji, a potom odlazi u Australiju i Tasmaniju. Godine 1971. vraća se u Europu i utemeljuje u Augsburgu, u Njemačkoj, hrvatsku katoličku misiju koju vodi 14 godina. Godine 1984., odlazi natrag u Australiju a vraća se u Hrvatsku 1991. godine Po povratku u Hrvatsku djeluje i živi u Slavonskom Brodu i Zadru te je nekoliko posljednjih mjeseci proveo u Caritasovom domu u Ivancu sve do svoje smrti.

Nedjeljko Zubović

Njegova Svetost također vrlo rado i od srca udjeljuje zamoljeni apostolski blagoslov Vama, nadbiskupu Marijanu Oblaku i cijeloj dragoj Nadbiskupiji zadarskoj.

Priopćujući Vam ovo, koristim prigodu da Vam očitujem svoje poštovanje i da Vas srdačno pozdravim, Vašem preuzvišenom gospodstvu odani u Kristu Isusu

nadbiskup Leonardo Sandri,
zamjenik za opće poslove Državnoga tajnštva

Preuzvišeni gospodin
msgr. Ivan PRENĐA
nadbiskup zadarski
Zeleni trg 1
HR 23000 ZADAR

***PROPOVIJED MONS. DR. ANTUNA ŠKVORČEVIĆA,
BISKUPA POŽEŠKOGA NA SV. STOŠIJI, 2002. GOD.***

Braćo i sestre, započeo bih ovo naše razmišljanje jednim pitanjem: jesmo li mi koji smo se večeras ovoga snjeznoga zadarskog dana sabrali u katedrali sv. Stošije pogriješili. Pogriješili jer smo možda došli izgubiti dragocjeno vrijeme. A mogli smo ga upotrijebiti za nešto drugo. Vjerujem da slijedite barem ponešto onom o čemu se govori na radiju i televiziji, ono o čemu se piše u novinama. Postoji uistinu mnoštvo pitanja i mnoštvo problema na početku ovoga trećeg tisućljeća. Mnoštvo pitanja, problema, nedoumica, muka i tjeskoba u svijetu. A one kao da su se umnozile od onoga 11. rujna prošle godine kad su razorenata dva tornja Svjetskog trgovackog centra u New Yorku i kad su poginuli toliki neduzni ljudi. I od tada kao da je počeo neki novi svijet i neko novo promišljanje o našoj sadašnjosti i budućnosti. A ovdje u ovoj našoj voljenoj zemlji deseta je obljetnica njezine priznate samostalnosti. I ovih deset godina kao da su bile nizanje raznovrsnih nevolja i sve s iznenadenjem smo gledali, svatko u svom domu, u svom mjestu a onda svi za

jedno u ovoj zemlji, ima li neki izlaz prema nekoj dobroj, pravoj budućnosti mira, slobode, zadovoljstva, blagostanja za sve nas. I naravno je, jer u ovom trenutku još ne osjećamo da je došlo to vrijeme, da se pokušavaju ukrstiti različiti argumenti na političkim, gospodarskim, znanstvenim i drugim razinama da se nekako razbistri situacija barem načelno, teoretski pa da se onda negdje slozimo i da krenemo naprijed i da ova naša zemlja bude konačno zemlja blagostanja. Jesmo li pogriješili došavši večeras u katedralu jer je možda trebalo otici na neku drugu tribinu otici. Možda negdje u krug pametnih ljudi koji osjećaju pitanja ovog trenutka daleko dublje i snaznije nego li mi jednostavni i maleni ljudi ovdje u zadarskoj katedrali. Rekoh da ima različitih argumenata, dokaza kojima ljudi pokušavaju jedni druge uvjeriti koji je put pravi. Nije naša situacija u kojoj živimo mnogo drugačija od one Stošijine negdje koncem trećeg stoljeća i početkom četvrtog stoljeća. I tada je u čovjeku onoga doba bilo prisutno u dušama i srcima neko

propinjane, neka čeznja za drugačijim, punijim i istinskijjim životom. I u ono doba bilo je puno političkih obećanja, puno obećanja s nekim drugih razina. I u to doba trebalo se dobro snaći. Naša Stošija da li se snašla? Ovu istu riječ koju smo večeras ovdje navjestili slušala je i Stošija. I ne samo slušala nego i razmišljala i u toj riječi Bozjoj trazila neke argumente one duboke, ma rekao bih konačne, kojima se može sebe uvjeriti u onim zadnjim Bozjim logikama i onda krenuti nekim putem. Tako je upravo ona učinila.

Slušamo u današnjem prvom čitanju iz Knjige Siraha kako se neki mudrac u ono staro doba, još davno prije sv. Stošije, mučio sam sa sobom. Toliko je oko njega onih koji zamke postavljaju, mnoštvo prijevarna jezika, usana koje lazu i sve tako. I u toj situaciji prijekornih ljudi, usana laznih, neuspjeha mogao je čovjek pretvoriti se isto u neka lazljiva usta, buntovno srce i voditi bitke za nekakav svoj vlastiti račun. Međutim, mudrac u staro doba okreće oči prema Bogu i počinje u taj život muke, tjeskobe, nevolje i mraka argumentom Boga nastupati. I onda kaze ovako: Ma jesu me okruzili sa svih strana koje kakvi ljudi, jesu došle situacije propasti, stanje u kojem sam video da nestajem i ja i sve oko mene. Ali onda sam razumio. Postojiš ti, Boze, kao najčvršća točka života i više nisam htio razmišljati o onima oko sebe, o lukavim jezicima, zamkama, zloči, pokvarenosti i propasti, nego sam sve svoje pouzdanje stavio u Boga. I u tome svome pouzdanju i oslonjenosti na Boga izišao sam iz jednoga stanja neslobode u slobodu. Kad mi počnemo sami prebirati po životu, smrti, uspjesima, slobodama – sve nam je to nekako naše a znamo dobro da nismo mi smislili život, nismo mi izmislili čovjeka. Ali ima onih koji se ponašaju kao da je tako. Pa i u ovo naše vrijeme znanost nastoji prinaći i neke kodove i tko zna kakve sve stvarnosti našega ljudskoga bića da bi otkrila tajnu našega postojanja pa da nam onda znanost dadne odgovor na ono što je uspjeh, sloboda. Ma dobro je da se znanost trudi. Ali znanost vam je tek zatekla život. Nije ona izmisnila život nego

ona tapka i traga za onim što je život. Kad otkriju nešto od života onda se naprave vaznime te počnu govoriti o proizvodnji čovjeka, o kloniranom čovjeku. Ma kako ćeš kad je čovjek i biće srca i biće duše. Kad je čovjek i biće savjesti i biće neke dubine koju nismo ja i ti u njega usadili nego ta dubina našega postojanja, ta neponovljivost osobnosti jest naša uronjenost u Bozje i kad sebe otkrijemo u dubini toga postojanja onda započinjemo biti blizu Bogu. Nisam ja blizu sebi onoga trenutka kada sam kroz znanost otkrio neke formule, kodove, gene nego onda kada je negdje u mojoj dubini neko svjetlo prosvijetlilo. Kad je u mojoj dubini neka snaga progovorila i kad me u mom srcu neki smisao ispunio i ponio životom. Uistinu, unijeti u život pitanja koja nas muče i tjeskobe koje postoje, unijeti ih među argumente koje ukrštamo kad razgovaramo o životu. Trebalo bi u ta naša nastojanja na početku trećeg tisućljeća unijeti argument Boga i vjere jer je Bog na iskonu svega. Kada sam se Bogu potpuno predao iz vjere, onda postajem najslobodnije biće. Oslobođeno za onaj puniji i konačni život. Sve dотле govoriti o nekoj slobodi prijetvorno je, lazno je. Nego tek kad sam oslobođen iz vjere i ne grčim se više u sebi samome i ne strhujem od sebe samoga i drugoga nego sav sam uronio u Bozji mir, smisao i onda taj mir daje da mogu drugim ljudima slobodnije gledati u lice. I mogu izgrađivati ovaj svijet surađujući s drugima. To je ta snazna sloboda koja se zove vjera. Onaj tko je vjernik taj je slobodan. To vam je Stošija. Krhko biće i oko nje rimska vojska i tko zna kakve strategije a ona pročitala strategiju Bozju i razmjela tu Bozju strategiju za čovječje srce, za čovjekovu dušu, savjest, osobnost. Toj Strategiji Bozjoj povjerovala, uronila u jednu novu slobodu i postala biće oblikovano, ne na mjeru ljudsku nego na onu mjeru koju može oblikovati samo Bog. Ma, evo, mučimo se sa starim Mudracem, a sveti Pavao nam je to još jednostavnije obrazložio u današnjem drugom čitanju. Pišući svojima u Rim sv. Pavao ovako kaze: Ima braćo puno toga zla koje se urotilo protiv

Gosp. Suzana Dražić
Gosp. Mate Ljubičić
Gđica Ines Grbić

POVJERENSTVO ZA KULTURU

(Dekretom br. 2282/2001., od dana 31. prosinca 2001. godine, produžuje se mandat)

Mons. Pavao Kero, pročelnik
Don Zdenko Milić
Don Mario Sikirić
Gosp. Radomir Jurić

POVJERENSTVO ZA PASTORAL TURISTA

(Dekretom br. 2274/2001., od dana 31. prosinca 2001., produžuje se mandat)

Don Tito Šarin
Gosp. Ante Dunatov
Gosp. Slavko Rončević
Gosp. Ivica Stopfer

STATISTIKA

VISOKA TEOLOŠKO-KATEHETSKA ŠKOLA U ZADRU

Akademска godina 2001./2002.

Prva godina: Ukupno: 22
Druga godina: Ukupno: 4
Treća godina: Ukupno: 10
Četvrta godina: Ukupno: 11

Sveukupno: 47 studenata

POVJERENSTVO ZA PASTORAL OBITELJI

(Dekretom br. 2280/2001., od 31. prosinca 2001.)

Don Šime Perić, pročelnik
 Don Jerolim Lenkić
 Gosp. Mladen Klanac
 Gđa Suzana Perinčić
 Gđa Ana Uranija
 Gđa Mirjana Tadić
 Gđa Marija Oštarić
 Gosp. Stanko Miljak
 Gosp. Boris Vukašina
 Gđa Radojka Vukašina

POVJERENSTVO ZA MLADE

(Dekretom br. 2281/2001., od 31. prosnca 2001.)

Don Igor Ikić, pročelnik
 Fra Mato Draganović
 Fra Ante Kekez
 Don Zdenko Dundović
 S. Zorana Prcela
 Gosp. Marko Matešić
 Gđa Valentina Jurković
 Gđa Ana Jovančević
 Gđa Helga Santini
 Gđa Sanela Škara
 Gosp. Željko Bobanović
 Gosp. Nikica Mandić
 Gosp. Anthony Buljanović

POVJERENSTVO ZA MISIJE

(Dekretom br. 2273/2001., od 31. prosinca 2001., produžuje se mandat)

Don Mladen Kačan, pročelnik
 Gđa Darija Santini
 Gđa Andjina Markić
 Gđa Ljiljana Sorić

POVJERENSTVO ZA SREDSTVA JAVNOG PRIOPĆIVANJA

(Dekretom br. 2267/2001., od 31. prosinca 2001., produžuje se mandat)

Don Nedjeljko Zubović, pročelnik
 Gosp. Livio Marijan
 Gosp. Marko Vasilj

nas. Ima umiranja, tjeskoba, nevolja, progonstva, golotinja, mača i tko zna čega. I što nam je raditi u svemu tome? Da li jednostavno u tim golotnjama, pogiblima, gladima, tjeskobama postati ljudi ogorčeni koji nastoje širiti oko sebe nezadovoljstvo i svojevrsni strah ili ima neki drugi stav, neko drugo opredjeljenje u svijetu muke i tjeskobe. Sv. Pavao govori svojima: Braćo, ima jedna silna potresna činjenica u srcu povijesti ove zemlje. Progoverio Bog. I to na tako neodoljiv i snazan način da je u jednom konkretnom čovjeku Isusu iz Nazareta među nas donio ono srzno što on jest i što čini: ljubav. U Isusu Kristu Bog je obznanio da ima jedna pobjeda u ovom svijetu i to zahvaljujući tome što je Bog ljubav. I ne postoji nikakva druga snaga niti znanost, niti teorija, niti filozofija nego postoji osoba jedna Isus Krist, Sin Očevo, rođen od Marije Djevice prije dvije tisuće godina i u njemu progoverila ljubav Bozja. Kako je progoverila? Progoverila je logikom zrna koje pada u zemlju. Isus sebe, svoj život uspoređuje s pšeničnim zrnom: Ako pšenično zrno ne padne u zemlju, ako ne istruñe ostaje samo, bez ploda. Uvijek sam duboko, braćo i sestre, iznenađen tom dubokom otajstvenom stvarnošću. Gledao sam i ove jeseni u našoj Slavoniji siju pšenicu. Bacaju zrnje u zemlji i ono mora u zemlji istrunuti ali ne za nestanak, nego da bi života bilo. Zamislite, jedno zrno istrunulo da bi klica mogla pokrenuti se, izrasti stabiljika i donijeti plod mnogo bogatiji nego li što je zrno koje je isturnilo. Jedno zrno istrunulo u zemlji a klas donio deset, dvadeset zrnja. Čudo Bozje u prirodi pokraj nas svaki dan. To znači da ima jedno umiranje ne za nestanak nego da bi života bilo. Umire zrno ne da bi nestalo nego da bi života bilo. Ali recimo jasno da ima i onih umiranja u kojima se nestaje. I kao da je naša tjeskoba sva u tome što bismo svi mi htjeli zivjeti ali života nema bez umiranja. Gdje su oni koji bi htjeli umirati. Lubav naime nije ništa drugo nego je uvijek napuštanje sebe, umiranje sebi i zivljenje za drugoga. To nije da nešto dadneš drugome. To je lako. Nego kada ti sebe dadeš drugome. On

sebe dade za nas. On, Sin Bozji. I u tome što je Otac dao Sina svoga za nas i Sin se pridruzio tom očevom predanju za nas – to vam je događaj ljubavi Bozje koja je prodrla u srce ove zemlje posrnule koja još uvijek umire a sanja o životu. Bozja pobjedička strategija progoverila je na način umiranja, ljubavi. U naše doba progoverila je ona smrt i umiranje onih samoubojica koji su zrakoplovima razorili tornjeve Svjetskog trgovackog centra u New Yorku. Oni se jesu zrtvovali. Ma to nije zrtvovanje. To nije život polozen da bi života bilo nego to je umiranje za nestanak. Tamo gdje se iz mrznje umire, protiv drugoga tamo se zivi zaista umiranje za nestanak. Samo ondje gdje se zivi umiranje za drugoga tamo postoji život. Kad bi postojala neka životnija logika, neka stvarnost koja bi nas snaznije mogla izvući iz ovoga našega stanja u kojem jesmo, zacijelo bi ju Bog odzivio. Budući da je on krenuo tim putem ljubavi, polozivši svoj život za druge. Tim putem izvojевao je pobjedu za nas. Govori sv. Pavao o pobjedi. Ni smrt, ni anđeli, nitko mi ne može nauditi u koliko je u meni prisutna ta ljubav Bozja koja je progoverila u Isusu Kristu. Mi smo se radovali našim hrvatskim pobjedama i u nedavnom ratu i radovali smo se našoj slobodnoj domovini. Međutim, osjećamo od nekud da ni te pobjede nisu konačne pobjede. Niti ta sloboda naša nije konačna sloboda. Evo vam argumenta Bozjega kojega treba unijeti u naše razgovore o slobodama. Neka sloboda vjere progovori čvršće u ovoj našoj domovini. Vjerujte da će onda biti više među nama izbavljenosti iz ovog stanja u kojem se nalazimo. Ti si me, Gospodine, izbavio iz vatre od jezika prljava, od prijetvorna čovjeka – pjevalo je stari Mudrac. Ti, Gospodine, koji si progovorio svojom ljubavlju za mene, za nas dokraja, do usmrti. Ti si taj koji na koncu život ostvaruješ kroz ljubav, kroz umiranje. Stošija je imala hrabrosti ukrstiti te Bozje argumente u svom osobnom životu s drugim argumentima ali i u životu s ljudima s kojima je zivjela. I onda je krenula odvazno, argumentirajući sebi Bozjim dokazima, pravo opredjeljena na život u koji

ju je pozvao Bog svojom riječju. Polozila je život, ne da bi ga izgubila, nego da bi ga konačno dobila u onoj punini na koju nas je pozvao Bog kad je Sina svoga poslao da polozi život svoj za nas. Ima dakle ta duboka duhovna povijest u koju se uključila naša Stošija i zato je nije smrt progutala nego sa zivim uskrslim Gospodinom, pobjednikom nad smrću, ona još uvijek zivi. I nadahnjivala je Stošija od 9.st. do danas ne samo zadrane nego i tolike namjernike koji su dolazili ovamo. I bila bi prevelika šteta da njezin primjer sada u ovom našem hrvatskom trenutku mi ne shvatimo. I bila bi velika šteta da se primjerom jedne ljubavi mi ne oduševimo pa da njezine argumente vjere i mi ne usvojimo –

Završeni građevinski radovi na crkvi sv. Josipa u Gornjem Zemuniku

kad s Bozjim ideš, onda ideš najbolje u životu. Molimo, braćo i sestre, danas ovdje kao hođačnici sv. Stošiji da nam pomogne imati takvo srce kao što je bilo njezino. Da imamo takve oči koje dobro vide i pamet Bogom prosvjetljenu pa da vidimo pravo u ovom trenutku pomraćenih vidika, pa da osjećamo pravo i da se unatoč svemu znamo radovali jer Bog je za nas Bog, s nama Bog u Isusu Kristu sada i u sve vijeke. Amen.

POVJERENSTVO ZA LITURGIJU

(Dekretom br. 2269/2001. od 31. prosinca 2001., produžuje se mandat na pet godina)

O. Jozo Milanović OSB, pročelnik
Fra Bernardin Škunca OFM
Don Mario Soljačić
Don Tomislav Sikirić
Gosp. Livio Marijan

POVJERENSTVO ZA ŽUPNU KATEHEZU, EVANGELIZACIJU I KATEHEZU ODRASLIH

(Dekret br. 2270/2001., od 31. prosinca 2001.)

Don Igor Ikić - za Srednju školu
Don Mario Soljačić - za Župnu katehezu, Osnovnu školu i studente
Mons. Ivan Mustać - za novu evangelizaciju i katehezu odraslih
Don Tito Šarin - Marijina legija
Don Andelko Buljat - Mali tečaj "Kursiljo"
Don Marinko Duvnjak - Neokatolicki put
Don Ivica Jurišić - Seminar za evangelizaciju Crkve
Don Milivoj Bolobanić - Svjetski Marijanski pokret
GG. Ljubo i Mirela Zubčić - Djelo Marijino (Fokolarini)
Don Mladen Kačan - Križari
Gđa Dragica Perica - Križari
Gđa Mirta Habuš - Serra Club

POVJERENSTVO ZA MANDATE

(Dekret br. 2272/2001., od 31. prosinca 2001.)

Mons. Ivica Mustać
Don Gašpar Dodić
Don Marinko Duvnjak
Gđa Darija Santini

POVJERENSTVO ZA DUHOVNA ZVANJA I MINISTRANTE

(Dekretom br. 2276/2001., od 31. prosinca 2001.)

Don Zdravko Katuša, pročelnik
Don Josip Lenkić
O. Dorotej Toić
Don Boris Pedić
S. Terezija Pervan
G. Elvis Knežević

KONZITORIJALNO VIJEĆE

(Dekret br. 1700/2001., od 29. rujna 2001.)

Mons. Ivan Mustać, generalni vikar
 Mons. Pavao Kero, biskupski vikar za kulturu
 Don Zdenko Milić, sudski vikar
 Don Zdravko Katuša, pridodani sudski vikar
 Don Nedjeljko Zubović, kancelar
 Don Srećko Petrov, ml., ekonom
 Don Gašpar Dodić, predstojnik Katehetskog ureda

PASTORALNO VIJEĆE

(Dekret br. 2279/2001., od 31. prosinca 2001.)

Don Ivan Mustać
 Don Pavao Kero
 Don Milivoj Bolobanić
 O. Jozo Milanović
 Don Gašpar Dodić
 Don Igor Ikić
 Don Mario Soljačić
 Don Zdravko Katuša
 Don Tito Šarin
 Don Zdenko Milić
 Don Nedjeljko Zubović
 Don Mladen Kačan
 Don Ivica Jurišić
 Don Sime Perić
 Fra Josip Peranić
 Fra Ivo Martinović
 Don Niko Šošić
 S. Aurelina Kutleša
 S. Klara Puljić
 S. Mirjam Gadža
 S. Melhiora Biošić
 Gđa Dragica Perica
 Gđa Ljiljana Ćuković
 Gosp. Ljubo Zubčić
 Gđa Danica Žepina
 Gosp. Igor Miletić
 Gđa Ana Vukić
 Gđa Heidi Mičić
 Gđa Marija Oštarić
 Gosp. Zvonko Ćustić

Svećenička rekolekcija u prosincu, 2001.

Valentin Pozaić SJ:
MANIPULACIJE LJUDSKIM EMBRIJEM UIME LJUDSKIH PRAVA

Uvod

Koncem mjeseca studenoga i početkom prosinca godine 2001., nakon vijesti o kloniranju ljudskog embrija, pojavili su se brojni naslovi o novom pitanju koje se naziva terapijsko kloniranje embrija; da spomenemo samo neke:

Je li 25. studenoga, uspjelim eksperimentom kloniranja ljudskog embrija, u amričkoj kompaniji Advanced Cell Technology, počelo novo doba ljudske povijesti? (Jutarnji list 1. 12. 2001., str. 58. i 59). - Tvrtka Clonaid osnovala laboratorij u kojem će dobrovoljke rodit klona. - Bush: Kloniranje je neprihvatljivo. - Dr. Pavelić Ministarstvu uputio projekt terapijskog kloniranja (Slobodna Dalmacija, srijeda 28. studenoga 2001., str. 7). - Nakon prvog kloniranog ljudskog embrija - U Ruderu počinju pokusi za kloniranje stanica gušterice (Diana Glavina, novinar). - Više od 90 posto Hrvata ne želi svoj klon (provedena anketa). - Neću stvarati ljudske fotokopije (Prof. Severino Antinori, talijanski ginekolog koji je ljetos najavio kloniranje čovjeka). (Večernji list – subota, 1.XII.2001., str. 25. 26., 27). Prvi klonirani čovjek mogao bi nastati u Britaniji (Ž. Toth, novinar). Je li znanost otišla predaleko? (Lidija Černi, novinar). - Vatikan o kloniranju embrija. - Terapijsko kloniranje bit će spas za mnoge

oboljele (D. Primorac). - Slučajan, ali i bioteički neprihvatljiv uspjeh (D. Šerman). - Prevladava kriva slika da bi kloniranje ljudi stvorilo robe (A. Kurjak). - Zeleno svjetlo terapijskom kloniranju (Europski parlament) (Vjesnik, nedjelja 2. prosinca 2001., str. 17., 18., 22).

Kako je sve to počelo?

Prvi korak bio je jedan naočigled običan, redovit zahtjev britanske vlade parlamentu 2000. godine, naime, da ozakoni kloniranje ljudskih embrija u ‘terapijske’ svrhe.¹ Zahtjev je izazvao neobične i neredovite istupe, izjave i rasprave, kako u britanskoj tako i svjetskoj javnosti.² Projekt je sugerira se, lako shvatljiv i prihvatljiv: u ime humanosti i znanosti zahtijeva se terapijsko kloniranje ljudskih embrija. Opravdavajući bi razlog bio: za sada jedini mogući način da se lječe neka teška oboljenja, da se poboljša kvaliteta nekog života, ili pak da se dotični život spasi od sigurne smrti. Slučajevi bi bili brojni: od djece do staraca. Govori se o biotehnološkoj revoluciji, o novom kamenu miljokazu u povijesti čovječanstva, o početku nove ere čovječanstva; a podsjeća se i na onaj čuveni *divni novi svijet* - o proizvodnji raznih vrsta i podvrsta ljudi, prema potrebi.³ Novo eugenetsko roboljničko društvo.

¹ *Stem Cell Research: Medical progress with responsibility* (The Report of the UK Chief Medical Officer's Expert Group), Bulletin of Medical Ethics, August 2000, str. 9-11.

² HIGHEFIELD R., *Embryo cloning for research is approved*, The Daily Telegraph (London), August 17, 2000, str. 1. 2. 8; Johnson B., *It's time to take another inch down the slippery slope* (Isto, str. 22); RUDEŽ T., *Velika Britanija prva dopustila kloniranje stanica embrija*, Jutarnji list 21. 12. 2000., str. 11.

³ HUXLEY A., *Divni novi svijet*, A.. Cesarec, Zagreb 1985 (engleski izvornik: 1932).

Kloniranje – i uzbuna oko njega

Pojam dolazi od grčke riječi ‘klon’, što znači mladica. U suvremenoj upotrebi, kad je riječ o čovjeku, klonirati znači dobiti istovjetno ljudsko biće (repliku, kopiju) nespolnim razmnažanjem: iz jajašca, spolne stanicice, izvadi se jezgra i na njezino se mjesto unese jezgra neke stanice onog organizma od kojeg se želi dobiti novi istovjetni, te se određenim tehnikama potiče dijeljenje; ta se jajna stanica počinje ponašati kao oplodjena jajna stanica, kao zigota – jednostanični embrij, i dalje nastavlja svoj razvoj (takvim je postupkom dobivena ovca-klon Dolly; ljudske spolne stanice – jajašce i spermij – svaka za se sadrži samo polovicu kromosoma ljudskog genoma: 22+1 (koji određuje spol); ulaskom spermija u jajnu stanicu, njihovim spajanjem, tj. oplodnjom nastaje u normalnom tijeku novo neponovljivo originalno ljudsko biće: zigota, embrij, fetus, dijete...; sve druge stanice ljudskog organizma sadrže u jezgri puni broj kromosoma – 46; zato bi se kloniranjem ponovio (replicirao) određeni ljudski individuum; spolnim rađanjem nastaje novi original. Stručno rečeno: “Klon je skup genetički istovjetnih (identičnih) ‘entiteta’ (gena, stanica, jedinki) koji potječu od jednog jedinog ishodišnoga. Kloniranje je postupak dobivanja klona identičnom replikacijom jednog jedinog ishodišnog ‘entiteta’”⁴.

Nakon što je godine 1997. ovca Dolly, kako se reklo, izašla iz Pandorine⁵ kutije kloniranja,

dobro su shvatili svi – i znanstvenici i javnost – da se ona tamo više ne će vratiti, da tu nije kraj kloniranju. Već je tada bilo očito da će idući na redu biti pokus na čovjeku. Istini za volju, kako reče američki biolog i etičar, rabin Moses Tendler,⁶ u svoj toj buci oko ovce nije bila toliko važna činjenica klonirane ovce, koliko činjenica da se čovjek – *homo sapiens, imago Dei* – ponaša kao ovca. Uz mnoga oduševljenja tih su dana izrečene i mnoge bojazni gledom na budućnost biljaka i životinja, čovjeka i čovječanstva. Kloniranje čovjeka bio bi *ljudski trijumf koji ponižava čovječanstvo*.

Da izbjegne neželjene i nesagledive posljedice za budućnost čovjeka – i Zemlje i svega što je na njoj – Europski se parlament žurno oglasio zabranom kloniranja čovjeka. Potvrđujući svoje prijašnje stavove iz godine 1989. i 1993., izjavljuje da “društvo apsolutno ne može opravdati ili tolerirati kloniranje ljudskih bića ukoliko ono znači tešku povredu temeljnih ljudskih prava, ono je suprotno načelu jednakosti među ljudskim bićima jer dopušta eugenetski i rasistički izbor ljudske vrste, vrijeda dostojanstvo ljudskog bića i zahtijeva eksperimentiranje na čovjeku”.⁷ Isti negativni stav spram kloniranja ljudi iznijela je i Svjetska zdravstvena organizacija.⁸

Sa gledišta biblijsko-teologijske antropologije u temeljnoj su suprotnosti dostojanstvo

⁴ ŠVAJGER A., *Kloniranje: Pojmovi, zablude, obmana i strah*, Glasnik HKLD 2 (1997) str. 10.

⁵ Aluzija na grčku mitologiju: Pandora = od sviju obdarena, prekrasna žena koju je stvorio Hefest, a svi bogovi obdarili najbogatijim darovima; Zeus je Pandoru poslao na zemlju kao kaznu za Prometejevu otimačinu vatre i dao joj jednu posudu u kojoj su bila sakrivena sva zla; brat Prometejev, Epimetej, uzme je, protiv svih Prometejevih opomena, za ženu i otvori posudu iz koje izletješe sve bolesti, nesreće i druga zla, a kad su konačno posudu uspjeli zatvoriti, ostala je u njoj samo – nada (Klaić B., *Rječnik stranih riječi*, NZ MH, Zagreb 1986; Pandora).

⁶ Navod uzet iz: BILGER B., *Cell Block. Moral relativism and news of practical benefits are nudging human cloning toward public acceptance, even as the first laws are written to ban it*, The Science, Sept/Oct 1997, str. 19.

⁷ *Cloning animals and human beings* (12.03.1997. B4-0209), Medicina e Morale 2 (1997) 325-327.

⁸ *Déclaration sur le clonage* (18. 03. 1997., No 756-Cr/97), Medicina e Morale 2 (1997) 323-325.

Don NEDJELJKO ZUBOVIĆ, rođen u Zubovićima na Pagu, 5. 3. 1955., zaređen u Zadru 1. 7. 1979. godine. *Dosadašnje službe*: 1979. župnik Polače; 1980. nadbiskupski tajnik; 1980. član uredničkog vijeća “Vjesnika zadarske nadbiskupije”; 1984. II. voditelj svetih obreda u katedrali sv. Stošije u Zadru; 1988. zamjenik ravnatelja Svećeničkog doma “Zmajević” u Zadru; 1993. pastoralni suradnik u župama Bezgrešno začeće BDM u Zadru, Diklo i Kožino; 1994. župnik Kožina; 1996. kancelar Zadarske nadbiskupije; upravitelj župe Visočane i voditelj dopisništva “Glasa koncila” za Zadarsku nadbiskupiju, dopisnik Informativne katoličke agencije (IKA) i suradnik Hrvatskog katoličkog Petrčana; 1998. pastoralni suradnik u župi Uznesenja BDM Zadar – Belafuža; 2000. stalni suradnik vjerskog programa Radio Zadra “Ususret danu Gospodnjem”; 2000. član stručnog tima za izradu “Godišnjaka” i “Šematizma zadarske nadbiskupije”; 2001. kanonik Stolnog kaptola sv. Stošije u Zadru.

NOVI ČLANOVI NADBISKUPIJSKIH VIJEĆA I POVJERENSTAVA

ZBOR SAVJETNIKA

(Dekretima od br. 2246 do 2251/2001. od 28. prosinca 2001.)

Mons. Ivan Mustać
Don Šime Perić
Don Srećko Petrov
Don Čedomil Šupraha
Don Andelko Buljat
Don Zdravko Katuša

SVEĆENIČKO VIJEĆE

(Dekretima od br. 2054 do 2068/2001. od 23. studenoga 2001.)

Mons. Ivan Mustać
Mons. Pavao Kero
Don Srećko Frka-Petešić
Don Tito Šarin
Don Čedomil Šupraha
Don Andelko Buljat
O. Božo Sučić
Don Marinko Duvnjak
Don Šime Perić
O. Jakov Ripić
Don Joso Kero
Don Srećko Petrov
Don Joso Kokić
Don Zdravko Katuša

Don ČEDOMIL ŠUPRAHA, rođen u Kolanu 20. 1. 1938., zaređen u Zadru 29. 6. 1963. godine. *Dosadašnje službe:* 1963. župnik Bruške i poslužitelj Popovića i Medviđe; 1968. ekonom Nadbiskupskog sjemeništa "Zmajević" u Zadru i pomoćni odgojitelj, 1969. honorarni profesor vjeroučenja na Nadbiskupskoj srednjoj školi u Zadru; 1970. upravitelj župe Seline i poslužitelj Starigrada-Paklenice; 1975. upravitelj župe Jasenice; 1978. župnik Nina, poslužitelj Zatona i dekan Ninskog dekanata; 1988. upravitelj župe Vrsi; 1989. upravitelj Svećeničkog doma "Zmajević" u Zadru; ekonom Nadbiskupije i poslužitelj Turnja; 1991. ravnatelj Caritasa Zadarske nadbiskupije; 1994. župnik župe Sv. Ante u Zadru; 1995. privremeni upravitelj župe Visočane; 1996. župnik Benkovca, Korlata, Raštevića i dekan Benkovačkog dekanata; 2001. kanonik Stolnog kaptola sv. Stošije u Zadru.

Don SREĆKO FRKA-PETEŠIĆ, rođen u Salima 15. 10. 1941. godine; zaređen u Zadru 29. 6. 1966. godine. *Dosadašnje službe:* 1966. župnik Malog Iža; 1967. župnik Velog Iža; 1970. župnik Nina; 1971. poslužitelj Zatona; 1975. poslužitelj Vrsi; 1978. župnik župe Bezgrešnog začeća BDM u Zadru; 1983. vjeroučitelj u Nadbiskupskoj srednjoj školi za spremanje svećenika u Zadru; 1985. poslužitelj Kožina; 1989. župnik Dikla; 1992. župnik Paga i dekan Paškog dekanata; 2001. kanonik Stolnog kaprola sv. Stošije u Zadru.

Don TITO ŠARIN, rođen u Poljani 12. 2. 1944., zaređen u Zadru 24. 6. 1968. godine. *Dosadašnje službe:* 1968. župnik Silbe i Premude; 1969. župnik Gorice-Raštana i Galovca; 1972. poslužitelj Tinja i dekan Zemuničkog dekanata; 1973. dijecezanski delegat za ministrante u Nadbiskupiji; 1978. župnik Jasenica, Obrovca i poslužitelj Vinjerca; 1985. župnik Sali, Luke i Žmana; 1986. dekan Salskog dekanata; 1996. župnik Preka i pročelnik Povjerenstva za pastoral turista u Zadarskoj nadbiskupiji; 1998. župnik Lukorana; 2000.-2001. upravitelj župe Ugljan; 2001. župnik Sutomišćice-Poljane. 2001. dekan Ugljanskog dekanata; Duhovnik Marijine legije u Zadarskoj nadbiskupiji; 2001. kanonik Stolnog kaptola sv. Stošije u Zadru.

čovjeka i kloniranje, proizvodnja *kopije* čovjeka, *Homo Xerox*.⁹ U skladu s biblijskom antropologijom,¹⁰ Učiteljstvo Crkve iznosi svoje gledište: "Moraju se smatrati suprotnim moralu svi pokušaji ili nagađanja koja hoće dobiti ljudsko biće bez sveze sa spolnošću putem 'blizanačkog cijepanja', kloniranjem, partenogenetikom, budući da su u suprotnosti s dostojanstvom ljudskog rađanja i s dostojanstvom bračnog sjedinjenja".¹¹ Gotovo je nepregledno mnoštvo pitanja bez odgovora, dijelom predvidivih a dijelom nepredvidivih rizika na osobnoj, obiteljskoj i društvenoj razini, koje bi kloniranje neizbjegivo donijelo sa sobom.¹²

Brojna otvorena pitanja

I kad bi se prihvatio kloniranje ljudskih pojedinaca, opet ne bi nestala brojna pitanja, i ona etičko-moralne naravi.

Na biološkoj razini:

- klonirana stanica, sada individuum, na neki se način pomladila, sat života je vraćen unatrag, reaktivirana je totipotentnost stanice:

- što to znači za rast, razvoj, zdravlje, neplodnost, bolest i starenje novog organizama?

- Biolog George C. Williams je već prije upotrijebio usporedbu: nespolno razmnažanje je kao kopiranje vaše loto srećke; čak ako i imate pobednički broj, umnažanje primjeraka ne će vam koristiti.

Na izrazito humanoj razini:

⁹ MAIO G., *Das Klonen im öffentlichen Diskurs*, Zeitschrift für Medizinische Ethik 1 (2001) 33-52.

¹⁰ PAVO VI., *Humanae vitae. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda* (1968), KS, Zagreb 1997 (2. izd.), br. 10-12.

¹¹ ZBOR ZA NAUK VJERE, *Donum vitae – Dar života. Naputak o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja*, KS, Zagreb 1987., br. I, 6.

¹² POZAĆ V., *Čuvari života. Radosti i tjeskobe djelatnika u zdravstvu*, Centar za bioetiku - FTI, Zagreb 1998., str. 64-68.

hoće li klonirani biti smješteni na klasičnu povelju ljudskih prava - kako bi im pripadalo, ili će imati svoju, sebi vlastitu; klon će biti smatrano, i tako će se s njim postupati, kao novi individuum, osoba, ili će pak samo biti kopija; jezgre za kloniranje će biti darovane, uzete s pristankom ili bez, pa i protiv pristanka, npr. za vrijeme operativnog zahvata; zaciјelo će biti i viška kloniranih embrija: koja će biti njihova sudbina i tko će o njima odlučivati; tko će se smatrati emocionalno, moralno i legalno odgovornim roditeljem, odgojiteljem klona;

ako se klon ne svidi svojim tzv. roditeljima - a takvih će primjeraka zaciјelo biti mnogo iz mnogo razloga - hoće li ga se moći odreći i kome će pripasti;

kako će se računati krvno srodstvo: tko će kome biti majka i otac, brat i sestra, ili više toga odjednom, i po kojem će se načinu određivati srodstvo u sklapanju braka; hoće li kloniranje utjecati na daljnje razaranje obiteljskog života i vrednota;

hoće li naglašeno biranje jednog spola narušiti nužno ravnovjesje u društvu;

hoće li se kloniranje primjenjivati samo iz visokih motiva, ili po prohtjevu, i tko će određivati visoke i ne visoke motive;

hoće li se sklapati ugovori između naručitelja i drugih u igri o materijalnoj dobiti i o konačnom juridičkom posjedovanju klonu, kako se to već pokazalo u nekim dobro poznatim i ponižavajućim slučajevima iz prakse određene *in vitro* metode;

ako bi jednog dana tzv. roditelji bili nezadovoljni rastom i nezahvalnošću dobivenog

klona, da li bi mogli od njega ili od izvoditelja - zbog navodne povrede nekog gena, tražiti odštetu?

Kloniranjem bi *Homo sapiens* postao proizvod tehnike. Barem prema dosadašnjem shvaćanju, prema postojećoj ideji, slici o čovjeku kao racionalnom i jedinstvenom biću, protivi se čovjekovu dostojanstvu da bude proizvod tehnike - roba proizvedena po nečijoj zamisli, prohtjevu. Takav individuum, u nekom smislu, više ne bi bio jedinstven, originalan, nego re-prodукт.

Što je to 'terapijsko' kloniranje?

Terapijsko kloniranje ljudskog embrija – tehnički i moralno – ne razlikuje se od onog tzv. običnog kloniranja embrija. Razlika mu je jedino u nakani: ne izvodi se da se dobije željeno dijete, već samo željeni embrij koji mu se dopušta razvoj do određenog broja stanica, a onda bi se upotrijebio za proizvodnju željenog tkiva ili organa.

Budući da su mnoge bolesti uzrokovane smrću ili neprimjerenim djelovanjem pojedinih tipova stanica, smatra se da bi unošenje zdravih stanica na njihovo mjesto obnovilo ili povratilo ispravno funkcioniranje izgubljenih ili oštećenih izvornih stanica kod dotičnog pacijenta. Tako se tvrdi da bi se matičnim stanicama, uzetim iz embrija, mogle liječiti sljedeće bolesti: dijabetes, srčane tegobe, Alzheimerova i Parkinsonova bolest... Taj bi postupak revolucionirao terapiju degenerativnih bolesti. Bio bi to *lijek za neizlječive*. A ciljano bi se mogli proizvoditi potrebni organi za pre-sadbu.

Valja istaknuti: liječenje i ozdravljenje bolesnih ljudi uistinu je hvale vrijedno djelo, dobar i plemenit cilj. Uza sve to, kao i posvuda, i ovdje se postavlja neizbjegivo i neumoljivo pitanje: Na koji način se to liječenje ili ozdravljenje postiže? Je li etički ostvariti dobar cilj ne-etičkim putem i ne-etičkim

sredstvima? Ako bi netko ustvrdio, kao što se to u ovom konkretnom slučaju događa, da to nije važno, ušao bi u svijet dobro poznatog i ne manje pogubnog političkog makijavelizma, etičkog relativizma, gdje 'dobar' cilj posvećuje, opravdava sva sredstva. Etičko i znanstveno vrednovanje nekog eksperimenta (kao i odobrenje takvog postupka) uzima u obzir i načine i materijal upotrijebljen tijekom istraživanja. Dosljedno, izvor, porijeklo matičnih stanica koje se koriste u istraživanju ne može ne biti značajno za konačno (i prethodno) vrednovanje 'terapijskog' kloniranja i načina liječenja povezanih s njime.

Terapijsko kloniranje embrija zahtijeva proizvodnju embrija i njihovo uništavanje, radi liječenja drugih pojedinaca, pa se govori i o kanibalizaciji ljudskih embrija. Terapijsko kloniranje zapravo znači ubijanje embrija.

Što su to matične stanice?

Matične stanice su one stanice od kojih potječe 210 različitih vrsta tkiva u ljudskom tijelu. U početku matične stanice imaju široki spektar mogućnosti razvoja i zovu se totipotentne. Tijekom razvoja postaju pluripotentne pa multipotentne, i obično se nazivaju embrionske matične stanice. U petom danu svog života embrij bi bio najpogodniji za uzimanje potrebnih stanica. Određenom *kulturom* one bi se usmjeravale u cilju potrebne terapije. Matične stanice mogu *roditi* sve potrebne stanice za terapije na području mozga, jetre, gušterače, kostiju, hrskavice.

Koristimo sljedeći opis: "Fleksibilno govoreci, matične stanice određenog tkiva su (a) nediferencirane stanice, koje (b) mogu proliferirati, (c) sposobne su samoodržavati se, (d) mogu proizvesti veliki broj diferenciranih i funkcionalnih potomaka, te (e) mogu regenerirati to tkivo nakon ozljede. Neovisno o neusuglašenosti definicije matičnih stanica, nije dvojbeno da embrionalne matične stanice predstavljaju najranije i najpotentnije matične stanice, koje su prolazno prisutne u ranoj fazi postimplantacijskog razvoja embrija sisavaca.

IMENOVANJA

DEKANI

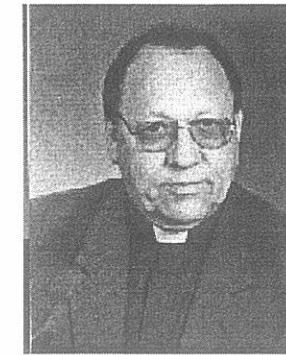
1. Benkovački dekanat: don Čedomil Šupraha (Dekret br. 1764/2001., od 11.10.2001.)
2. Biogradski dekanat: don Tomislav Sikirić (Dekret br. 1690/1999., od 1.10.1999.)
3. Dugootički dekanat: don Tomislav Radišić (Dekret br. 1996/2001., od 15.11.2001)
4. Ninski dekanat: don Šime Kevrić (Dekret br. 1697/1998., 4. 12. 1998.)
5. Novigradski dekanat: don Emil Bilaver (Dekret br. 1766/2001., od 11.10.2001.)
6. Paški dekanat: don Srećko Frka-Petešić (Dekret br. 1239/1992., od 18.09.1992.)
7. Pašmanski dekanat: don Grgo Batur (Dekret br. 1783/1983., od 26.11.1983.)
8. Ražanački dekanat: don Stjepan Vinko (Dekret br. 1767/2001., od 13.10.2001.)
9. Silbanski dekanat: don Mario Gržanov (Dekret br. 2102/2001., od 3.12.2001.)
10. Ugljanski dekanat: don Tito Šarin (Dekret br. 1765/2001., od 11.10.2001.)
11. Zadarski dekanat - Istok: don Mladen Kačan (Dekret br. 501/2001., od 1.02.2001.)
12. Zadarski dekanat - Zapad: don Šime Perić (Dekret br. 502/2001., od 1.02.2001.)

NOVI KANONICI STOLNOG KAPTOOLA SV. STOŠIJE U ZADRU

Dekretima br. 2252/2001. do 2258/2002., od 28. prosinca 2001. godine, zadarski nadbiskup, mons. Ivan Prenda imenovao je nove kanonike Stolnog kaptola sv. Stošije u Zadru. Gospodin Nadbiskup je nove kanonike uveo u službu, podijelivši im kanoničke znakove, u Katedrali sv. Stošije, na blagdan Krštenja Gospodinova, 13. siječnja 2002. preko večernje svete mise. Novi kanonici su:

Don GRGO BATUR, rođen u Pridrazi 2. 3. 1934., zaređen u Zadru 29. 6. 1960. godine. *Dosadašnje službe*: 1960. župnik Medviđe, Ervenika, Nunića, Rodaljica; 1963. župnik Paga i upravitelj Paškog dekanata; 1971. nadbiskupski tajnik; 1972. privremeni upravitelj župe Jasenice; 1976. poslužitelj Povljane, Vlašića, Dinjiške; 1980. župnik Tkona i dekan Pašmanskog dekanata; 2001. kanonik Stolnog kaptola sv. Stošije u Zadru.

Don MILIVOJ BOLOBANIĆ, rođen u Olibu 15. 2. 1937., zaređen u Zadru 29. 6. 1961. godine. *Dosadašnje službe*: 1961. župnik Privlake; 1968. župnik Zemunika i dekan Zemuničkog dekanata; 1970. župnik župe sv. Šime u Zadru; 1975. poslužitelj župe Crno; 1988. dekan Zadarskoga dekanata; 1991. župnik župa sv. Stošije i sv. Ivana u Biogradu n/m i dekan Biogradskog dekanata; 1996. generalni vikar Zadarske nadbiskupije; 1999. župnik katedralne župe sv. Stošije u Zadru; 2001. kanonik Stolnog kaptola sv. Stošije u Zadru.

KORIZMENA AKCIJA ZA BOLNICU

Broj: 344/2002., Zadar 22. siječnja 2002.

Ulazimo u sveto korizmeno vrijeme. Crkva je uvijek u ovo vrijeme bila posebno osjetljiva za potrebe ljudi. Oči hrvatske javnosti u posljednje vrijeme uprte su upravo u Crkvu. Premda naša Crkva ima svoj Caritas, ona nije samo socijalna ustanova, ipak mi želimo u korizmenoj akciji dati svjedočanstvo vjere. Stoga Vas sve pozivam da se odazovete korizmenoj akciji u korist Opće bolnice Zadar.

U više navrata osjetio sam kolike su potrebe naše bolnice u Zadru. Oskudijevaju u najosnovnijim potrebama za normalan rad. Zadarska bolnica je naša bolnica. Ove godine želimo pomoći za nabavu najnužnije opreme za odjel kirurgije. Pozivam Vas da u ovu akciju uključite djecu i mlade na župnom vjerouaku, vjernike osobito prilikom pobožnosti Križnog puta. Možete slobodno odrediti jednu nedjelju

Nadbiskup:
+ Ivan, v.r.

Nadbiskup s novoimenovanim kanonicima Stolnog kaptola sv. Stošije

Kako se matične stanice otkrivaju u mnogim tkivima, nije neutemeljeno pretpostaviti da će one, pod određenim uvjetima, biti izolirane iz (skoro) svih autentičnih tkiva".¹³

Posebno se ističu dva svojstva matične stanice: "(1) sposobnost neograničenog samo-obnavljanja, odnosno autoreprodukциje kroz duži vremenski period, a da se pri tome ne mijenja; (2) sposobnost proizvodnje nepostojanih nasljednih stanica, s ograničenom sposobnošću razmnožavanja, čime nastaje mnoštvo vrlo raznovrsnih stanica (živčane stanice, mišićne stanice, krvne stanice, itd)".¹⁴

Budući da se matične stanice, kako je već i danas poznato, nalaze u odrasлом organizmu i odатle se mogu pribaviti, (npr. iz koštane srži, iz placente, iz krvi pupčane vrpce), potiču se ti i novi postupci dobivanja matičnih stanica iz odraslog organizma. Štoviše, gledajući na dulju stazu, matične bi stanice iz odraslog organizma mogle biti jednakе ili čak bolje od onih embrionskih, jer po svojim svojstvima ne nose sa sobom rizik izazivanja raka kod unošenja u liječeni organizam, što je nazočno kod embrionskih matičnih stanica. Smatra se da bi se te matične stanice mogle koristiti u terapiji raka, sustava imuniteta...

Prešućivanje tih mogućnosti a nasilno guranje 'terapijskog' kloniranja – i žrtvovanja – ljudskih embriona, pobuđuje velike sumnje i u znanstvenu korektnost spram istine i u etičko-moralnu ispravnost takvog opredjeljenja. Kod promocije u doktora znanosti kandidat obećaje da će tražiti istinu, i samo istinu. Što u spomenutom slučaju ima prednost: istina ili ideologija?

Neizbjegivo pitanje odgovornosti

I sam je pothvat 'terapijskog' kloniranja pod upitnikom odgovornosti. Naime, kad je britanska vlada imenovala svoju radnu skupinu za to pitanje, *The Donaldson Committee*, i prije nego su se sastali i viječali, ishod je bio poznat: od dvanaest članova-znanstvenika jedanaest ih je bilo javno deklariranih u prilog kloniranja. Time je u temelju stavljena u sumnju moralna odgovornost i vlade i samog povjerenstva.

National Bioethics Advisory Commission (NBAC), SAD, upozorava na sudioničku odgovornost: "Dok istraživači koriste fetalno tkivo nisu odgovorni za smrt fetusa, istraživači koji koriste matične stanice dobivene od embrija bit će tipično uključeni u uništanje embrija. To je istinito bilo da istraživači sudjeluju ili ne u pribavljanju embrionskih matičnih stanica. Sve dok se embriji uništavaju kao dio istraživačkog pothvata, istraživači koji koriste embrionske matične stanice (i oni koji ih financiraju) bit će sudionici u smrti embrija".¹⁵ Razlika između jednog i drugog postupka može izgledati vrlo mala, ali je bitna pod etičko-moralnim vidikom: dok oni koji koriste fetalno tkivo namjerno pobačenih fetusa nemaju nikakve odgovornosti za porijeklo tega tkiva, tj. nisu sudionici pobačaja, oni samo koriste tkivo od fetusa koji su već mrtvi (osim ako bi postojala zla sprega), dotle oni koji rade s matičnim stanicama znaju da, tražeći te stanice, traže usmrćivanje embrija; stoga je njihovo sudjelovanje u ubojstvu kloniranih embriona očito, i njihova odgovornost neizbjegiva; dakako, i onih koji sve to financiraju.

13 BAGIĆ A., *Embriонаle matične stanice: značajke, izoliranje i uporaba*, u: RADAČIĆ A., BAŠIĆ I., ELJUGA D. (ur.), *Pokusni modeli u biomedicini*, Medicinska naklada, Zagreb 2000, str. 198.

14 PAPINSKA AKADEMIJA ZA ŽIVOT, *Deklaracija o proizvodnji te znanstvenom i terapijskom korištenju matičnih stanica ljudskog zmetka*, IKA – 6. 12. 2000., str. 23.

Kad je britanska vlada od parlamenta, prošle – 2000. godine zatražila ozakonjenje terapijskog kloniranja, Europski se parlament žurno oglasio potvrđujući svoje prijašnje rezolucije, podsjećajući na ljudsko dostojanstvo i etiku (br. 1. i 2.), pozvao je britansku vladu da preispita svoj stav, a članove britanskog parlamenta da odbace zahtjev vlade za kloniranjem embrija u svrhu istraživanja (br. 3).¹⁶ Unatoč tome prijedlog je bio prihvaćen i ozakonjen.¹⁷ Godinu dana kasnije, točnije 29. XI. 2001., Europski parlament je promijenio svoje mišljenje (=mutavit sententiam!) i pitanje ‘terapijskog’ kloniranja ljudskih embrija prepustio odluci nacionalnih zakonodavstava.¹⁸

Razilaženja u vrednovanju

Projekt s matičnim stanicama jedan je od najdelikatnijih: u sebi krije jednak humane i znanstvene, kulturne i ekonomski interese. U pitanju je i temeljno ljudsko pravo: pravo na život. S jedne strane, očito je: u projektu je proizvodnja embrija da bi se uništavali, pod vidikom koristi za druge. U ime etike i morala, podsjeća se na neotuđivo i nepovredivo dostojanstvo i prava svakog ljudskog bića od oplodnje pa do naravne smrti, dakle, i onih ljudskih pojedinki koje su trenutno na embrionalnoj razini svoga razvoja. U ime zakona, podsjeća se da je takav postupak protuzakonit, da je to zločin. Čak i u državama gdje je pobačaj legaliziran, embrij / fetus je zak-

onom zaštićen izvan tog okvira. No, otkad je britanski parlament ozakonio ‘terapijsko’ kloniranje, a Europski promijenio svoje mišljenje, taj prigovor više ne стоји.

Zabrinutost javnog mnenja, zbog prevelikih nejasnoća, čisto s gledišta znanosti i zbog nedostatka jamstva za uspješnost predviđanih terapija, druga strana odbacuje kao pretjeranu i nerazumnu preosjetljivost i strah pred novim i nepoznatim. Ističe se: - matične nam stanice previše obećavaju da bismo taj pothvat smjeli usporiti ili zaustaviti - mora se nastaviti; - zakonska ograničenja imala bi samo suprotni učinak; - liječnici treba da čine što im omogućuje tehnologija. Štoviše, dan je i prijedlog: Treba sastaviti popis onih koji se protive kloniranju, uskratiti im dotične terapije, kad im ustrebuju, i prepustiti ih njihovim pijavicama i njihovoj vjeri. – O sankcijama u suprotnom smjeru, nije rečeno ništa. U šarolikoj raspravi dijelile su se i različite etikete, bez obzira na ispravnost sadržaja pojmoveva kao što su vjera i znanost: *Znanost protiv inkvizicije*, ili: *Frankenstein protiv vjere*.

Pitanje: Terapijsko kloniranje samo je bezazlena želja, utopija ili hibrus - oholost, drskost, koji nas mogu oslijepiti pa da previdimo rubikone, da ne promotrimo opasnosti i rizike kojima izlažemo sebe i druge? Čini se da su kod donošenja sudbonosne odluke britanske vlade, a zatim i parlamenta, prevagu nad etičko-moralnim vidicima moguće tera-

¹⁵ Nav BAGIĆ A., *Embrionalne matične stanice: značajke, izoliranje i uporaba*, u: RADAČIĆ A., BAŠIĆ I., ELJUGA D. (ur.), *Pokusni modeli u biomedicini*, Medicinska naklada, Zagreb 2000, str. 198.

¹⁴ PAPINSKA AKADEMIJA ZA ŽIVOT, *Deklaracija o proizvodnji te znanstvenom i terapijskom korištenju matičnih stanica ljudskog zametka*, IKA – 6. 12. 2000., str. 23. od uzet iz: *On Human Embryos and Medical Research. An Appeal for Ethically Responsible Science and Public Policy* (Special Article), Ethics & Medicine 3 (1999) str. 85. Članak je apel Kongresu SAD koji je potpisalo preko stotinu, s raznih strana svijeta, liječnika, znanstvenika, teologa, etičara, pravnika i udruga, a može se naći na adresi: www.stemcellresearch.org, ili na: www.bioethix.org.

¹⁶ European Parliament resolution on human cloning, September 7, 2000, B5-0710 (sa interneta).

¹⁷ ZANIĆ NARDINI J.. Lordovi odobrili upotrebu kloniranih embrija u liječenju u Velikoj Britaniji. Vjesnik 21. 01. 2001., str. 1.

¹⁸ Europski parlament dopustio terapijsko kloniranje, Vjesnik 2. prosinca 2001., str. 18.

poseban način bliz Božjem srcu i uvijek izazov našem kršćanskom milosruđu i ljubavi prema bližnjima. Crkva nas poziva da ovim danom posvjedočimo svoju vjeru i budemo blizu onih koji nose teške križeve bolesti i trpljenja.

Svjetski dan bolesnika prigoda je da se ukaže na vrednovanje onih koji trpe i da se progovori o otkupiteljskoj vrijednosti trpljenja kad se ono živi u dimenziji povezanosti s Otkupiteljem i njegovom Majkom Marijom – “Zdravljem bolesnih”. Dan bolesnika je prigoda za pohod bolesnicima i ponudu sakramenta pomirenja, pričesti i bolesničkog pomazanja. Osobito je uputno objasniti pravi smisao bolesničkog pomazanja u svjetlu Katekizma katoličke crkve br. 1499-1532. Prikladno je održati posebno misno slavlje ili Službu riječi za bolesnike u župnoj zajednici, s posebnom molitvom vjernika, sastavljenom za tu prigodu.

Nadbiskup:
+ Ivan, v.r.

POST I NEMRS U KORIZMI

Broj: 343/2002.
Zadar, 24. siječnja 2002.

Prastara korizmena praksa Crkve potiče na pokoru u vidu posta i nemrsa. Tijekom korizme na intenzivniji način se Božji narod pripravlja za slavljenje središnjih otajstava vjere: muku, smrt i uskrsnuće Gospodinovo, što ujključuje i obdržavanje nekih posebnih preporuka i propisa Crkve vezanih za post i nemrs.

Podsjetimo se, da prema propisima Biskupske konferencije, uzdržavanje od mesa (nemrs) ili druge hrane obdržava se svakog petka u godini, osim ako se petak podudara s danom ubrojenim u svetkovine. Nemrs i post obvezni su na Pepelnici i na Veliki petak (Kan.1251). Nemrs obvezuje sve koji su navršili četrnaest godina života, a post sve punoljetne osobe do započete šezdesete godine života. Pastiri, vjeroučitelji i roditelji su dužni poučiti one koji zbog maloljetnosti nisu obvezni na post i nemrs o pravom smislu pokore i odričanja (Kan. 1262). Na temelju ovlasti Biskupske konferencije vjernici mogu kroz godinu nemrs zamijeniti nekim drugim načinom pokore, dok su na nemrs obvezni u sve petke kroz godinu svećenici, redovnici i crkvene ustanove.

Važno je uvijek vjernike poučavati o smislu kršćanske pokore i posta. Suzdržavanje od određene hrane, štetnih navika i užitaka, suvišnog komoditeta, usmjereni su ka tome da kršćanin konkretno pokaže svoju zrelost i spremnost da se bori sa svim onim što ga zarobljava i zatvara pred Bogom i bratom čovjekom, i što ga pretvara u ovisnika o onim stvarima koje su manje bitne od njegova poziva i dostojanstva djeteta Božjega. U to mogu spadati i zle navike naše pale naravi kao što su mržnja, zavist, ogovaranje, sebičnost i sl., od kojih je dobro postiti i suzdržavati se. Pokajanje i obraćenje, koji donose mir i radost u čovjekovu savjest, istinski su i nezaobilazni plodovi pokore.

Nadbiskup:
+ Ivan, v.r.

POBAČAJ I OVLAST ODRJEŠENJA

Broj: 341/2002.,
Zadar, 24. siječnja 2002.

Upućuju se ispovijednici na *Vjesnik Zadarske nadbiskupije*, broj: 1-2/1989. godine, na tekst "Zločin pobačaja, grijeh, kazna i ovlast odrješenja" gdje je ova tematika šire razrađena. Ovdje donosimo samo ono što se odnosi na ovlast odrješenja po službi i danim ovlastima.

Od kazne izopćenja zbog sudjelovanja u vršenju pobačaja (prema Kan. 1398. Zakonika kanonskog prava) imaju pravo odriješiti:

1. Ordinarij mjesta (Kan. 1355). Tu se podrazumijeva i Generalni vikar,
2. Kanonik-pokorničar (kan. 508), koji tu ovlast ne može delegirati.
3. Oni koje mjesni Ordinarij ovlasti i imenuje.

Radi duhovnog dobra vjernika i spasa duša ovime dajem ovlast odrješenja od kazne izopćenja zbog izvršenog pobačaja i sudjelovanja u pobačaju slijedećim svećenicima:

1. Prioru Benediktinskog samostana sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu, o.Pašman.
2. Provincijalu Franjevačke provincije sv. Jeronima u Zadru.
3. Svim dekanima.
4. Župniku župe sv. Šime u Zadru.
5. Gvardijanu i vikaru samostana sv. Frane i sv. Mihovila u Zadru.
6. Svim ispovijednicima: u Došašcu, Korizmi i Vazmenom vremenu, o svetkovinama Velike Gospe, Svih Svetih, za vrijeme pučkih misija, duhovnih obnova, duhovnih vježbi i molitvenih seminarova.
7. Voditelju pokorničkog slavlja svaki put kad se ono slavi u većoj ili manjoj vjerničkoj zajednici, osim slučajeva navedenih pod brojem 6.

Nadbiskup
+ Ivan, v.r.

SVJETSKI DAN BOLESNIKA

Broj: 342/2002.
Zadar, 24. siječnja 2002.

Ove godine, na spomendan Gospe Lurdske, 11. veljače, proslavit ćemo XX. svjetski dan bolesnika. Ovaj je dan ustanovio papa Ivan Pavao II., koji je za tu prigodu uputio svoju poruku, s naslovom: "CRKVA NASTAVLJA ISUSOVO POSLANJE SLUŽENJA SLABIMA I BOLESNIMA". Neka se glavni naglasci Papine poruke prenesu vjernicima prigodom Dana bolesnika, osobito na posebnim misama, molitvenim skupovima za bolesnike. *Vjesnik Zadarske nadbiskupije, br. 11-12/2001., na str. 392., donosi ovogodišnju poruku Sv. Oca u cijelosti.*

Nije potrebno napominjati osjetljivost čovjeka koji boluje ili obitelji u kojoj ima bolesnika. Isus je bio naročito bliz i sažaljiv prema bolesnicima s kojima se susretao. Svaki je bolesnik na

pijske koristi, imali *prestige* i ekonomski probici. Poznato je da je spona genetike i tehnologije financijski posebno unosno područje. Zbog neobuzdane komercijalizacije znanosti i sama je bioetika u opasnosti da upadne u proturječje. Genetska istraživanja zahtijevaju, a još više obećavaju, napose putem patentiranja, ogromne iznose kako u poljoprivredi tako u medicini i farmaceutskoj industriji. Ovdje bi sve to išlo na račun nemoćnih embrija. Zanemariti tu činjenicu ne bi bilo razborito. Oprez je to potrebniji što, prema nekim izjavama, u cijelom financijskom iznosu *The Human Genome Project* etička su razmišljanja bila zastupljena u iznosu od samo 3-5%. I premda ne treba sumnjati u ničije dobre nakane, ipak talijanski nobelovac Dulbecco primjećuje: "Kao što bi bilo pogrešno zaustaviti znanost, jednako bi bilo pogrešno cijelo to područje prepustiti samo odluci – i ne rijetko strasti – znanstvenika".¹⁹

Prema poznatom – i ne manje kontroverznom, a u okolišu dokazano poraznom – sloganu: *Čovjek smije sve što može*, ili predizbornoj političkoj poruci mladima (1999): *Vi smijete sve što hoćete!*, nekritični pristup 'terapijskom' kloniranju, upozorava se, može imati, i imat će, teške negativne posljedice. Neki pokušaji genske terapije Parkinsonove bolesti izrodili su se u teško pogoršanje.²⁰ Nije tako davno da je bezobzirna želja za uklanjanjem inače bonih neugodnosti ženama u trudnoći, proizvela – i dobro unovčila – talidomid, sa njegovim tragičnim posljedicama za brojnu djecu; pohlepa za korištenjem nuklearne energije donijela nam je neprocjenjive užase, ljudske i materijalne naravi, poznate pod pojmom 'Če-

¹⁹ DULBECCO R. - CHIABERGE R., *Ingegneri della vita*, Spilberg & Kupfer, Milano 1988., str. 7.
²⁰ BOSELEY Sarah, *Parkinson's miracle cure turns into a catastrophe*, Guardian, Tuesday March 13, 2001 (internet).

²¹ JASTROW J., *Povijest ljudskih zabluda*, Kultura i priroda, Zagreb 1944; poučna je i ne manje zanimljiva: TABORI P., *Povijest ljudske gluposti*, Prosvjeta, Zagreb 2000.

²² DEPARTMENT OF HEALTH & SOCIAL SECURITY, *Report of the Committee of Inquiry into Human Fertilisation and Embryology*, Her Majesty's Stationery Office, London, July 1984.

²³ POZAIC V., *Čovjek na razini embrija*, Vladavina prava 3-4 (1999) 129-139.

rnobil'; želja za uštedom novca u uzgoju stoke – ako nije što drugo, gore posrijedi – donijela nam je BSE - kravljе ludilo, nakon čega je uslijedio masovni pomor stoke... Kada bi netko danas htio prirediti drugo izdanje knjige 'Povijest ljudskih zabluda',²¹ imao bi, zacijelo, mnogo novih podataka za uvrštenje.

U modi je lingvističko inženjerstvo (uz ono genetsko, financijsko, političko)

Pobornici i zagovornici 'terapijskog' kloniranja embrija, tvrde da to već postoji, da je prihvaćeno i odobreno, pozivaju se na preporuke i zakon donesen na temelju izvješća britanske radne skupine zvanog "Warnock Report".²² Gledajući s njihovog stanovišta (!), oni imaju pravo: (1) u tom je dokumentu dano povoljno mišljenje u prilog eksperimentiranja sa tzv. viškom, sa prekobrojnim embrijima, zaledenim – preostalim od in vitro oplodnje, do četrnaestog dana njihova razvoja, a zatim ih treba uništiti; (2) kažu: i ovdje, u metodi terapijskog kloniranja, događa se to isto – eksperimentiranje i uništenje embrija, samo je način dobivanja embrija i cilj uporabe drugi. 'Pandorina kutija' počasti nad ljudskim embrijem otvorena je tragičnom činjenicom: dokumentom jednog etičkog povjerenstva! Prema privatnoj izjavi same predsjednice povjerenstva, oni su imali zadaću staviti u neke okvire već postojeće manipulacije ljudskim embrijem – zaledivanje embrija, uskladištanje suvišnih embrija, upotreba embrija u pokusima – a što je sve porazna posljedica vezana uz *in vitro* oplodnju.²³ Bilo je to pragmatičko, ideološko rješenje.

Dvije godine kasnije, jedna članica tog povjerenstva, biologinja Anne McLaren, iznijela je svoje *znanstveno* opravdanje i pokriće toga stava, promovirajući izraz *pre-embrij*.²⁴ Nakon toga članka, u istoj knjizi, objavljena je i rasprava među znanstvenicima. Koliko je taj pojam među znanstvenicima bio sporan, vidi se po tome što je jedan od njih, John Maddox, tvrdio da je pre-embrij samo *kozmetički trik*, a drugi, Robert G. Edwards, da je to samo skraćenica od *preimplantacijski embrij*.²⁵ Svjetski poznati liječnik i biolog, Jerome Lejeune (+ 1994.), čudio se kako su *neki britanski kolege izmislili izraz pre-embrij*, i veli: "Taj ne postoji i nije nikada postojao."²⁶

Budući da taj ideološki pojam – pre-embrij – nije moguće uspješno braniti, ovih se dana govorilo o ranom embriju, ili o embriju na njezinu početnom stadiju, o stanicama embrija, o blastocisti ili o razvoju oplođene jajne stanice do stupnja nekoliko stanica, samo da se izbjegne govoriti o pravom subjektu - embriju. Oplodjena jajna stanica – već je to jednostanični embrij, upravo tada – oplodnjom – ustrojen je onaj toliko uzvisivani ljudski genom (naša biološka iskaznica), za čije bi dešifriranje bilo potrebno tisuću svezaka Encyclopaedia Britanica.²⁷

Komentirajući uvođenje eksperimenata sa embrijima u Velikoj Britaniji, autor Christianens donosi, za područje moralne ljudske dje-

latnosti, zastrašujuće ali istinito opažanje: "Da etičke smjernice povremeno više ovise o tak-tici nego li o etici, nije ništa osobito".²⁸ Na djelu je, dakle, lingvističko inženjerstvo kako bi se opravdalo ničim opravdani skok na etičko-moralnom i pravnom području.²⁹ Da se u tijeku embrionalnog i kasnijeg razvoja ljudskog života neke faze mogu nazvati, radi boljeg razlaganja, novim nazivima, nije ništa neobično, naprotiv može biti korisno. Drugim riječima, naziv je prihvatljiv ako je funkcionalan, neprihvatljiv ako je diskriminatoran. Međutim, "ovdje je ponajprije riječ o pokušaju izmjene terminologije ne bi li se dobile koncesije i na promjenu samog stanja stvari tako da ljudski život ne započima od trenutka oplodnje, nego od 14. dana".³⁰

Znakovito je, također, da se na političkoj i znanstvenoj razini ustrajno pribegava lingvističkom inženjerstvu: govori se o nekim običnim tehničkim vidicima zamjene jezgre stanice, i o embriju, koji u to vrijeme nije veći od jedne obične točke, dakle, o nekim vanjskim zapažanjima. Izbjegava se znanstveno i etičko-moralno odgovarajući govor o biti i identitetu toga ljudskog bića u nastanku. Nismo li svi mi, svaki pojedini od nas – u svoje vrijeme – bio embrij, veličine jedne obične točke? O čemu je, zapravo, riječ? Koje su vrednote u pitanju: za kojima se ide, koje se želi postići, a koje se satiru? Ako je etički i moralno dopušteno kloniranje ljudskih embrija u 'terapijske' svrhe, zašto to ne bi bilo

24 McLAREN Anne, *Prelude to embryogenesis*, u. THE CIBA FOUNDATION, *Human Embryo Research; Yes or No?*, Tavistock Publications, London and New York 1986., str. 5-17.

25 Isto, str. 150.

26 LEJEUNE J.. *L'embrione segno di contraddizione*, OM, Citta del Vaticano 1992, str. 41. (u knjizi su objavljeni zapisi sa jednog sudskog procesa u SAD gdje je autor kao ekspert svjedočio o pitanju statusa ljudskog embrija, početka ljudskog života).

27 FEILING C. E., *The Position of Modern Science on the Beginning of Human Life*, Social Justice Review Vol. 78. No. 5 (May-June 1987) str. 72.

28 CHRISTIAENS. M.. *Großbritannien will Experimente mit Embryos gesetzlich regeln*. Notabene medici. Journal für Ärzte 2 (Februar 1989) 61.

29 Solidna i opširna studija na hrvatskom jeziku: MATULIĆ T.. *Neologizam "predembrij" u suvremenoj bioetičkoj diskusiji*, Bogoslovска smotra 4 (1996) 635-664; ovdje 649-651.

30 MATULIĆ T., *Pobačaj. Drama savjeti*, Centar za bioetiku - FTI, Zagreb, 1997., str. 66.

ODREDBE

XXXI. GODIŠNJA SKUPŠTINA ZADARSKOG PREZBITERIJA

Broj: 339/2002.

Zadar, 24. siječnja 2002.

SVIM SVEĆENICIMA NADBISKUPIJE ZADARSKE

Draga braćo svećenici,

U ponedjeljak, 18. veljače 2002. godine, sazivam našu XXXI. svećeničku godišnju skupštinu, koja će se održati u Nadbiskupskom sjemeništu "Zmajević" u Zadru, sa slijedećim

Dnevni redom:

Kapelica Sjemeništa:

8,30 sati – Prigoda za sakramenat pomirenja

9,00 sati – Euharistija - Svatko treba donijeti albu, pojas i štolu.

Dvorana Sjemeništa:

1. Nadbiskupova pozdravna riječ

2. Kancelar - Prikaz zapisnika XXX. godišnje skupštine

3. O. Nadbiskup – Osrt na proteklu godinu i pogled prema naprijed
(Priprema godine sv. Stošije)

4. Don Mladen Kačan – Rad za misije u našoj Nadbiskupiji

5. Don Šime Perić – Pastoral obitelji

6. Don Čedomil Šupraha – Gdje smo u župnom Caritasu danas?

7. Don Srećko Petrov, ml. – Novi finansijski sustav - iskustvo nakon prve godine

8. Izvještaj iz Ekonomata o župnim i osobnim obvezama, te izvještaj o izgradnji i obnovi u 2001. godini u Nadbiskupiji.

Zajednički objed u Sjemeništu.

Očekujući naš susret kao jaki trenutak našeg zajedništva sve Vas u Gospodinu pozdravljam i blagoslovim.

Nadbiskup:
+ Ivan, v.r.

onima koji Krista ispovijedaju i koji ga ne poznaju. Nas svijet treba upravo zato da bismo ponijeli Onoga koji je u srcima našim, da bismo ga darovali onima koji trebaju mir i tako ispunili poslanje koje je ovdje izrečeno u pjesmi: "Zamisli svijet bez mržnje i zla; siromašnih nema jer dijeli sve; i djeca su sretna

na novosti glas, a oružje šuti ne ulijeva strah. Zamisli svijet gdje proljeća dah, i potoci, rijeke se raduju s nama; a ljudi su mudri ne boje se zla; jer poštju život i čuvaju sklad". Gospodine, hvala ti za ovaj trenutak zajedništva, radosti i mira! Amen.

Kanonici Stolnog kaptola na Svečanoj večernji uoči svetkovine sv. Stošije, 2002.

dopušteno i u svrhu 'proizvodnje' ljudi? Iznosi se bojazan da je 'terapijsko' kloniranje samo korak na sklisku nizbrdici (slippery slope) prema tzv. 'reprodukтивnom' kloniranju, tj. prema kloniranju – proizvodnji ljudi, ili njihovih kopija, čime se otvara put modernoj eugeneticici.

Status ljudskog embrija

Upravo zahvaljujući otkrićima moderne embriologije, postaje očitim: embrij nije neka nakupina stanica, već stvarni ljudski individuum, nositelj ljudskog dostojanstva i ljudskih prava. Stroga analiza zbivanja na ranim razvojnim stupnjevima ljudskog bića upućuje na jedan jedini zaključak: životni tijek ljudske jedinke počinje spajanjem gameta: oplodnjom jajne stanice spermijem. Od oplodnje – nipošto nakon 14. dana – embrij nije neki organ nego je orgnaizam; embrij je novi autonoman, autoregulativan, autogenerativan organizam. Zahvaljujući zakonu upisanom u genomu svake ljudske jedinke, koji stupa na snagu spajanjem gameta, dakle oplodnjom, ljudski embrij ima i zadržava svoj vlastiti diakronični identitet, individualnost i jedinstvenost.³¹ Valja istaknuti zasebno neke vidike:

- Spajanjem jajšca i spermija – tj. oplodnjom, nastaje novi živi ljudski orgnaizam, novi ljudski individuum, subjekt sa točno definiranim identitetom, različit od svih drugih i neponovljiv. Od oplodnje započinje koordiniran, kontinuiran i gradualan razvoj. Ni na kojoj razini razvoja ne može se govoriti o nekoj nedefiniranoj nakupini stanica. Svatko od nas bio je embrij i prošao spomenuti razvoj.
- Embrij, kao ljudska jedinka – pripadnik ljudske vrste kao homo sapiens, imago Dei, ima pravo na život, na vlastiti fizički integritet. Svaki zahvat na njemu ima svoje opravdanje

samo ako ide u prilog njegove egzistencije i njegova integriteta i totaliteta.

- Uzimanjem određenog broja stanica, na razvojnom stupnju blastociste, nanosi se teška i nepopravljiva šteta ljudskom embriju; i više od toga: prekida mu se daljnji tijek razvoja, tj. time ga se ubija.

- Ili embrij jest čovjek ili nije: prijetvorno ponašanje, hipokrizija, može se skrivati i pokrivati nebuloznim izgovorima, ali ne može izbjegći pitanju etičko-moralne odgovornosti. Ako se načelno dopusti, ozakoni, da neka ljudska bića mogu biti uništena u ime medicinske znanosti, ili tzv. napretka, to predstavlja prijetnju svima nama: ako jedan čovjek nije siguran, zaštićen – pravno i društveno – nije nijedan.

Što je s ljudskim pravima?

Terapijsko koniranje embrija zahtjeva se i pokušava opravdati uime ljudskih prava na život i zdravlje. Budući da su prema temeljnim standardima univerzalno prihvачene antropologije, po povelji UN, "priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske obitelji temelj slobode, pravde i mira u svijetu",³² etički nije moguće – a da se ne pogaze osnovna ljudska prava - lišiti tog dostojanstva i tih prava člana ljudske obitelji koji se zove embrij.

Međutim, ta ista nama tako često draga i značajna povelja, krajnje je dvojbena i nedorečena, da ne upotrijebimo koji drugi izraz. Zašto? Tko je baštinik i subjekt ljudskih prava, tko se smije pozivati na urođeno dostojanstvo? Povelja odgovara u članku br. 1 ovako: "Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednakna u dostojanstvu i pravima". – Rađaju se! Što je s tim bićima minutu prije rođenja, tjedan i mjesec i više prije rođenja? Na toj

³¹ VOLARIĆ-MRŠIĆ Ana (ur.), *Status ljudskog embrija*, Centar za bioetiku - FTI, Zagreb 2001.

³² UN, *Opća deklaracija o pravima čovjeka*, Uvod., (10. 12. 1948), u: SKOK D. (prir.), *Ljudska prava. Osnovni međunarodni dokumenti*, ŠN, Zagreb 1990., str. 29.

zlokobnoj formulaciji temelje se sve povrede ljudskih prava embrija i fetusa; na toj formulaciji zasniva se i sadašnji američki zakon koji dopušta tzv. djelomično rođenje-pobačaj, zapravo čedomorstvo.

Naprotiv, Deklaracija nezavisnosti SAD, iz godine 1776., na koju se jednostavno podsjeća citatom značajne rečenice *We hold these truths*, kaže: "Mi smatramo da su ove istine same po sebi jasne: da su svi ljudi stvoreni jednak; da su od Stvoritelja obdareni stanovitim neotuđivim pravima, među kojima su život, sloboda i težnja k sreći".³³

Tijekom ljudske povijesti nekim se ljudskim bićima, pojedinkama priznavalo ljudsko dostojanstvo, prava i sloboda, dok se drugima, na temelju ideooloških gledišta, to nije bilo. Ropstvo je nadživjelo na različite načine i do danas, oblici su se mijenjali. U dvadesetom stoljeću to su bili na raznim stranama koncentracioni logori, zatvori – u kojima su ljudi bili brojevi, predmet eksperimenta, korišteni kao izvor organa za presadbu, bez i protiv njihove privole. I ovog mjeseca travnja 2001. godine sredstva društvenog priopćivanja izvješćivala su o brodovima koji prevoze roblje – djecu. Među moderne robe dvadesetog i dvadesetprvog stoljeća ubrojena je i ludska jedinka – embrij. Na svom razvojnem stupnju embrij je najnemoćniji u obrani svojih interesa, izručen na milost i nemilost svojih bližnjih. Njemu nisu priznata, uvijek i posvuda, njegova ludska prava, s njime se eksperimentira bez njegove privole, njega se usmrćuje na načelima sirove utilitarističke ideologije: za potrebe tiranina-znanosti, za potrebe potreba nekih drugih pojedinaca, udruga, profita...

Poziv na poštivanje embrija upućen je jednak svim ljudima dobre volje: i političarima i zak-

onodavcima, kao i znanstvenicima jednako na području one *čiste* i one *primjenjene* znanosti. Pokušaji govorenja o *value free science*³⁴ – o znanosti bez vrednota, izvan dometa čudorednog vrednovanja, koliko god su bili nametani, pokazali su se neutemeljenim i neprihvatljivim u samim svojim začećima. Naime, ako znanstvenici priznaju sebe kao ludska bića, onda je nužno da se priznaju kao slobodna i odgovorna, tj. etička, moralna bića, koja uvijek i posvuda – i u laboratoriju, na bilo kojem području istraživanja – dok su u posjedu savjesti, svijesti, znanja i slobode – djeluju kao etička, moralna bića, prema tome i odgovorna bića. U suprotnome ne bi bili ljudi. Sustav *value free science* neizbjježivo vodi u susatav *value free society*, tj. u opći nihilizam i permisivizam, u tzv. otvoreno društvo – otvoreno za sva zla.

Učiteljstvo Crkve upozorava: "Liječnički zahvati ne smiju se procjenjivati isključivo sa svoje tehničke strane",³⁵ ili s one poganske, negativno shvaćene: *carpe diem – iskoristi priliku*, nego također i nadasve s obzirom na njihovu svrhu, a to je dobrobit osoba, te njihovo tjelesno i duševno zdravlje. Terapijsko kloniranje embrija nijeće i osobnost i prava i dobra dotičnog embrija. Nikad nije moguće opravdati namjerno ubojstvo nedužnog ljudskog bića, na bilo kojoj razvojnoj razini "između začeća i rođenja".³⁶ Pozivajući se na stav već iznesen u *Donum vitae* enciklika *Evangelium vitae* ističe: "Crkva je uvijek naučavala i još sada uči, da se plodu ljudskog rađanja, od prvog časa njegova postojanja, jamči bezuvjetno poštovanje koje moralno pripada ljudskom biću u njegovoj potpunosti, tjelesnom i duhovnom jedinstvu: »Ljudsko biće se mora poštivati i s njime valja postupati kao s osobom od samog njegova začeća pa mu

33 SKOK D. (priр.). Ludska prava. Osnovni međunarodni dokumenti, Školske novine. Zagreb 1990., str. 13.

34 PROCTOR N. R., *Value-free science. Purity and Power in Modern Knowledge*, Harvard University Press, Cambridge 1991.

35 ZBOR ZA NAUK VJERE, *Domum vitae – Dar života*, KS, Zagreb 1987., br. II, 7.

36 IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae – Evandjele života*, KS, Zagreb 1995., br. 98.

čovjeka i čovječanstvo. Ali i mi ćemo večeras osjetiti kako je potrebno graditi mir na pravdi i opraštanju oko sebe. Od svoje vlastite obitelji, od svoga grada, od svoje sredine, od svoga područja života gdje nas Bog stavlja da gradimo mir, najprije u sebi, koji će postati blagoslov i dar Božji za one koji su oko nas. Taj mir u nama je moguć! Ne mogu večeras ne spomenuti poruku koja iz božanskog srca izišla, poruku koju ni jedna ludska misao, ma kako bila antologiska, snažna i jaka, ne može uobičiti, a ona je odjeknula u tami one betlehemske noći, u pustoši ljudske besčutnosti kad je božanska obitelj bila protjerana iz prenočišta, pojavila se ljubav Božja koja je zapjevala po anđelima: "Slava Bogu na visini, a na zemlji mir ljudima miljenicima njegovim".

Ta pjesma je uvijek ideal svih mirotvoraca kroz ovih dvije tisuće godina, i bit će ideal budućih mirotvoraca. Bog koji dolazi na zemlju jamči nam da je mir ostvariv tamo gdje On dođe, gdje se On pojavi, gdje se On utjelovi svojom ljubavlju, svojim praštanjem i pravednošću. Praštanjem, koje stvara nove odnose, a čovjek koji otvara srce Bogu stvara mjesto za mir. Ali isto tako i druga riječ koja se pojavila u presudnom trenutku za čovječanstvo, nakon Kalvarije i nakon poraza, nakon zrna koje je palo u zemlju i umrlo, kad se dogodilo Uskršnje, kad se dogodio neizrecivi događaj radosti među apostolima, Krist je pozdravio svoje: "Mir vama!" To je dar Uskrstog Crkvi, svijetu, dar onima koji povjeruju u njegov neuništivi život, u njegovu pobjedu nad grijehom, nad smrću, nad zlom i nad svim beznađima.

Ja večeras želim zajedno s vama primiti taj mir u svoje srce, i želim da svatko od vas ode večeras sa sigurnošću kući da smo ovdje zajedno bdjeli razmišljajući, moleći, slušajući ova iskustva postali dio onoga što je Bog po anđelima najavio, da smo dio mira na svijetu, da smo mironosci i mirotvorci, da smo molitelji za mir i stvaratelji mira, da smo zagovornici mira. Mi drugo i ne možemo biti! I ta

je zapravo onaj bitni događaj ove večeri, jer mi stavljam svoja srca otvorena miru, svoja srca otvorena Bogu, svoja srca otvorena radošti Uskrstog, stavljam sv. Ocu u ruke. Pratićemo ga sutra, pratit ćemo njegov put iz Vatikana do Asiza, i braću u biskupstvu od kojih je i naš nadbiskup zagrebački posebno pozvan kao predstavnik Crkve u Hrvatskom narodu. Pratit ćemo ga u zajednici poglavara svjetskih religija, naše kršćanske braće različitih Crkava, naše židovske braće, muslimana, budista, hinduista i afričkih prirodnih religija. Sve će on na neki način ujediniti i prožeti u ime svijeta mira, u ime onoga koji je došao da okupi sve ljudi i narode, da zasja svjetlo pravednosti, pravde, praštanja i mira. Neka nas isplini ovo zajedništvo koje je vrhunac trodnevног hodočašća koje se dogodilo prije sv. Stošije.

Muslim da je ovaj grad osjetio trenutak povijesnih događaja, koje je ova Crkva doživjela pojestom po sv. Ocu, da smo mogli suslijedno ovih dana s vrhuncem večerašnjim, otvoreni prema sutrašnjem događaju u Asizu, biti glas za mir. I željeli bismo da oni koji vladaju svijetom, i oni koji vode naš narod ovoga časa da osjete ono što ovaj čovjek, vjernik, molitelj, tragatelj mira, zagovornik mira, unositelj mira u svoju sredinu, što osjeća i što želi. I neka, oni koji su odgovorni čuju glas svoga naroda, neka budu odgovorni prema onome što vide da se zbiva u tom narodu. A mi drugo ništa i ne želimo, već biti doprinos stvaranju mira ovdje u našem zajedništvu, u Europi i svijetu, koji je potreban mira da bi mogao napredovati, da bi mogao živjeti.

Braćo i sestre, zahvalan sam Bogu, kao predstojnik ove Crkve, što ste večeras bili poslušni Duhu Svetom, i što su vaši duhovni pastiri, vaši župnici, moja subraća u svećeništvu, razumijeli ovaj trenutak, i što smo u molitvi i poniznosti došli ovdje, sigurni da možemo biti ljudi koji će doprinijeti porastu praštanja i pravednosti, a time i mira među svima nama, među vjerujućima i nevjerujućima, među

NADBISKUPOVA PROPOVIJED NA MOLITVENOM BDJENJU ZA MIR
(Katedrala sv. Stošije, 23.siječnja 2002. godine)

Večeras smo svi nazočni pod svodovima ove katedrale svjedoci titraju nutarnjih, koje nosimo u sebi, a koji su usmjereni prema stvaranju mira. Vi ste taj mir svjedočili ulicama našega grada i bili ste mu blagoslov. Naš grad je mnogo trpio kroz svu svoju povijest, bio je uвijek otvoren životu, jer je bio otvoren ljudjavi i praštanju. Vi svjedočite večeras ovdje duboku misao i čežnju svetoga Oca pape Ivana Pavla II., koji je kao rijetko tko u svijetu čitao znakove vremena i vidio ovaj naš nemirni svijet pun teškoća, suprotnosti i napetosti. Svijet u kome su nepravde vidljive na svakome koraku, koji ne zna praštati i u kome su sukobi svakodnevne pojave, a žrtve i smrt, nevolje i krv redovita pojava. I zato je Papa kao prorok našega vremena, u događaju koji se nedavno zbio preko oceana, vidio jednu veliku opasnost i prijetnju miru u svijetu. Ali ne samo strateškom miru među narodima, rasama i civilizacijama, već je video opasnost po mir u svakom čovjeku. I zato je pozvao sve ljude svijeta i sve religije svijeta, i nije se zatvorio u našu katoličku zajednicu, već je otvorio pogled svim ljudima na vrednote mira koje su danas ugrožena. Shavtio je veliku istinu ljudskog života, a to je čovjekova nemoć da ostvari mir u sebi, oko sebe, u narodu, među narodima, rasama i civilizacijama.

Čovjek je sam nemoćan ostvariti tako veliki i plemeniti cilj kao što je mir. Nemoćan je jer je ugrožen u sebi, jer je grijehom prožet, jer je zamamnošću zla koje je u njemu često puta slijep pred svojom osobom, pred ljestvicom vrednota i dobara drugih. Čovjek je sebičan jer je ranjen u sebi lošim osjećajima, zlim okom, nepravdom, tvrdoćom srca i nepraštanjem. Zato je Papina riječ snažno odjeknula za ovogodišnji Svetki dan mira i postavljeni kao snažan i nerazdvojivi lanac: "Mir nije moguć bez pravde, a pravda nije moguća bez oproštenja".

I evo, večeras ovdje ispunjen sam radošću da smo jedna velika karika u velikom lancu molitava i vapaja Bogu, koji će okružiti našu kuglu zemaljsku. Kako se bude sat pomicao prema vremenski zonama umnažat će se ovakvi skupovi, umnažat će se molitve, vapaji Bogu za ove teške odnose u ljudskom rodu, za ove napetosti da ih Gospodin koji je Knez mira i koji može "prekovati mačeve u plugove, a kopljia u srpove", da stvori nove mogućnosti za

Zato smo večeras čuli ova dva svjedočenja, dva teška iskustva ali divna iskustva. Iskustvo ugroženosti, iskustvo pogođenosti, nesigurnosti, neizvjesnosti pred budućnosti, ali s druge strane iskustvo otvorenosti Bogu koji daje život, koji unosi u čovjekov život svjetlo, koji donosi čovjeku mir, koji mijenja čovjekovu situaciju, koji je kadar kad mu se čovjek otvorí sve novo stvoriti. I tako smo došli na istu misao koju je sv. Otac kazao govoreći o temeljima mira, da je Bog onaj koji stvara u nama mir da bismo ga mogli prelijevati na druge, da bismo ga mogli živjeti i usvajati, a koji po ljudsku mogu biti zapreka za naš nutarnji mir. Ali znamo da možemo nadići sve nutarnje rane, sve što se u nama zbilo kada Bog ulazi u čovjekovo srce. To dvojstvo, s jedne strane čovjekova nemoć i rane, a s druge strane Božja svemoć koja mijenja u čovjeku njegov nutarnji svijet, pa kako crn i težak bio, jesu bili razlog poticaja sv. Oca da se uputi, onako staračkoga izgleda, iscrpljen, nagnut, izobličen teškim godinama i brigama svijeta i Crkve na ramenima, da sutra krene u Asiz s poglavarama svjetskih religija da moli i vapi Kneza mira za čovječanstvo, da Njegovom milošću, Božjom milošću, snagom odozgo stvara novi svijet i nove odnose među ljudima. Da bi mir bio moguć, a s mirom i život, koji je tolerancija, istinski suživot da bi ovaj naš svijet tako mali mogao naći svoj put prema miru.

se stoga od toga istoga časa moraju priznati prava osobe, među kojima je prije svega nepovredivo pravo svakog nevinog ljudskog bića na život".³⁷

Povodom prijedloga ozakonjenja 'terapijskog' kloniranja embrija u Velikoj Britaniji, glasgovski nadbiskup kardinal Thomas Winning (+ lipanj, 2001), predsjednik Povjerenstva za bioetička pitanja Britanske i Irske biskupske konferencije, u izjavi za javnost među ostalim kaže: "Zagovornici kloniranja djeluju u moralnoj magli. Bitni putokazi života, zakoni prirode i morala, tako su zamraćeni da je stvorena gotovo opipljiva moralna konfuzija. Sadašnja je rasprava više od medicinske. Ona je filozofska, religijska i moralna. Filozofska proklamacija 'smrti Boga', u ispraznoj nadi pojavka 'nadčovjeka', proizvodi neminovni učinak: smrt čovjeka".³⁸ Ostaje, dakako, veliko pitanje o naravi te moralne magle, o kojoj govori kardinal: je li to obično neznanje, zabluda, nebriga ili nešto drugo, gore.

Izjava Papinske akademije za život ocjenjuje etički-moralno neprihvatljivim 'terapijsko' kloniranje ljudskih embrija, kao i sudjelovanje u tom pothvatu, te podsjeća: "Mogućnosti, koje su sada već potvrđene, korištenja matičnih stanica odraslih za postizanje istih ciljeva koji se žele postići matičnim stanicama zametka – premda se zahtijevaju brojni daljnji koraci prije no što se dođe do jasnih i konačnih rezultata – ukazuju na taj put kao najrazboritiji i najhumaniji način za ispravan i valjan napredak na tome polju istraživanja i u terapijskoj primjeni koje ono obećava. Te primjene nesumnjivo predstavljaju izvor velike nade znatnom broju oboljelih".³⁹

³⁷ Isto, br. 60; navod iz *Donum vitae*: I. 1.

³⁸ WINNING T., *Cloning and stem cell research*, Briefing (13 September 2000), str. 7.

³⁹ PAPINSKA AKADEMIJA ZA ŽIVOT, *Deklaracija o proizvodnji te znanstvenom i terapijskom korištenju matičnih stanica ljudskog zametka*, IKA, 6. 12. 2000., str. 26.

⁴⁰ *Communiqué on announced cloning of human Embryo in U.S.* (Vatican City, Nov. 27, 2001 – VIS (internet).

Dan nakon vijesti o kloniranju ljudskog embrija u SAD, tj. 26. XI. ove godine, Ured za tisk Svetе Stolice dao je priopćenje u kojem se ističe da se početak ljudskog života ne može određivati dogовором, parlamentarnima izglasavanjem: "Stoga, unatoč deklariranim 'humanističkim' nakanama onih koji su navedili zapanjujuća lječenja tim načinom, što ide putem kloniranja, smireno ali odlučno vrednovanje je nužno koje će pokazati moralnu težinu toga projekta i motivirati njegovu nedvojbenu osudu". Podsjećajući na mogućnost dobivanja matičnih stanica drugim putem, izjava veli: "To je put koji svaki znanstvenik mora slijediti kako bi sačuvao najveće poštovanje za čovjeka, tj. za same sebe".⁴⁰

Iz svega rečenoga očito je:

1- terapijsko kloniranje embrija – u ime ljudskih prava nekog drugoga na zdravlje - neprihvatljivo je s legalnog, etičkog, i znanstvenog gledišta;

2- štoviše, ono nije potrebno ni za razvoj medicinske znanosti, jer postoje drugi način dobivanja matičnih stanica, koji se još mogu i trebaju usavršiti;

3- budući da postoji ponuda matičnih stanica iz odraslog organizma, potpuno je nenužno terapijsko kloniranje;

4- moralno je neprihvatljivo, neutemeljeno proizvoditi ljudske embrije radi dobivanja matičnih stanica;

5- kloniranje prijenosom jezgre ima vrlo mali uspjeh i rađa abnormalnostima;

6- postupak kloniranja u kojem se ljudska jezgra unosi u životinjsko jajašce, nosi sa sobom još veći rizik;

7- matične stanice su već na raspolaganju od 'viška' in vitro embrija i od abortiranih fetusa;

8- matične stanice, kod prenošenja, nose sa sobom rizik raka;
 9- budući da su matične stanice podvrgnute patentiranju, terapija bi bila vrlo skupa i dostupna samo nekim; matične stanice odraslog organizma daju veliku nadu u terapiji, a ta bi bila daleko jeftinija;
 10- budući da dvojbenom predloženom 'terapijskom' kloniranju, kao jedino mogućem načinu, postoji i znanstvena i etička alternativa, ono je apsolutno neprihvatljivo. 'Terapijsko' kloniranje ljudi je *nenužno zlo*,⁴¹ pa je i pod tim vidikom neprihvatljivo. Valja usmjeriti istraživanja na matične stanice odraslog organizma, promicati metode koje ne uključuju patentiranje i trgovinu.

Dokle god se ne dobije jasan i zadovoljavajući odgovor na pitanje o statusu ljudskog embrija, kao i o dobivanju matičnih stanica iz odraslog organizma, najmanje što se može tražiti, jest moratorium na 'terapijsko' kloniranje ljudskih embrija.

Prema zaključku

Živimo u vremenu u kojem dominira idol moći i novca. Sve je na prodaju. Na tržinici – čovjek je najjeftinija roba: od 'mitologije'-korupcije do biotehnologije. Na trgovce ljudima, u hramu života, aludirajući na kloniranje, upozorio je Ivan Pavao II. u svom nagonoru, zvanom *Angelus*, 2. ožujka 1997., rekavši: "Kristov glas podiže se snažno također protiv 'trgovaca u hramu' našeg vremena, protiv onih koji čine trgovinu od svoje

'religije', sve dotle da gaze, u ime 'boga-moći, boga-novca' dostojanstvo ljudske osobe zlorabama svake vrste. Mislimo, na primjer, na manjak poštivanja života koji je ponekad postao predmet opasnih eksperimenta..."⁴²

Svaki embrij - i onaj u prirodoj sredini, i onaj in vitro, u laboratoriju - ima isto ljudsko dostojanstvo, jer je slika Božja. I taj embrij naš je bližnji, našoj ljudskoj i kršćanskoj savjesti najzručeniji bližnji.⁴³ Kada zločin postane pravo (ozakonjenjem zločina), to znači smrt institucije zakona, institucije države kao zakonodavca, institucije medicine kao institucije u službi života; to znači moralnu smrt zakonodavnih - demokratskih - tijela i svih koji u tome sudjeluju. Tada je na djelu ozakonjena kultura smrти, pogažena su ljudska prava.⁴⁴

Živimo u vremenu izrazitog sukoba kulture života i kulture smrти. Nameću se misli o širim dimenzijama i dubljim povezanostima nekih pojavnosti. U naravnom redu žena je gotovo definirana kao majka svih živih (Post 3,20), nositeljica, vrelo života. U nadnaravnom redu, u povijesti spasenja žena ima naročitu ulogu. Nasuprot ženi - vrelu života, stoji zmaj koji čeka da proguta dijete - život što se upravo treba roditi (Otk 12,4). Taj je prizor aktualan od prve pobune pa do konca svijeta. Zmaj poprima različite likove i uloge. U srazu kulture smrти i kulture života svatko od nas ima svoju ulogu. Zahtijevajući promicanje autentičnog feminizma, Ivan Pavao II. ističe da u tome pothvatu "žene imaju jedinstven i možda odlučujući prostor misli i djelovanja".⁴⁵

41 I-SIS REPORT 23 JAN. 2001 (Institute of Science in Society), *The Unnecessary Evil of Therapeutic Human Cloning* (sa interneta).

42 GIOVANNI PAOLO II, *Pericolose sperimentazioni calpestano la dignità della persona*,

L'Osservatore Romano, 3-4 Marzo 1997, str. 1.

43 Iustitia est quae maxime prodest ei qui minime potest (W. Kadlubek), navod iz: STYCZEN T.,

Ethics as the Theory of natural law facing the "law against life", u: SGRECCIA E., STYCZEN T.,

CHABRAJSKA D., MERECKI J. (Edited by), *Medicine and Law: For or Against Life?*, LEV,

Citta' del Vaticano 1999, str. 237.

44 STYCZEN T., *nav.dj.* str. 225.

45 IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae - Evandelje života*, br. 99.

U ovo vrijeme Došašća, kad očekujemo rođenje Djeteta, odjekuje poziv Ivana Pavla II. na evangelizaciju i kulturu i stila života. U enciklici *Evandelje života*, Papa nas naziva 'narod života za život', i poziva da se "iz svake kršćanske zajednice, iz svake skupine ili udruženja, iz svake obitelji i iz srca svakog

vjernika uzdigne zanosna prošnja Bogu, Stvoritelju i ljubitelju života" (EV 100), kako bismo, usred i unatoč nepovoljnih okolnosti, ostvarili novi kulturni zaokret, novi stil života (EV 98) u prilog života.

Zadar, 4. prosinca 2001.

Prikladna literatura:

1. IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae – Evandelje života*, KS, Zagreb 1995.
(cjelokupni nauk o pitanjima vezanim uz ljudski život)
2. ZBOR ZA NAUK VJERE, *Donum vitae – Dar života*, KS, Zagreb 1987.
(pitanje početka života, dostojanstvo embrija, in vitro oplodnja)
3. PAPINSKA AKADEMIJA ZA ŽIVOT, *Deklaracija o proizvodnji te znanstvenom i terapijskom korištenju matičnih stanica ljudskog zametka*, IKA – 6. 12. 2000. str. 23-27. (www.ika.hr)
4. *Katekizam Katoličke Crkve*, HBK, Zagreb 1994., br. 2258-2
5. FUČEK I., *Naša nas savjest pita*, FTI, Zagreb 2000. (dnevna kazuistika)
6. MATULIĆ T., *Pobačaj. Drama savjesti*, Centar za bioetiku - FTI, Zagreb, 1997.
7. POZAIĆ V., *Čuvari života. Radosti i tjeskobe djelatnika u zdravstvu*, Centar za bioetiku - FTI, Zagreb 1998. (pitanja medicinske etike)
8. VOLARIĆ-MRŠIĆ Ana (ur.), *Status ljudskog embrija*, Centar za bioetiku - FTI, Zagreb 2001.

Božićno čestitanje u Nadbiskupskom domu, 22. 12. 2001.